

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA EVROPSKÉ INTEGRACE

České zemědělství v rámci Společné zemědělské politiky EU
Czech Agriculture in the EU Common Agricultural Policy

Student: Lucie Valchařová

Vedoucí bakalářské práce: Ing. Michaela Staníčková

Ostrava 2011

Zadání bakalářské práce

Student: Lucie Valchařová
Studijní program: B6202 Hospodářská politika a správa
Studijní obor: 6210R004 Eurospráva
Téma: České zemědělství v rámci Společné zemědělské politiky EU
Czech Agriculture in the EU Common Agriculture Policy

1. Úvod
2. Zemědělská politika EU a nové členské státy
3. České zemědělství před vstupem České republiky do EU
4. České zemědělství po vstupu České republiky do EU
5. Závěr

Seznam použité literatury

Seznam zkratk

Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce

Přílohy

Odborná literatura:

CINI, M.; BORRAGAN, N. *European Union Politics*. 3.vyd. New York: Oxford University Press, 2010. 520 s. ISBN 978-0-19-954863-7.

FOJTÍKOVÁ, L.; LEBIEDZIK, M. *Společné politiky EU. Historie a současnost se zaměřením na ČR*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2008. 179 s. ISBN 978-80-7179-939-9.

NEUMANN, P. *Společná zemědělská politika Evropské unie – vznik, vývoj, reformy, mezinárodní komparace*. 1. vyd. Praha: Oeconomica, 2004. 66 s. ISBN 80-245-0814-1.

Vedoucí bakalářské práce: Ing. Michaela Staníčková

Datum zadání: 26. listopadu 2010

Datum odevzdání: 11. května 2011

doc. Ing. Karel Skokan, Ph.D.
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová
děkanka fakulty

„Místopřísežně prohlašuji, že jsem celou práci, včetně všech příloh, vypracovala samostatně“.

V Ostravě dne 30. 4. 2011

.....
Lucie Valchařová

S poděkováním za odbornou pomoc a za věnovaný čas vedoucí mé bakalářské práce pí.
Ing. Michaele Staníčkové.

Obsah

1	Úvod.....	2
2	Zemědělská politika Evropské unie a nové členské státy	4
	2.1 Formování Společné zemědělské politiky Evropské unie.....	4
	2.2 Rozšíření EU a začlenění nových členských států do SZP EU	13
	2.3 Charakteristika agrárního sektoru EU	18
3	České zemědělství před vstupem České republiky do Evropské unie.....	21
	3.1 Charakteristika agrárního sektoru České republiky	21
	3.2 Hlavní tendence ve vývoji českého zemědělství před vstupem do EU.....	25
	3.3 Strategie ČR pro přistoupení do EU v oblasti zemědělství.....	28
4	České zemědělství po vstupu České republiky do Evropské unie	36
	4.1 Charakteristika českého zemědělství v období 2004-2006	36
	4.2 Charakteristika českého zemědělství v období 2007-2013	48
	4.3 Budoucnost českého zemědělství.....	57
5	Závěr.....	62
	Seznam použité literatury.....	64
	Seznam zkratk	
	Seznam tabulek, grafů a obrázků	
	Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce	
	Seznam příloh	
	Přílohy	

1 Úvod

Tématem bakalářské práce je České zemědělství v rámci Společné zemědělské politiky EU (SZP EU). Hlavním důvodem pro volbu daného tématu byla skutečnost, že této politice je od počátku jejího vzniku věnována poměrně velká pozornost. V Evropské unii je problematika zemědělství neustále aktuální, zejména v současnosti – v období plánování nové víceleté finanční perspektivy pro období 2014-2021, s čímž souvisí také široká diskuze o koncepci zemědělské politiky do budoucnosti.

Společná zemědělská politika je jednou z nejstarších a nejobsáhlejších politik Evropské unie. Byla definována jako součást společného trhu již ve Smlouvě o založení Evropského hospodářského společenství roku 1957 a od svého vzniku patří ke kontroverzním tématům evropské integrace. Jejím účelem bylo a je zvýšit produkci zemědělské výroby, zajistit dostatečnou životní úroveň zemědělců a venkovského obyvatelstva, stabilizovat zemědělský trh a také uchovat venkovský ráz evropské krajiny. Postupem let však bylo dosaženo nejen soběstačnosti, ale dokonce zemědělské nadprodukce, což se stalo zásadním problémem. Dotované evropské zemědělské produkty nelze efektivně uplatnit na světových trzích a vysoká finanční náročnost zemědělské politiky se tak stává důvodem jejích pravidelných revizí. V rámci Unie aktuálně i nyní probíhá intenzivní debata o potřebě komplexní reformy SZP a způsobu jejího financování, jenž by měla začít fungovat právě v období 2014-2021.

Bakalářská práce je členěna do tří tematických kapitol. První teoretická kapitola je zaměřena na obecná teoretická východiska Společné zemědělské politiky. V této části je věnována pozornost především důvodům vzniku SZP, historickému a reformnímu procesu, jímž SZP do této doby prošla a jejím hlavním cílům, principům a nástrojům. Jednou z nejkontroverznějších stránek SZP je její financování, popis financování evropského zemědělství i jednotlivých fondů je součástí této kapitoly. Značná část kapitoly je rovněž věnována novým členským státům, mezi něž patří i Česká republika, a zejména problematice přístupových vyjednávání nových členských států, nástrojům předvstupní pomoci a řešení SZP z hlediska budoucího rozšíření EU. V neposlední řadě je zde začleněna i charakteristika zemědělského sektoru EU.

Druhá kapitola se již zaměřuje na samotnou Českou republiku a její zemědělství před vstupem ČR do EU. V rámci této části bakalářské práce jsou charakterizovány jednotlivé sektory českého zemědělství, historický vývoj českého zemědělství, jeho jednotlivé etapy a problémy, kterými zemědělství ČR v jednotlivých etapách procházelo. Největší část této

kapitoly je věnována charakteristice českého agrárního sektoru v předvstupním období. Česká republika čerpala před vstupem do Evropské unie nemalé finanční prostředky z nástrojů předvstupní pomoci, v rámci zemědělství pak zejména z programu SAPARD, jež je v této části bakalářské práce také specifikován.

Třetí kapitola je obsahově nejrozsáhlejší a je věnována především problematice českého zemědělství po vstupu ČR do EU, přičemž je rozčleněna do jednotlivých programovacích období. V současnosti se nacházíme v programovacím období 2007-2013, přičemž v tomto období došlo k několika významným změnám v oblasti zemědělství a venkova jak v ČR, tak i v ostatních členských státech Evropské unie. V tomto období došlo také k poměrně zásadní reformě SZP, jejíž hodnocení je součástí této kapitoly. Poslední pasáž je věnována velmi aktuálnímu tématu a tím je budoucnost SZP, především pak její podoba po roce 2013.

Cílem bakalářské práce je obecně charakterizovat Společnou zemědělskou politiku Evropské unie, popsat vývoj českého zemědělství před vstupem České republiky do EU a především pak zhodnotit proces začleňování zemědělské politiky ČR do SZP EU. Dále přiblížit obtíže, které Českou republiku při naplňování SZP potkaly, specifikovat jednotlivé změny v oblasti zemědělství a možnosti finančních podpor jak v minulém, tak i současném programovacím období, a nastínit možnou budoucí podobu SZP EU i ČR.

2 Zemědělská politika Evropské unie a nové členské státy

2.1 Formování Společné zemědělské politiky Evropské unie

Zemědělská produkce je jedním z nejdůležitějších faktorů k existenci lidské populace, především pro zajištění potravin. Zemědělství je rovněž strategickou součástí hospodářství jednotlivých států a je jedním z ukazatelů vyspělosti státu. V současné době totiž platí, že čím menší počet osob pracujících v zemědělství a menší podíl zemědělství na HDP, tím vyspělejší je země. Ne vždy však tato přímá úměra platila. V době, kdy SZP byla v počátku, mělo zemědělství jinou váhu než v dnešní době.

Důvody vzniku

Společnou zemědělskou politiku lze označit jako nejdéle fungující politiku Evropské unie. Prvotní myšlenka vzniku Společné zemědělské politiky Evropské unie (SZP EU) byla zakotvena již v *Římské smlouvě o založení Evropského hospodářského společenství* (EHS) z roku 1957¹. Na přijetí této smlouvy vyvíjela tlak zejména Francie, jelikož v tehdejší francouzském zemědělství pracovala ještě 1/5 obyvatelstva, což mělo výrazný ekonomický dopad².

Důvody pro vznik SZP lze rozdělit na **strategické** a **politické**. Strategickým důvodem byla jednoznačně nesoběstačnost jednotlivých členských států EHS v produkci potravin. Mnoho zemědělských produktů bylo do těchto válkou zničených zemí dováženo a státy se tak stávaly velmi zranitelnými. Hlavním záměrem všech zakládajících členů EHS bylo rozvíjet zemědělskou výrobu k zajištění potravinové soběstačnosti. Politickým důvodem pak byla váha zemědělců jako voličů v jednotlivých státech.

Historický vývoj a reformní proces SZP EU

Naplnování Společné zemědělské politiky se datuje od roku 1962. Rada Ministrů tehdy rozhodla o základních metodách společné organizace trhu pro obiloviny. Opatření pro obiloviny posloužila jako model pro trhy s dalšími produkty a do konce 60. let přijalo Evropské hospodářské společenství pro většinu produktů systém ochrany, kterým uzavírala domácí trhy před vnější konkurencí.

¹ Tato smlouva byla podepsána Francií, Německem, Itálií, Belgií, Nizozemskem a Lucemburskem.

² Neumann, 2004.

Splnění úkolů vyplývajících z této politiky bylo dosaženo v relativně krátké době. Zemědělci dosáhli velmi slušné životní úrovně a obyvatelé jednotlivých států měli poměrně levné potraviny. V oblasti zemědělství začaly členské státy EHS dohánět Spojené státy americké.

Na přelomu 80. let 20. století začalo být zřejmé, že SZP potřebuje změnu celkové filozofie. Po úspěšném startu této politiky začalo docházet k masivní nadprodukci potravin, čímž neustále stoupala finanční náročnost zemědělství. Od svého počátku prošla SZP mnoha dílčími reformami, avšak pouze o těch, které byly zahájeny v 90. letech 20. století a zejména o reformě z roku 2003, lze říci, že představují vážný pokus o její zásadní přestavbu.

První pokus o reformu pochází z roku 1968 a je znám pod názvem *Mansholtův plán*, jehož hlavním úkolem bylo vyřešit krizi z nadvýroby. Program se pokusil vyjmout okrajové plochy zemědělské půdy z užívání, přesvědčit starší zemědělce, aby zanechali hospodaření a finanční podporou uspišit jejich odchod do důchodu. Tímto způsobem se mělo zemědělství modernizovat. Tento prvotní pokus o reformu však narazil na odpor zájmových skupin farmářů a jelikož byl ponechán na dobré vůli vlád členských zemí, Mansholtův plán neuspěl.

Další pokus o reformu se odehrál v druhé polovině osmdesátých let 20. století. Předcházela mu velmi dramatický vzestup výdajů ze záruční sekce Evropského zemědělského záručního a orientačního fondu, které nestačily financovat rostoucí náklady na zemědělské přebytky. Během osmdesátých let se evropský rozpočet dostal čtyřikrát do situace, kdy nebylo možné sestavit vyrovnaný rozpočet právě kvůli výdajům na SZP. Tato *dílčí reforma z roku 1988* spočívala v zavedení administrativních opatření, jež měly snížit nabídku zemědělských produktů a tím zajistit pokles zemědělské nadprodukce. V souvislosti s touto reformou projevil členské země ochotu zvýšit své příspěvky do evropského rozpočtu a za tím účelem byl zaveden další zdroj příjmů společného rozpočtu – příspěvky z hrubého národního produktu členských států EHS.

Ani dílčí reforma z roku 1988 nezabránila růstu výdajů na SZP. Bylo jasné, že se musí přistoupit k radikálním reformám, které zamezí problémům souvisejícím se SZP. První z těchto reforem přišla v roce 1992. Jednalo se o *McSharryho reformu*, mezi jejíž dílčí opatření patřilo podstatné snížení přímé cenové podpory k zajištění konkurenceschopnosti zemědělské produkce členských států na světových trzích, snižování výrobních kvót u mléčných výrobků (během tří let každoročně o 2 %), využívání zemědělské půdy pro jiné účely jako je zalesňování, agroturistika aj., podpora odchodu starších zemědělců do

předčasného důchodu s cílem zvětšit průměrnou velikost farem a v neposlední řadě snížení intervenčních cen, jež by se měly zemědělcům kompenzovat přímými platbami.

Tuto reformu lze považovat za **první velký úspěch v koncepci SZP**. Svůj hlavní účel – snížení zásob intervenčních skladů, splnila nad očekávání velmi dobře. Tato skutečnost je graficky znázorněna v příloze č. 1. Zásadní novinkou bylo, že se finanční podpora začala přesouvat od plošné podpory na přímé kompenzační platby, které mají zamezit zvyšování zemědělské produkce. Podpora farmářů není od této chvíle nutně vázaná na produkci. Jak se však záhy ukázalo, finanční náročnost SZP nedostala významných změn.

Novou strategii pro zemědělský sektor předložila v roce 1997 Evropská komise v dokumentu *Agenda 2000*. Definitivní verze reformy byla přijata na zasedání Evropské rady v Berlíně v březnu 1999.

Mezi **hlavní cíle** této reformy patřila:

- podpora tržní orientace zemědělců,
- záruka životní úrovně zemědělců (zrušení vazby příjmů zemědělců na objem produkce),
- posílení konkurenceschopnosti evropského zemědělství,
- zvýšení důrazu na nezávadnost a kvalitu potravin, na ochranu životního prostředí a na zacházení se zvířaty,
- vznik nové úlohy zemědělců jako správců přírodních zdrojů – začlenění ekologických cílů do SZP,
- kladení důrazu na péči o rozvoj venkova.

Reforma z roku 2003 označována jako „*Nová SZP*“ změnila způsob podpory zemědělců v Evropské unii. Tato reforma byla zcela zásadní pro budoucí vývoj SZP. Nová podoba SZP měla zemědělce přimět k větší konkurenceschopnosti a orientaci na tržní produkci, ale zároveň jim zaručit jistou úroveň příjmů. Mezi **hlavní principy** této reformy spadalo:

- tzv. **decoupling** – **jednotná platba na farmu** (jedná se o jednotnou platbu zemědělskému subjektu nezávislou na produkci),
- respektování standardů na úrovni farmy, které se týkají ochrany životního prostředí, kvality a bezpečnosti potravin, pohody zvířat a dobré zemědělské praxe – tzv. **cross compliance** (tzv. křížová kontrola),

- **užití zemědělské půdy** – zemědělská půda, na niž se vztahují pravidla cross compliance nesmí být použita pro pěstování trvalých produktů, včetně ovoce a zeleniny,
- vyjmutí půdy z produkce – tzv. **set aside**, zemědělská hospodářství, která provozují ekologické zemědělství, budou osvobozena z povinnosti vyjmutí určitého procenta půdy z produkce,
- **venkovský rozvoj** – v rámci této kapitoly budou podporováni mladí farmáři, malí zpracovatelé, programy kvality potravin, nové technologie pro zpracování potravin,
- **poradenský systém** – tento systém je určen pro sledování zachování požadavků správného hospodaření na farmě, od roku 2007 musí členské státy nabídnout svým farmářům tzv. poradenský systém (týká se pouze farmářů, kteří obdrží ročně více než 15 000 Eur přímé podpory).

Na zasedání Evropské rady v prosinci 2005 bylo rozhodnuto, že v roce 2008 dojde k revizi rozpočtu EU s ohledem na nutnou reformu SZP. V roce 2007 byl představen plán modernizace SZP, který spočívá v **kontrole stavu zemědělské politiky**, tzv. „*Health Check*“, jenž má za úkol zdokonalit, zmodernizovat, zjednodušit a zefektivnit zemědělskou politiku EU na základě získaných zkušeností z reformy z roku 2003. Přijatá opatření k Health Check odstraňují omezování zemědělců a pomáhají jim čelit novým tržním výzvám, a to prostřednictvím následujících opatření:

- zajistit, aby režim jednotné platby byl účinnější, efektivnější a jednodušší,
- upravit tržní nástroje tak, aby lépe reagovaly na nové tržní příležitosti,
- lépe reagovat na nové výzvy – změna klimatu, nedostatek vody, apod.

Změny v zemědělské politice jsou uplatňovány postupně až do roku 2013, kdy končí programové období 2007-2013. Health Check představuje především úpravu stávajících mechanismů SZP. Neřeší tedy otázku budoucnosti SZP a jejího financování po roce 2013. Shrnutí všech podstatných cílů reformy SZP EU názorně ukazuje obrázek č 2.1.

Obrázek č. 2.1: Cíle reforem Společné zemědělské politiky EU

produktivita					
konkurenceschopnost					
udržitelnost					
Počátky	Krise	Reforma 1992	Agenda 2000	Reforma 2003	Health Check 2008/2009
Produkce potravin	Naprodukce	Redukce naprodukce	Prohloubení reformy	Tržní orientace	Lepší cílení podpor SZP EU
Stabilizace trhu	Produkce pro produkci	Životní prostředí	Konkurenceschopnost	Potřeby spotřebitelů	Posílení tržní orientace zemědělců
Podpora příjmů	Mezinárodní napětí	Stabilizace příjmů	Rozvoj venkova	Zajištění příjmu	Upřesnění pravidel CC zjednodušení
	Strukturální opatření	Stabilizace rozpočtu		Venkovský rozvoj	
				Životní prostředí	

Zdroj: Česká geografická společnost, 2010; vlastní zpracování

Lisabonskou smlouvou, která vstoupila v platnost dne 1. prosince 2009, pokračovaly procesy reformování EU. Cíle společné zemědělské politiky včetně hlavních nástrojů k dosažení těchto cílů ponechává Lisabonská smlouva beze změny. **Dopady Lisabonské smlouvy v oblasti zemědělství** se projevily především zavedením *řádného legislativního postupu*, tedy rozhodováním Rady EU kvalifikovanou většinou spolu s Evropským parlamentem, pro oblast pravidel hospodářské soutěže, která se vztahují na zemědělskou produkci a obchod se zemědělskými produkty, oblast společné organizace zemědělských trhů a oblast vypracování a provádění společné zemědělské politiky a společné rybářské politiky. Mimo řádný legislativní postup naproti tomu zůstává stanovení cen, dávek, podpor a množstevních omezení a stanovení a přidělení rybolovných práv. Další dopady Lisabonské smlouvy spočívají v tom, že při rozhodování o rozpočtu se již nebude rozlišovat mezi povinnými a nepovinnými výdaji³. Do rozhodování o povinných výdajích nemohl vstupovat Evropský parlament, zatímco u rozhodování o nepovinných výdajích tak činit mohl. Podle Lisabonské smlouvy bude moci Evropský parlament spolurozhodovat o všech typech výdajů.

Hlavní cíle Společné zemědělské politiky

Společné regulování trhu zemědělských produktů bylo cílem EHS již od jeho vzniku. Základní charakteristiky společné zemědělské politiky jsou definovány již v zakládající *Římské smlouvě* z roku 1957.

³ Do povinných výdajů patří např. výdaje na SZP ve formě přímých plateb. Nepovinné výdaje jsou pak reprezentovány finančními prostředky poskytnutými na rozvoj venkova, na ochranu životního prostředí atd.

V době vzniku byla SZP skutečně velmi progresivní a užitečná. Jejím obecným a hlavním cílem bylo po letech poválečné obnovy **dosáhnout nárůstu zemědělské výroby k zajištění potravinové soběstačnosti členských států.**

Původních cílů, stanovených Římskou smlouvou, bylo pět, a jsou následující:

1. zvýšení produktivity zemědělské výroby,
2. zajištění stabilních příjmů zemědělců,
3. stabilizace trhu se zemědělskými produkty,
4. soběstačnost členských států v zásobování potravinami,
5. zajištění dodávek spotřebitelům za příznivé ceny.

Některé z původních cílů byly však obtížně splnitelné. Zajištění stabilních a dostatečných příjmů zemědělců předpokládalo vyšší ceny výrobků na trhu a podporu dotacemi, avšak spotřebitelé požadovali nižší ceny. Pro dosažení stanovených cílů Římská smlouva zmiňovala dva nástroje – počítalo se se založením společných organizací trhu pro jednotlivé zemědělské komodity a se založením finančního fondu.

Dohoda z ledna 1962 ujasnila, jak bude SZP fungovat v praxi – zemědělci měli mít cenovou i odbytovou záruku svých produktů prostřednictvím intervenčních skladů⁴. O pět let později již měla platit stejná pravidla ve všech členských zemích.

Všechny původní cíle byly cca po čtyřiceti letech fungování SZP splněny, **evropské zemědělství bylo modernizováno a přispělo ke zvyšování životní úrovně obyvatel západní Evropy.**

Principy Společné zemědělské politiky

Společná zemědělská politika je založena na třech základních principech:

1. **princip jednotného zemědělského trhu,**
2. **princip zvýhodnění produkce pocházející z členských států,**
3. **princip finanční solidarity.**

ad 1) Jednotný zemědělský trh poskytuje společný trh pro zemědělské produkty při společných cenách, umožňuje volný pohyb zemědělských produktů mezi členskými státy a společné hranice pro dovoz do EU. K tomu se pojí také společné sanitární a veterinární předpisy.

⁴ **Intervenční sklady** zaručují zemědělcům neomezenou odbytovou záruku, pokud se ceny na trhu se zemědělskými produkty dostanou pod stanovenou intervenční cenu.

ad 2) Tento preferenční přístup spočívá v upřednostňování zemědělských produktů pocházejících z členských států před produkty z nečlenských zemí. Tento princip výrazně chrání evropské zemědělce a zajišťuje jim tak mimo jiné zvýšení životní úrovně. Uplatňování tohoto principu zajišťuje ochranu vnitřního trhu před levným dovozem a také jednotnou cenovou hladinu bez výrazných cenových výkyvů.

V rámci těchto cílů byly vytvořeny tzv. **cenové systémy**. Východiskem tohoto cenového systému je **cílová cena**, která zajišťuje srovnatelnou životní úroveň zemědělcům a zaručuje dostatečně nasycený trh. Jedná se o optimální výrobní cenu, která musí podnítit i okrajové zemědělce. Cílová cena se následně dělí na dva další typy cen – intervenční a prahová cena. **Intervenční cena** je minimální, garantovaná cena pro zemědělské výrobce, která je stanovena mírně pod úrovní cílové ceny. Každoročně je stanovována pro většinu zemědělské produkce. **Prahová cena** je stanovována jako minimální cena pro zemědělské produkty ze třetích zemí. Zabraňuje situaci, kdy by produkty z nečlenských zemí byly na vnitřním trhu nabízeny levněji než domácí produkce.

ad 3) Princip finanční solidarity je založen na financování ze společného rozpočtu, do něhož všechny členské státy přispívají na úhradu nákladů SZP a zároveň čerpají finanční prostředky.

Nástroje Společné zemědělské politiky

Jedním z hlavních nástrojů SZP jsou tzv. *Společné tržní organizace (Common Market Organisations – CMO's)*, které se týkají jednotlivých prvovýrobků a výrobků po prvním zpracování. Podstatou CMO's je regulovat množství výrobků takovým způsobem, aby nedocházelo ke kolísání nabídky a tím i cen vyplácených zemědělským výrobcům. K tomuto účelu se využívají různé nástroje jako například produkční kvóty, intervenční kvóty a podpora soukromého skladování, kvóty pro dovoz či vývoz, exportní subvence nebo záruky.

Podpora ze strany CMO's se liší jednak podle produktu, a jednak podle míry uplatňovaných regulačních a ochranných opatření. Na základě jednotného trhu garantují ceny pro více než 60% zemědělské produkce. COM's, které v rámci EU zasahují na trhu výkupem přebytků a vnější ochranou proti dovozům s nižší cenou, se vztahují na produkty jako jsou obiloviny, rýže, cukr, mléko a mléčné výrobky, hovězí a telecí maso. Další typy COM's zahrnují:

- cenovou podporu a přímé platby (obiloviny, olivový olej),
- podporu formou přímých plateb (olejniny, len, konopí, bavlna),

- ochranu dovozu a pomoc při vývozu (drůbež, vejce),
- formy, které poskytují pouze ochranu dovozu (některé druhy ovoce a zeleniny).

Od roku 2008 ovlivňuje organizaci komoditních trhů v EU zavedení jednotné *Společné organizace zemědělských trhů*. Tato organizace nahradila dosavadní existenci 21 oddělených tržních řádů pro jednotlivé komodity. Motivací byla především snaha zjednodušit legislativní předpisy v SZP.

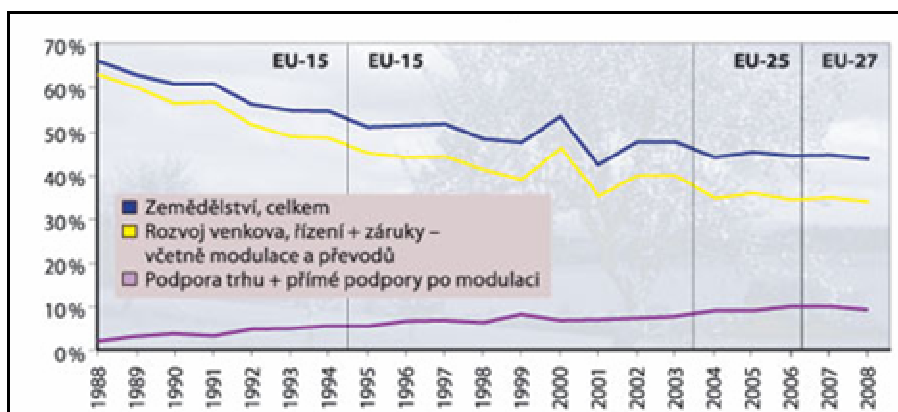
Financování Společné zemědělské politiky

Více než 40 let byla SZP jednou z nejdůležitějších celoevropských politik. Její rozpočet zaujímal podstatnou část celkového rozpočtu a následně výdajů EU, neboť přebíral úlohu vnitrostátních politik, včetně výdajů na zemědělství.

Výdaje na SZP ze společného rozpočtu EU

Během prvních let existence Evropské unie představovala SZP velkou část celkových rozpočtových výdajů, mnohdy více než dvě třetiny. Postupem času se ovšem podíl výdajů na Společnou zemědělskou politiku v rámci EU začal snižovat, což lze názorně vidět na grafu č. 2.1. V současnosti je na SZP vynakládáno přibližně 55 mld. Eur ročně, což představuje 40 % celkového rozpočtu EU, méně než 0,5 % HDP EU⁵. Na počátku fungování EU se členské státy dohodly, že rozhodnutí o zemědělské politice EU budou přijímána na úrovni Společenství a v souvislosti s tím bude zaveden i příslušný rozpočet. Část rozpočtu, která je používána na podporu trhu (např. s obilovinami, cukrem, mlékem), se snížila, zatímco část vyhrazená pro přímou podporu producentů a rozvoj venkova se zvýšila.

Graf č. 2.1: Výdaje na zemědělství z celkového rozpočtu EU

Zdroj: http://ec.europa.eu/agriculture/capexplained/cost/index_cs.htm, 2008

⁵ http://ec.europa.eu/agriculture/capexplained/cost/index_cs.htm, 2007.

SZP funguje podle přísných pravidel – byly zavedeny rozpočtové stropy na kontrolu výdajů, a to jak v rámci jednoho roku, tak i v období sedmi let, jež odpovídají svou délkou finanční perspektivě EU. V současném **programovém období 2007-2013** se budou výdaje na SZP každým rokem účinně snižovat. Náklady na SZP byly totiž do roku 2013 reálně zmrazeny. Výdaje budou přísně kontrolovány, např. pomocí zavedeného mechanismu na kontrolu rozpočtové disciplíny, který zajistí, že nebudou překračovány výdajové stropy⁶. Jednotlivé výdaje včetně nákladů na zemědělství pro období 2007-2013 jsou uvedeny v příloze č. 2.

Evropský zemědělský garanční a podpůrný fond

Klíčový význam v provádění SZP měl *Evropský zemědělský garanční a podpůrný fond* (*European Agricultural Guidance and Guarantee Fund – EAGGF*), který byl hlavním zdrojem financování evropského zemědělství. Činnost tohoto fondu skončila v roce 2006. Fond vznikl v důsledku finanční solidarity a jak naznačuje samotný název, členil se na dvě sekce – záruční a orientační.

Záruční sekce financovala výdaje ve formě přímých podpor, intervenčních opatření, exportních subvencí, ad. Zároveň zajišťovala financování některých doprovodných výdajů na opatření v oblasti ekologického zemědělství a na program dřívějšího odchodu zemědělců do důchodu. **Orientační sekce** byla strukturální část fondu, který finančně přispíval na projekty zaměřené na úpravu struktury a modernizaci venkovských oblastí – např. restrukturalizace a modernizace zemědělských usedlostí, ochrana a podpora hospodářského rozvoje v méně úrodných venkovských oblastech, apod.

V programovém období 2007-2013 došlo k rozdělení dosavadního Zemědělského orientačního a záručního fondu na dva nové, zcela samostatné fondy a k nahrazení předchozího *Finančního nástroje na podporu rybolovu* (*Financial Instrument for Fisheries Guidance – FIFG*) novým nástrojem. Reforma z tohoto období rozdělila financování SZP do těchto fondů:

- ***Evropský zemědělský záruční fond*** (*European Agricultural Guarantee Fund – EAGF*) – funguje už od roku 1962, ale od roku 2007 financuje pouze aktivity SZP EU a nahrazuje tím záruční sekci EAGGF,
- ***Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova*** (*European Agricultural Fund for Rural Development – EAFRD*) – prostředky z tohoto fondu slouží ke zvýšení

⁶ http://ec.europa.eu/agriculture/publi/capexplained/cap_cs.pdf, 2009.

konkurenceschopnosti zemědělství a lesnictví, zlepšení životního prostředí a kvality života ve venkovských oblastech,

- **Evropský rybářský fond** (*European Fisheries Fund – EFF*) – z tohoto fondu jsou poskytovány platby, jejichž hlavním cílem je podpora společné rybářské politiky tak, aby bylo zajištěno využívání živých vodních zdrojů, a podpora akvakultury zabezpečující udržitelnost z hospodářského, environmentálního a sociálního hlediska.

2.2 Rozšíření EU a začlenění nových členských států do SZP EU

Rozšíření EU o deset nových členských států⁷ dne 1. května 2004 a o Bulharsko a Rumunsko dne 1. ledna 2007 bylo historickým mezníkem v procesu rozšiřování Evropské unie.

Dopad rozšíření na zemědělství EU byl značný. K původní populaci 6 milionů zemědělců přibýlo dalších 7 milionů zemědělců. S dvanácti novými členskými státy se navíc původní plocha zemědělské půdy zvětšila o dalších cca 55 mil. ha, tedy o 40 %⁸. Názorné porovnání základních ukazatelů je možno vidět v tabulce č. 2.1.

Tabulka č. 2.1: **Porovnání základních ukazatelů ve starých a nových členských státech**

	EU-15	EU-12	EU-27
Podíl na celkové zaměstnanosti (%)	3,8	23,8	21
Podíl zemědělství na tvorbě HDP (%)	1,6	9,8	9,6
Průměrná výměra zemědělské farmy (ha)	46,2	3,31	8,31

Zdroj: <http://agronavigator.cz/default.asp?ids=3810&ch=1&typ=1&val=52363>, 2011; vlastní zpracování

V porovnání s EU má zemědělství zemí střední a východní Evropy (*Central and East European Countries – CEEC*) mnohem větší důležitost. Zemědělství má v těchto zemích zásadní význam vzhledem k rozloze, podílu na HDP a zaměstnanosti obyvatel. Na rozdíl od EU, kde se zemědělství na HDP podílí 2,5 % se zemědělství CEEC podílí na HDP 8 %. Tyto průměry ovšem nevyjadřují hluboké rozdíly mezi zeměmi. V České republice se před vstupem do EU zemědělstvím zabývalo pouhých 6 % populace na rozdíl od 35 % v Rumunsku (jednotlivé rozdíly v zemědělských ukazatelích jsou znázorněny v tabulce č. 2.2).

⁷ Česká republika, Estonsko, Kypr, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Malta, Polsko, Slovensko, Slovinsko.

⁸ http://ec.europa.eu/agriculture/capexplained/challenge/index_cs.htm, 2008.

Česká republika, Slovensko a Slovinsko, které se řadí k nejrozvinutějším a nejprůmyslovějším státům CEEC, dnes mají poměrně zanedbatelný zemědělský sektor. Proto se staly hlavními odběrateli zemědělských produktů z EU. Ekonomiky pobaltských států jsou na zemědělství závislé více, jejich nevýhoda však spočívá v horších půdních podmínkách, proto se také zaměřují více na sektor živočišné výroby.

Tabulka č. 2.2: Podíl zemědělství v jednotlivých nově přistupujících členských zemích v roce 2003

Stát	Zemědělská produkce (% HDP)	Orná půda (% celkové rozlohy)	Zaměstnanost v zemědělství (% z celkové zaměstnanosti)
Česká republika	3,3	54	5,6
Slovensko	5,8	39	8,4
Slovinsko	4,9	43	10,7
Litva	11	54	22,4
Lotyšsko	10,6	39	18,4
Estonsko	10,4	31	8,2
Polsko	6,3	59	25,6
Maďarsko	6,3	66	10,1
Bulharsko	10	55	21,2
Rumunsko	20,2	62	35,2
Země CEEC	7,8	56	26,7
EU	2,5	43	5,7

Zdroj: http://www.czp.cuni.cz/info/EU/Zemedelstvi/zem_a_v.htm, 2003; vlastní zpracování

Polsko, Maďarsko a Bulharsko mají nejvýznamnější zemědělský sektor a to především pro rozlohu a podíl na zaměstnanosti obyvatel. Tyto státy patřily nesporně ke kandidátským zemím s nejproduktivnějším zemědělským potenciálem. Rumunsko pak vytváří samostatnou skupinu s širokým zemědělským sektorem, který však trpí nedostatkem výkonnosti.

Různorodost mezi jednotlivými přistupujícími zeměmi se promítá i v rozmanitosti produktů, jež mohou tyto země nabídnout – od plodin oblasti Středomoří (tabák, ovoce, zelenina), k bulharským a rumunským obilninám a olejninám až k hovězímu a vepřovému masu z Polska, Maďarska či České republiky.

Země střední a východní Evropy mají tedy z hlediska zemědělství mnoho předností – tradiční know-how, kvalifikované pracovníky a dvakrát vyšší poměr mezi počtem hektarů zemědělské půdy a celkovým počtem obyvatel než země EU.

Problematika přístupových vyjednávání nových členských států v oblasti zemědělství

Již v roce 1991 podepsala Evropská společenství své první dohody s Maďarskem a Polskem. Brzy následovaly s dalšími středo a východoevropské státy, z nichž se pozvolna vytvořila množina kandidátských zemí pro plnoprávné členství. Celková hospodářská integrace těchto zemí se odehrávala v průběhu 90. let 20. století a byla završena k datu přistoupení. Smlouvy o přistoupení podepsalo v dubnu 2003 všech deset nově přistupujících zemí⁹. Jednání s Bulharskem a Rumunskem pokračovala další dva roky.

Přístupová vyjednávání v oblasti zemědělství byla velmi složitá a komplexní již od počátku. Rozšíření EU se mohlo uskutečnit pouze za podmínky, že nové členské státy získají ve SZP nerovnoprávné postavení tzv. „**druhořadého člena**“¹⁰. Nejkontroverznějším tématem v oblasti zemědělství bylo **přiznání přímých plateb**. Zemědělci v nových členských státech dostali první rok svého členství pouze 25 % dotací oproti starým členským státům. Rozpočet Evropské unie na rok 2004 nezahrnoval žádné přímé platby. Tyto platby byly uhrazeny novým členským státům z rozpočtu až v roce 2005. Tato diskriminace bude trvat až do roku 2013 či do roku 2016 v případě Bulharska a Rumunska. Až v těchto letech se platby ve všech členských státech vyrovnají. Evropská komise obhajovala tento krok s tím, že okamžité poskytnutí 100%-ní přímé platby by bylo kontraproduktivní. Zpomalilo by to proces restrukturalizace a nejspíše by to vedlo k rozdělení společnosti. Přehled přímých podpor v jednotlivých přistupujících členských státech je znázorněn v tabulkách v příloze č. 3.

Při rozšíření EU byly navíc všem novým členům v přístupových smlouvách stanoveny **maximální kvóty** pro produkci všech Evropskou unií regulovaných zemědělských komodit. Výše těchto maximálních kvót byla přitom vypočítávána na základě zkoumání reálné zemědělské produkce za posledních pět let před vstupem do EU. Tento přístup byl pro nové členské státy zřetelně nevýhodný, protože (s výjimkou Kypru a Malty) všechny tyto státy procházely rozsáhlou hospodářskou transformací související s přechodem od centrálně řízeného hospodaření k tržnímu. V důsledku těchto nezbytných reforem došlo v 90. letech 20. století v těchto státech k hlubokému poklesu jejich zemědělské produkce. Z historicky nízkých zemědělských výnosů byly následně vypočteny kvóty a ty byly zakotveny do přístupových smluv. Nové členské státy tak nejen dostaly nižší dotace, než jejich konkurenti

⁹ Česká republika, Estonsko, Kypr, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Malta, Polsko, Slovensko a Slovinsko.

¹⁰ Francie totiž Německu v roce 2002 sdělila, že pokud Německo trvá na rozšíření EU, tak Francie souhlasí pouze za podmínky, že zemědělci ve starých členských státech budou mít ještě 10 let zvýhodněné postavení.

v západní Evropě, ale ještě tyto nižší dotace obdržely na menší rozsah výroby, než je přirozená produkční schopnost jejich zemědělství.

Pro nově přistupující státy tedy situace v oblasti zemědělství nebyla vůbec jednoduchá. Po celou dobu byli a jsou **zemědělci ve dvanácti nových členských státech vystaveni konkurenci vyspělejšího západoevropského agrárního sektoru.**

Nástroje předvstupní pomoci Evropské unie

EU poskytuje specifickou cílenou finanční pomoc kandidátským a potenciálním kandidátským zemím, aby podpořila jejich úsilí o pokrok v politických, hospodářských a institucionálních reformách. **Do roku 2007 existovaly tři nástroje předvstupní pomoci**, a to:

- **Fond PHARE** (*Poland and Hungary Aid for Restructuring of the Economy*) – zahrnoval celkem sedmnáct aktivit s desítkami projektů, patřily mezi ně například podpora vzdělávání, dopravy, energetiky, zemědělství, harmonizace s evropským právem, aj.,
- **Fond ISPA** (*Instrument for Structural Policies for Pre-Accession*) – specializoval se na oblasti životního prostředí a dopravy, z tohoto fondu však mohly čerpat pouze kandidátské země,
- **Fond SAPARD** (*Special Accession Programme for Agricultural and Rural Development*) – přispíval hlavně k zavádění práva ES v oblasti SZP.

Z hlediska zemědělské politiky byl nejdůležitějším nástrojem právě *Speciální předvstupní program pro zemědělství a rozvoj venkova* (SAPARD), který byl prvním dotačním programem EU. Všechny kandidátské země mohly program využívat v časovém období 2000-2006, maximálně však do konkrétního data vstupu do Evropské unie. Tento program měl napomáhat zemím při řešení konkrétních úkolů, kdy jednotlivé kandidátské země zaváděly *acquis* vztahující se ke společné zemědělské politice, strukturálním změnám v jednotlivých zemědělských sektorech a na venkově.

Cílem programu bylo přispět k zavádění práva Evropského společenství v oblasti SZP a řešit prioritní problémy spojené s trvale udržitelnými změnami v sektoru zemědělství. Přínosem SAPARDU byla také možnost osvojit si náročná pravidla strukturálních fondů EU a principů programování, vybudování potřebných institucí a připravení určitého legislativního rámce.

Evropská unie uvolnila na program SAPARD ročně částku 520 mld. Eur pro všech deset kandidátských zemí¹¹. Z výroční zprávy Evropské komise o realizaci programu SAPARD v nových členských zemích EU za rok 2009 vyplývá, že Bulharsko a Rumunsko nevyužily finanční prostředky z tohoto fondu v celkové výši téměř 250 mld. Eur.

V současném programovacím období funguje nový nástroj předvstupní pomoci, který vstoupil v platnost 1. ledna 2007 – *Nástroj pro předvstupní pomoc (Instrument for the Pre-Accession Assistance – IPA)*, jež spojil veškerou předvstupní podporu do jednoho účelově zaměřeného nástroje.

Budoucí rozšíření Evropské unie

V současné době má statut kandidátské země těchto pět států: *Chorvatsko, Turecko, Makedonie, Island, Černá Hora*, přičemž oficiální přístupová vyjednávání jsou zahájena pouze s Chorvatskem, Islandem a Tureckem.

Budou-li brzy završena přístupová jednání s **Chorvatskem**, EU zajistí urychlenou finalizaci přístupové smlouvy a integraci tohoto nového členského státu. Jednání ke kapitole **Zemědělství** bylo s Chorvatskem zahájeno 2. 10. 2009. V této chvíli očekává Evropská komise ze strany příslušných chorvatských úřadů dodatečné informace ke kapitole **Bezpečnost potravin**. Po předložení těchto informací bude již možné předložit návrh společné pozice pro uzavření kapitoly Zemědělství. Sekci *Rybolov* nepříznivě ovlivňuje spor mezi Slovinskem a Chorvatskem, týkající se hranic na Jaderském moři.

Pokračují nadále přístupová jednání s **Tureckem**. Turecko si stanovilo jako rok přistoupení rok 2013, který ale nemá podporu ze strany EU. Odpůrci Turecka v EU poukazují na to, že většina území leží v Asii, sousedí s nestabilními zeměmi a má špatné vztahy se sousedním Kyprem a Arménií. V roce 2006 Rada rozhodla, že dokud se tento problém nevyřeší, nebudou otevřeny k jednání nejdůležitější kapitoly – součástí je i kapitola **Zemědělství**. Nutno podotknout, že do konce roku 2010 nebyla tato kapitola otevřena k jednání.

Jak již bylo řečeno s **Makedonií** a **Černou Horou** se do této chvíle nevedla oficiální přístupová jednání. V této souvislosti dosud nejsou známa fakta o vyjednávacích podmínkách v oblasti zemědělství.

¹¹ Česká republika mohla ročně čerpat až 22 mil. Eur.
Česká republika, Estonsko, Kypr, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Malta, Polsko, Slovensko a Slovinsko.
http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/predvstup_pomoc_46529.html, 2011.

Island podal oficiální přihlášku do EU 16. července 2009. Evropská komise žádost zpracovala a v únoru roku 2010 vydala zprávu o připravenosti Islandu ke vstupu do EU. Vstup Islandu provázají obavy ze sporů o legislativu upravující **Rybolov**. Pro Island je jen těžko představitelné upsat se unijní rybolovné politice, jelikož je to velmi důležitá součást jejich suverenity a nezávislosti. Vstup do EU a akceptování společné rybářské politiky je proto velmi citlivou záležitostí. Evropská unie stanovuje mimo jiné pro každou členskou zemi roční rybolovné limity s ohledem na druh lovených ryb a zeměpisnou oblast. Rovněž pak má přísná pravidla pro povolování rybářského náčiní a praktik. Islandští rybáři by se vstupem do EU museli zpřístupnit část svých vod ostatním členským státům, řídit se novými kvótami a umožnit více zahraničních investic do islandského průmyslu. Rybolov a zpracování ryb představuje podle aktuálních údajů pouhých sedm procent islandského hospodářství, jejich politický význam je ale mnohem hlubší.

2.3 Charakteristika agrárního sektoru EU

Evropa se vyznačuje příznivým podnebím, úrodnou půdou, technicky vyvinutými zemědělskými činnostmi a vzdělaným managementem zemědělských podniků. Zemědělská půda a lesy pokrývají převážnou většinu evropského území a zásadním způsobem ovlivňují prosperitu venkovských hospodářství a utváření venkovské krajiny. **Zemědělství EU klade největší důraz na udržitelný hospodářský růst.** Evropští zemědělci plní mnoho různých úloh, od produkce potravin a ostatních zemědělských produktů až po kultivaci krajiny, ochranu přírody a využití zemědělských ploch v rámci cestovního ruchu.

EU je předním vývozcem i největším světovým dovozcem potravin¹² (dovážené produkty pocházejí především z rozvojových zemí), na grafech uvedených v příloze č. 4 jsou znázorněny bližší charakteristiky zemědělského sektoru EU. Evropský zemědělský sektor rovněž využívá **bezpečné metody produkce šetrné k životnímu prostředí** a **slouží také venkovským společenstvím**, jeho úkolem není jen produkovat potraviny, ale i zajišťovat zachování krajiny jako místa, kde se žije a pracuje.

¹²http://ec.europa.eu/agriculture/capexplained/index_cs.htm, 2008.

Zemědělství v původních členských zemích EU

Za posledních 30 let poklesl počet zemědělských podniků v původních členských státech (EU-15)¹³ asi o 40 %, počet osob zaměstnaných v zemědělství klesl zhruba o více než polovinu. Středomořské členské státy se vyznačují vysokým počtem zemědělských podniků, z nichž většinu tvoří malé farmy. Asi 52 % zemědělských podniků v EU-15 je italských nebo španělských. Necelých 80 % celkové využitelné zemědělské půdy je soustředěno v pěti zemích¹⁴.

Státy EU-15 se vyznačují daleko větší hustotou zalidnění, což souvisí s problémem nedostatku vhodné zemědělské půdy. Tyto státy proto mají specifické podmínky pro činnosti v zemědělském sektoru. Asi 55 % zemědělských podniků hospodaří na půdě o rozloze menší než 5 ha a necelá jedna třetina těchto zemědělců je odkázána na sociální transfery a jiné zdroje příjmů.

Ve starých členských státech se zemědělskou činností zabývá asi 14 mil. osob, avšak 55 % těchto zemědělců je starších 55 let a asi 30 % je starší 65 let. Tento problém se snaží v současnosti EU řešit prostřednictvím strukturálních opatření zemědělské a venkovské politiky. Ve venkovských oblastech EU-15, které zaujímají zhruba 80 % celkového území, žije asi 25 % celkové populace. Problémy, se kterými se potýkají tyto oblasti, jsou zejména demografického rázu. Dochází k odchodu mladých a kvalifikovaných pracovních sil, a v důsledku toho stárne populace venkova rychleji. Výdaje na potravinářské výrobky se pohybují ve výši necelých 25 % průměrných příjmů domácností. Zemědělství pak přispívá k celkovému HDP EU-15 pouhými 2 %¹⁵.

Zemědělství v nových členských zemích EU

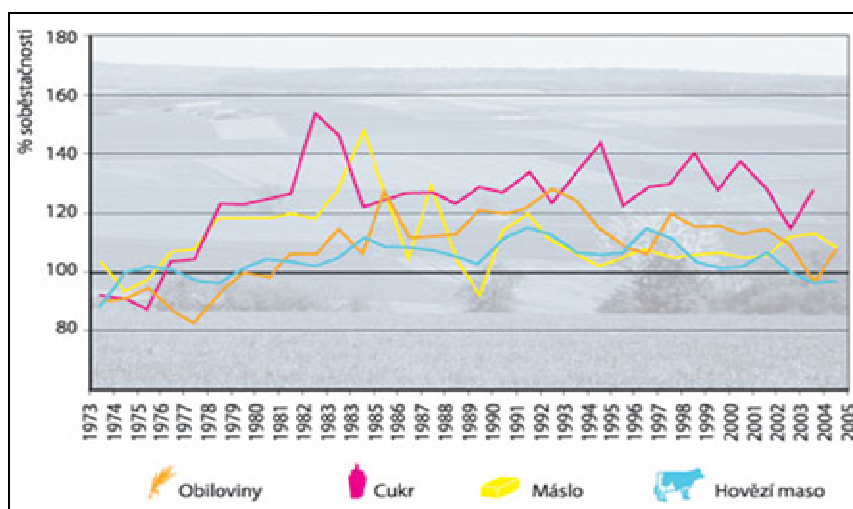
Ve střední a východní Evropě jsou příznivé klimatické podmínky a země mají úrodnou půdu. Po rozšíření o nové členské státy je EU, co se týče zemědělství, téměř zcela soběstačnou jednotkou, jak je znázorněno na grafu č. 2.2.

¹³ Belgie, Dánsko, Finsko, Francie, Irsko, Itálie, Lucembursko, Německo, Nizozemí, Portugalsko, Rakousko, Řecko, Španělsko, Švédsko a Velká Británie.

¹⁴ Francie, Španělsko, Německo, Velká Británie a Itálie.

¹⁵ http://ec.europa.eu/agriculture/capexplained/challenge/index_cs.htm, 2008.

Graf č. 2.2: Vývoj soběstačnosti EU v hlavních zemědělských produktech

Zdroj: http://ec.europa.eu/agriculture/capexplained/record/index_cs.htm, 2008

Rozdílnosti v zemědělské politice ve starých a nových členských zemích spočívají zejména v odlišné struktuře farem, v produktivitě práce, ve výnosnosti a kapitálové vybavenosti. Vývoj těchto charakteristik zemědělského sektoru jednotlivých nových členských zemí je nyní významně ovlivněn strukturálními politikami EU.

Problémovou oblastí ve většině nových členských zemí je struktura zemědělských podniků¹⁶. Velkým nedostatkem zemědělského sektoru v nových členských státech je jeho silná podkapitalizace. Vstupem do EU došlo ke zjednodušení přístupu na evropské kapitálové trhy, což je předpokladem pro zlepšení kapitálové situace v sektoru zemědělství. Dalším souvisejícím problémem v těchto členských státech je mnohdy nedostatek vzdělání farmářů¹⁷.

Rozvoj a možné budoucí strukturální změny v zemědělském sektoru budou ovlivněny makroekonomickým a sociálním vývojem všech států EU. **Vstup do EU zvýšil investiční podpory do venkovských oblastí zemí střední a východní Evropy, došlo k velmi významné podpoře venkova, zvyšuje se ochrana životního prostředí a ochrana zvířat, dochází k restrukturalizaci a modernizaci zemědělských podniků.**

Vyšší výnosnost podniků, rostoucí důchody zemědělců, intenzivnější podpory rozvoje týkající se i venkovského prostoru jsou hlavním cílem nových (i starých) členských států.

Vhodným řešením, o kterém se neustále diskutuje, je **urychlená a hluboká reforma SZP**.

¹⁶ Během období socialismu došlo ve většině středoevropských členských zemích ke vzniku velkých zemědělských družstev, která byla industrializována. Během transformačního procesu byly tyto podniky zachovány, ale současně došlo k restituci zemědělské půdy.

¹⁷ ČR je v tomto ohledu výjimkou, protože vzdělání je u farmářů relativně na vysoké úrovni (i když stále nižší než v ostatních odvětvích národního hospodářství), přičemž hlavním problémem je spíše nedostatečně fungující poradenská síť (jako je tomu v západních zemích EU). Vzděláváním farmářů v ČR se zabývají nevládní neziskové organizace a Ministerstvo zemědělství ČR.

3 České zemědělství před vstupem České republiky do Evropské unie

3.1 Charakteristika agrárního sektoru České republiky

Zemědělská výroba je i s navazující výrobou potravinářskou jedním z tradičních odvětví národního hospodářství. České zemědělství má za sebou prověřenou tradici, která zaručovala nejen soběstačnost národa v základních potravinách¹⁸, ale i naši zemi proslavila v zahraničí. Přičemž v agrárním exportu se dlouhodobě uplatňují především komodity jako mléko, živá zvířata obiloviny, cukr a slad. Znázornění soběstačnosti ČR v základních zemědělských komoditách je uvedeno v tabulce č. 3.1.

Tabulka č. 3.1: Soběstačnost ČR v základních zemědělských komoditách (2011)

Zemědělská komodita	Soběstačnost ČR (v %)
Cukr	100
Konzumní mléko	100
Sýry	70
Drůbeží maso	76,5
Vepřové maso	64
Ovoce mírného pásma	73
Zelenina	31
Brambory	76,5

Zdroj: http://www.agroweb.cz/Nase-republika-je-malo-sobestacna__s43x55163.html, 2011; vlastní zpracování

Zaměstnanost v českém zemědělství od 90. let 20. století neustále klesá, což lze vidět i na grafu č. 3.1. Podíl pracovníků v zemědělství ve struktuře národního hospodářství momentálně činí 2,9 %¹⁹. V porovnání s EU v období 2004-2008, v ČR ubývala pracovní místa mnohem rychleji než v EU-15 i v EU-12. Tempo poklesu počtu zemědělských pracovníků v ČR v uvedeném období výrazně překročilo tempo poklesu v zemích EU-12.

¹⁸ Český statistický úřad v únoru 2011 zveřejnil dlouhodobý vývoj spotřeby základních potravin v ČR. Jak vyplynulo z těchto statistických ukazatelů, ČR je v současné době zcela soběstačná jen u několika sledovaných komodit. Stoprocentní soběstačnosti dosahuje ČR pouze v konzumním mléce a cukru. **Ztráta soběstačnosti** u většiny komodit, zejména u zeleniny, vepřového a drůbežího masa je alarmující. Dovozy těchto surovin a výrobků snižují ceny českých výrobců a zemědělců, což by do budoucna mohlo znamenat likvidaci českých chovatelů a pěstitelů těchto komodit.

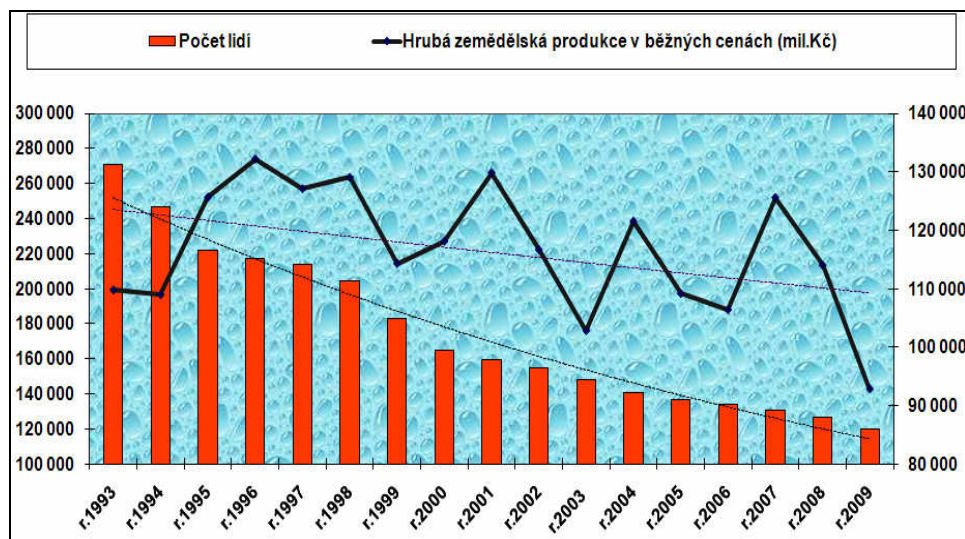
http://www.czso.cz/csu/tz.nsf/i/soucasne_ceske_zemedelstvi_ve_statistickych_cislech, 2011.

¹⁹ http://www.czso.cz/csu/tz.nsf/i/soucasne_ceske_zemedelstvi_ve_statistickych_cislech, 2011.

Navíc v těchto zemích je podíl pracovníků v zemědělství na zaměstnanosti v průměru podstatně vyšší (v roce 2008 13,5 %²⁰).

Na **HDP** zemědělství přispívá cca 2,8 %²¹. Vývoj podílu zemědělství na HDP v ČR je graficky znázorněn v příloze č. 5.

Graf č. 3.1: Srovnání poklesu produkce a poklesu pracovníků v zemědělství ČR

Zdroj: <http://www.zscr.cz/picture/images/priloha1.png>, 2011

Zemědělští podnikatelé v ČR hospodaří na přibližně 4 264 tis. ha zemědělské půdy, která tak tvoří přibližně polovinu (54 %) celkové rozlohy státu. Více než třetinu půdního fondu ČR tvoří lesní pozemky²². Zatímco výměra orné půdy v posledních letech trvale klesá, výměra pozemků evidovaných jako trvalé travní porosty se naopak neustále zvyšuje. Polovina zemědělského půdního fondu se nachází v oblastech méně příznivých pro hospodaření a to jsou právě oblasti, kde se zakládání a udržování luk a pastvin podporuje.

Většina zemědělské půdy je nyní ve vlastnictví fyzických a právnických osob. České zemědělství lze charakterizovat velkou roztržštěností vlastnictví půdy a velkým podílem najaté půdy (90 %) od velkého počtu pronajímatelů²³.

Rostlinná výroba

Do rostlinných komodit v ČR patří obiloviny, olejniny, luskoviny, píce a současně i oblast produkce osiv, výživa půdy a ochrana rostlin. Nejrozšířenější skupinou pěstovaných plodin jsou **obiloviny**, které v současnosti zaujímají zhruba 1,6 mil. ha, z čehož 1,3 mil. ha

²⁰<http://www.uzei.cz/left-menu/publikacni-cinnost/studie/2010/studie103.pdf>, 2010.

²¹<http://www.eu2009.cz/cz/czech-republic/business-opportunities/obchodni-prilezitosti-v-cr-413/>, 2011.

²² <http://eagri.cz/public/web/mze/zemedelstvi/>, 2011.

²³ http://www.czso.cz/csu/tz.nsf/i/soucasne_ceske_zemedelstvi_ve_statistickych_cislech, 2011.

činí každoroční výměra pšenice a ječmene²⁴. Od začlenění ČR do EU v roce 2004 je zabezpečována regulace trhu s obilovinami prostřednictvím Společné organizace trhu (SOT).

Mezi komodity, jimiž jsou např. brambory, cukrová řepa, ovoce a zelenina, se dále řadí mezi velmi významné rostlinné produkty v ČR **chmel a vinná réva**. Česká republika patří mezi největší světové producenty chmele²⁵ a jako první zemi EU se jí podařilo zaregistrovat zeměpisnou ochrannou známku Evropské unie – chráněné označení původu *Žatecký chmel*.

Živočišná výroba

Největší změny zemědělské produkce v posledních letech zaznamenalo právě odvětví živočišné výroby. Příčiny tohoto jevu leží mj. jak v oblasti sociální – systematické šíření zdravotnické dietologické osvěty a navazující změny stravovacích návyků u nezanedbatelné části obyvatelstva, tak v oblasti ekonomické – nabídka a poptávka na mezinárodním i vnitřním trhu.

Výrazně poklesl chov skotu i chov vepřů a náhradou se postupně **zvyšovaly stavy v chovu drůbeže**. Výroba masa se v roce 2010 meziročně snížila o 3,1 % a nákup mléka klesl o 1,8 %²⁶. Tyto údaje potvrzují negativní trendy v české živočišné výrobě – více vyvážíme česká zvířata a pak dovážíme maso, jedná se tedy o situaci vyvážení „meziproduktů“ a dovozu statků konečné spotřeby. Špatný je vývoj zejména v případě vepřového masa²⁷. Podrobnější informace o vývoji živočišné a rostlinné výroby jsou uvedeny v příloze č. 5.

Potravinářská výroba

Výroba potravin patří k nosným odvětvím zpracovatelského průmyslu. Význam potravinářské výroby je dán **zabezpečováním výživy obyvatelstva výrobou a prodejem zdravotně nezávadných, bezpečných, kvalitních a převážně i cenově dostupných potravin**. V České republice se věnuje velká pozornost potravinářskému sektoru, který zahrnuje zemědělskou prvovýrobu, výrobu a uvádění do oběhu a na trh potravin a nápojů, včetně jejich prodeje spotřebiteli.

²⁴ <http://eagri.cz/public/web/mze/zemdelstvi/roslinne-komodity/obiloviny/>, 2011.

²⁵ Je třetím největším producentem chmele na světě (za USA a Německem). Přes 80% chmele je každoročně vyváženo, nejvíce do Japonska.

<http://eagri.cz/public/web/mze/zemdelstvi/roslinne-komodity/chmel/>, 2011.

²⁶ <http://www.agris.cz/zemdelstvi/detail.php?id=170142&iSub=521&PHPSESSID=fab0dae130778073f0244143d9e1206b>, 2011.

²⁷ Touto situací jsou znepokojeny především nevládní organizace, které v současné době poukazují na kritický stav v sektoru vepřového masa a zdůrazňují skutečnost, že pokud vláda neučiní konkrétní opatření, budou si čeští spotřebitelé kupovat vepřové maso pouze z dovozu.

Vodní hospodářství

Českou republikou procházejí hranice povodí významných evropských řek – Labe, Odry a Dunaje. Území je proto rozděleno podle odtoku vod do příslušných moří: Severního, Baltského a Černého moře. Přičemž pátečními toky jsou Labe s Vltavou v Čechách, Morava s Dyjí na jižní Moravě a Odra s Opavou na severu Moravy a ve Slezsku.

Vodní hospodářství je v České republice významným oborem s dlouholetou tradicí. **Mezi nejdůležitější úkoly vodního hospodářství** patří zajištění zásobování obyvatelstva pitnou vodou a zmírnění důsledků extrémních jevů počasí (povodně, sucho). Nedílnou součástí státní vodohospodářské politiky je plánování v oblasti vod, jenž slouží pro optimální využití vodních zdrojů pro budoucí generace.

Lesní hospodářství

ČR se vyznačuje vysokou lesnatostí, lesní pozemky pokrývají v současné době 33,7 % z celkového území státu²⁸. V souvislosti s požadavkem na udržitelné obhospodařování lesů stále více nabývá na významu pozice lesnictví jako poskytovatele obnovitelné suroviny pro výrobky šetrné k životnímu prostředí, biologické rozmanitosti, ale i jako důležitého faktoru v prevenci přírodních nebezpečí, a v neposlední řadě i při zajišťování sociálních a rekreačních služeb pro společnost. **Význam lesnictví je tedy nesporný.**

Do působnosti Ministerstva zemědělství spadají kromě lesnictví i obory **myslivosti, rybářství a včelařství**. **Rybářství** v ČR je možno rozčlenit na produkční rybářství a hospodaření v rybářských revírech, jenž spočívá v obhospodařování říčních systémů a udržování rybích společenstev. Na území ČR se nachází více než 24 tisíc rybníků a vodních nádrží, jejichž celková plocha představuje 52 tisíc ha, z toho je v Čechách a na Moravě využito k chovu ryb 42 tisíc ha rybníků²⁹. **Včelařství** patří k velmi významnému odvětví zemědělství. Současný stav včelstev je 525 560, což je oproti optimu o 25 % nižší stav³⁰.

²⁸ <http://eagri.cz/public/web/mze/lesy/?fullArticle=1>, 2011.

²⁹ <http://eagri.cz/public/web/mze/lesy/rybarstvi-a-rybnikarstvi/>, 2011.

³⁰ Podle vědeckého doporučení optimální stav včelstev byl v návaznosti na zemědělské kultury a členitost krajiny stanoven na 700 000 včelstev, které by zajišťovaly opylování hmyzosnubných rostlin. <http://eagri.cz/public/web/mze/lesy/vcelarstvi/>, 2011.

3.2 Hlavní tendence ve vývoji českého zemědělství před vstupem do EU

Zemědělství ČR je součástí národního hospodářství a současně je chápáno jako jedno z průmyslových a kulturních odvětví. Klíčovým rokem pro české zemědělství byl **rok 1989**. Před tímto zlomovým obdobím chybělo v zemědělství především srovnání a konfrontace s tendencemi, jež se již prosazovaly ve vyspělých zemích světa. Nebyly patřičně odhadnuty zdroje, které by byly pro další rozvoj k dispozici – pracovní síla, půda, energie, technika, technologie i další výrobní prostředky. Nebyla ujasněna představa o pracovních i mimopracovních podmínkách života lidí na vesnici, o nárocích člověka na výživu, tedy i na strukturu a možnosti výroby potravin i na kvalitu životního prostředí.

Přechod zemědělství od centrálně direktivního řízení k tržnímu hospodářství byl složitým transformačním procesem, který zahrnoval kvalitativní změny v celkové koncepci. **Vývoj českého zemědělství po roce 1989 lze rozčlenit do tří odlišných etap.** V rámci **první etapy** (1990-1993) došlo k radikálnímu přizpůsobování zemědělství novým sociálně ekonomickým podmínkám. V tomto období došlo k prudkému poklesu hrubé zemědělské produkce, poklesl stav hospodářských zvířat (zejména skotů), razantně se snížila spotřeba průmyslových hnojiv, prudce se snížil stav pracovníků v zemědělství a začalo prohlubování mzdové nerovnosti mezi zemědělstvím a ostatními odvětvími národního hospodářství³¹. **Druhou etapu** (1994-1995) lze charakterizovat jako období stabilizace a počátku obratu. Všechny tendence první vývojové etapy se v této době buď výrazně zpomalily nebo u některých z nich došlo k obrácení stavu. Došlo k výraznému zpomalení meziročního poklesu hrubé zemědělské produkce, výrazně se snížily tempa poklesů stavu skotů, došlo k obratu ve spotřebě průmyslových hnojiv, stabilizovaly se hektarové výnosy u obilovin a olejnin a snížila se ztráta zemědělských podniků. Byla dokončena privatizace státních statků a stabilizována podnikatelská struktura. **Třetí etapa** vývoje českého zemědělství (1996-1998) nejen nepotvrdila obrat ve vývoji, ale projevila se naopak degresivními tendencemi. Po vzestupu hrubé zemědělské produkce v roce 1995 došlo opět k jejímu poklesu, hospodářský výsledek souhrnu zemědělských podniků se opět proměnil ve ztrátu, pokračoval trend úbytku pracovních sil, podstatně se prohloubila mzdová disparita. V podnikatelské struktuře došlo k dalším změnám, především v posilování podnikatelské formy obchodních společností na úkor zemědělských družstev.

³¹ Bičák, Jančák, 2005.

Vývoj zemědělství po roce 1989 byl následkem přijetí zcela nových legislativních norem, jejichž hlavním úkolem bylo nastavit vhodné podmínky základních reformních procesů. Zemědělský sektor v tomto období se vyznačoval třemi znaky – restitucí, transformací a privatizací. **Restituce** spočívala v navrácení majetku vlastníkům, které stát před rokem 1989 vyvlastnil. Ovšem jen zlomek nových majitelů dnes využívá půdu k vlastnímu podnikání. Proces **transformace** byl úzce spojen právě s restitucí, jelikož řešil majetkoprávní převody zemědělských družstev na jiné právnické osoby. **Privatizace** pak souvisela s privatizací kolektivních a státních zemědělských podniků.

Zemědělství v 90. letech je spojené s **transformací** celého českého hospodářství, a tomu odpovídá i vývoj základních makroekonomických ukazatelů v tomto sektoru, jež jsou znázorněny v tabulce č. 3.2.

Tabulka č. 3.2: **Vývoj základních ekonomických ukazatelů v zemědělském sektoru ČR**
(1996-2004)

Jednotky		1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Základní ekonomické ukazatele										
HDP	%	4,3	-0,8	-1,2	-0,4	3,6	2,5	1,9	3,6	4,2
Zemědělství, lesnictví	% celku	4,8	4,4	4,7	3,9	3,9	3,69	3,08	3,03	3,01
Vývoj zaměstnanosti v sektoru zemědělství										
Zaměstnanost v zemědělství	tis. os.	305	284	267	183	164,9	159,8	156	148	141
Jako % z celkové zaměstnanosti	%	6,2	5,8	5,5	-	7,4	4,76	4,78	4,5	2,9
Struktura zemědělského sektoru										
Využitelná zemědělská půda	tis. ha	4279	4280	4272	4283	4282	4280	4280	4269	4264
Jako % celkové plochy	%	54,3	54,3	54,2	54,3	54,3	54,3	54,3	54,3	54,2
Orná půda	tis. ha	3098	3091	3090	3107	3082	3075	3068	3062	3054

Zdroj: Pělucha, 2006, str. 34; vlastní zpracování

V lednu 1996 podala Česká republika přihlášku ke vstupu do Evropské unie. V červenci 1997 byla zveřejněna *Agenda 2000: Za silnější a širší Evropu*, ve které Evropská komise uveřejnila *Posudky o připravenosti všech kandidátských zemí*. Na doporučení Komise rozhodla Evropská rada na svém jednání v Lucemburku v roce 1997 o oficiálním pozvání 11

kandidátských zemí³² ke vstupu do EU. Samotný proces rozšiřování byl pak zahájen v Bruselu 30. března 1998.

I přestože příprava na vstup do EU zastihla české zemědělství v obtížném transformačním procesu, byla **ČR** vyhodnocena mezinárodními odborníky jako **nejúspěšnější země střední a východní Evropy právě z hlediska úspěšnosti ekonomické transformace**³³. V přístupovém procesu musela ČR navázat na principy a nástroje SZP. *Národní program přípravy ČR na členství v EU*, zpracovaný Českou republikou, vytyčoval strategii vstupu do EU. *Přístupové partnerství*, zpracované Evropskou komisí, bylo základním programovacím nástrojem, který identifikoval priority v přípravě jednotlivých zemí na vstup do EU. Tyto dva dokumenty se staly výchozími podklady pro stanovení priorit České republiky při přípravě na vstup do EU od roku 1998.

Zemědělská politika ČR v rámci předvstupní etapy

Předvstupní etapa byla zahájena po roce 1998 a jejím **hlavním cílem** bylo **dořešení některých vnitřních vývojových problémů českého zemědělství**³⁴ **a stabilizace agrárního sektoru před jeho přizpůsobováním podmínkám EU**. V této etapě se výchozím dokumentem stala *Koncepce rezortní politiky Ministerstva zemědělství na období před vstupem ČR do EU*. Tato koncepce agrární politiky České republiky byla rozdělena na dvě etapy.

První etapa – **revitalizace** (1997-2001), byla zaměřena především na zotavení a stabilizaci zemědělského sektoru ČR a na institucionální přípravu vstupu ČR do EU. Koncepce druhé etapy – **adaptace** (2002 – do současnosti), směřovala k co nejrychlejšímu plošnému přizpůsobení agrárního sektoru České republiky podmínkám Společné zemědělské politiky EU ve všech jejích oblastech – strukturální, regionální, environmentální a venkovské.

V roce 1998 Ministerstvo zemědělství rovněž vypracovalo *Národní program pro přijetí *acquis communautaire* v sektoru zemědělství*, jenž je v souladu s výše zmiňovanou koncepcí. Tento program předpokládal **institucionální rozvoj českého zemědělského sektoru v souladu s EU**.

³² Bulharsko, Česká republika, Estonsko, Kypr, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Malta, Polsko, Slovensko, Slovinsko.

³³ <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/analyzy-statistiky/analyza-konkurenceschopnosti-cr/1000431/59486/?page=7>, 2011.

³⁴ Dořešení těchto problémů je zaměřeno především na zvýšení produktivity a výkonnosti zemědělství, dosažení přiměřené národohospodářské stability agrárního trhu, zlepšení stavu zemědělství k jednotlivým složkám životního prostředí a na zachování a zlepšení zemědělské kulturní krajiny.

Realizace předvstupní etapy byla postavena na **čtyřech základních pilířích** zemědělské politiky³⁵:

- I. **regulace zemědělského trhu a podpora příjmů,**
- II. **environmentální opatření,**
- III. **modernizace a transformace zemědělských podniků,**
- IV. **příprava zemědělství na vstup do EU.**

V rámci **prvního pilíře** bylo důležitým mezníkem založení *Státního zemědělského intervenčního fondu* (SZIF), který započal svou činnost 1. 1. 2001. Zásadním úkolem této instituce bylo a je provádění intervenčních opatření po vzoru EU, zejména pak rozhodování o poskytnutí dotace žadatelům a kontrola plnění podmínek poskytnutí dotace. **Druhý pilíř** byl specifický především programem, jenž byl zaměřen na podporu mimoprodukčních funkcí zemědělství, udržování krajiny a k podpoře tzv. méně příznivých oblastí pro zemědělství (Less Favoured Areas - LFA)³⁶. Hlavním cílem **třetího pilíře** bylo především zvyšování konkurenceschopnosti podniků cestou jejich modernizace a restrukturalizace. **Čtvrtý pilíř** byl zaměřen na poskytování základních služeb ze strany státu, a to v oblasti vzdělávání, výzkumu, informatiky, genetiky, poradenství a propagace.

3.3 Strategie ČR pro přistoupení do EU v oblasti zemědělství

Přístupová jednání v oblasti zemědělství byla otevřena od června 2000 a díky jejímu značnému rozsahu i obtížnosti v procesu jednání byla uzavřena až na summitu v Kodani dne 13. prosince 2002. **Kapitola 7: Zemědělství** byla pro potřeby vyjednávání rozdělena na dvě části, přičemž obě tvořily jednolitý celek. První blok zahrnoval veterinární a fytosanitární oblast, druhý pak především komodity samotné a problematiku rozvoje venkova.

Veterinární a fytosanitární část kapitoly Zemědělství uzavřela ČR v červnu 2002³⁷. V důsledku výskytu nemocí zvířat jako BSE či slintavka a kulhavka, EU výrazně zesílila důraz na monitoring všech zemí (tedy i kandidátských) ve veterinární a fytosanitární oblasti,

³⁵ Bičík, Jančák, 2005.

³⁶ Rada svým Nařízením 75/268 stanovila **tři základní typy znevýhodněných oblastí**. Jsou to především horské oblasti, oblasti ohrožené vylidněním a kde je nezbytná péče o zachování krajiny a oblasti postižené specifickými nevýhodami (tzv. „malé oblasti“, do 4 % rozlohy státu).

³⁷ Mezi body, které ČR úspěšně vyjednala **ve veterinární oblasti**, lze zařadit např. uznání statutu pro ČR jako země prostě nález ve vztahu k obchodu se skotem či prasaty. Dále ČR projednala problematiku ohledně zacházení se živočišnými odpady, ochrany zvířat před týráním, opatření ohledně nákaz zvířat atd. Pro ČR jako významného producenta rostlinných produktů byl také důležitý **pozitivní výsledek jednání ve fytosanitární oblasti** – např. ochrana rostlin před škodlivými organismy, registrace přípravků na ochranu rostlin, atd.

který byl zaměřen především na kvalitu a bezpečnost zemědělských a potravinářských produktů.

Pro podniky, které nestačily do vstupu ČR do EU zajistit produkci v souladu s přísnými komunitárními hygienickými normami či pravidly pro blaho zvířat, byla vyjednána **dvě přechodná období**³⁸ postačující k přechodu k příslušným unijním standardům. První období trvalo do 31. prosince 2006, kdy hlavním cílem tohoto období bylo dosažení plné harmonizace hygienických parametrů s podmínkami platnými v EU. Druhé přechodné období bylo stanoveno do 31. prosince 2009 a bylo zaměřeno především na odstranění klecových systémů, které nesplňují technický požadavek na výšku klece stanovený směrnicí Rady 1999/74/ES. Během těchto období byla veškerá produkce jednotlivých podniků pod nekompromisním dohledem českých i unijních orgánů. Dodatečně bylo vyjednáno ještě jedno přechodné období v délce 7 let, a to pro nabývání zemědělské půdy a lesů státními příslušníky členských států EU a společnostmi zřízenými podle práva jiného členského státu EU, které nejsou usazeny, ani zapsány do obchodního rejstříku v ČR.

Pozitivní výsledky přinesla jednání k obsáhlé problematice týkající se přípravy ČR na plné zapojení do činnosti Společných organizací trhu, které řídí a upravují společná obchodní pravidla a další standardy pro většinu komodit na jednotném komunitárním trhu³⁹.

Základním cílem vyjednávání v kapitole Zemědělství bylo udržet a dále posílit konkurenceschopnost českých zemědělců. Rozhodnutí o otázce **přímých plateb** patřilo k základním a nejdůležitějším tématům při projednávání podmínek vstupu do EU v oblasti zemědělství. ČR vyjednala možnost dorovnání výše přímých plateb⁴⁰ (tzv. top-up) s využitím prostředků na rozvoj venkova na úroveň o 30 % vyšší než startovací úroveň 25 %, která byla původně navrhována jako celková výše přímých plateb pro nové členské státy. Výše přímých plateb jsou vyobrazeny v tabulkách č. 3.3 a 3.4.

³⁸ ČR se podařilo vyjednat přechodné období na nejvyšší kapacitu závodů ze všech kandidátských zemí.

³⁹ Z rostlinné produkce se jedná např. o obiloviny, olejninu, rýži, technické plodiny, přadné rostliny, víno a alkohol, banány, osiva, chmel. Z živočišné produkce pak o mléko a mléčné výrobky, hovězí maso, skopové a kozí maso, vepřové maso, vejce a drůbeží maso.

⁴⁰ U komodit, u nichž národní podpora v roce 2003 bude vyšší než návrh EU, pak ČR bude mít možnost dorovnání na úroveň roku 2003 navýšenou o 10 %. To ČR umožňuje např. dorovnat výši přímých plateb pro krávy bez tržní produkce mléka a ovce na úroveň 100 % výše EU. V případě bramborového škrobu ČR vyjednala výjimku na dorovnání do úrovně 100 % výše EU.

Tabulka č. 3.3: Výše vyjednaných přímých plateb pro Českou republiku (v %)

Rok	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Příma podpora (v %)	25	30	35	40	50	60	70	80	90	100
Výše platby Top-up (v %)	30	30	30	30	30	30	30	20	10	-

Zdroj: <http://www.ieep.eu/assets/214/EEAagenvaccession.pdf>, 2004; vlastní zpracování

Tabulka č. 3.4: Vyplacené prostředky na přímé platby od května 2004 do června 2007
(v tis. Kč)

Druh přímé platby	Počet žádostí	Částka z rozpočtu EU	Částka z rozpočtu ČR	Částka celkem
SAPS* ¹	59 989	22 492 073	0	22 492 073
Top-Up	33 947	0	14 062 803	14 062 803
SPS* ²	809	539 694	0	539 694
Celkem	94 745	23 031 767	14 062 803	37 094 570

Pozn.: *¹SAPS (Single Area Payment Scheme) – Jednotná platba na plochu

*²SPS (Single Payment Scheme) – Jednotná platba na farmu

Zdroj: <http://www.nku.cz/kon-zavery/K07011.pdf>, 2008; vlastní zpracování

Vyjednávání ohledně **produkčních a výrobních kvót** mělo pro ČR podstatně větší význam, jak z hlediska celkového rozměru zemědělství, tak jeho struktury. Tato jednání byla nejdelší a byla ukončena až v roce 2002. Česká republika si zajistila výši výrobních kvót pohybujících se v zásadě na úrovni reálných ukazatelů výroby a spotřeby dle údajů za rok 2001. Rozměr českého zemědělství tím zůstal zachován a mohl se dál rozvíjet. Souhrn vyjednaných kvót je možno vidět v tabulce č. 3.5.

Tabulka č. 3.5: Kvóty vyjednané pro Českou republiku

Oblast	Výsledky jednání s EU
Některé plodiny na orné půdě - základní plocha	2 253 598 hektarů
Referenční výnos	4,20 tun na hektar
Mléko	2 682 143 tun, (pro r. 2006 rezerva 55 788 tun)
Tučnost mléka	4,21%
Krávy bez tržní produkce mléka	90 300 kusů
Ovce	66 733 kusů
Zvláštní prémie skotu na voly a býky	244 349 kusů
Porážková prémie skotu - dospělý skot a telata	483 382 kusů (dospělý skot), 27 380 kusů (telata)
Cukr ⁴¹	454 862 tun
Škrob	33 660 tun
Len - dlouhé a krátké vlákno	1 923 tun (dlouhé vlákno), 2 866 tun (krátké vlákno)
Sušená píce	27 942 tun
Zpracované ovoce a zelenina - rajčata, broskve, hrušky	12 000 tun (rajčata), 1 287 tun (broskve), 11 tun (hrušky)

Zdroj: <http://www.euroskop.cz/154/165/clanek/kapitola-7-zemedelstvi/>, 2011; vlastní zpracování

Česká republika v poslední fázi jednání v kapitole Zemědělství vyjednala několik velmi důležitých bodů pro své významné výrobky. Jednalo se zejména o zařazení **ochrany zeměpisných názvů** pro Českobudějovické pivo a Budějovické pivo prostřednictvím *Přístupové smlouvy*⁴². V **pěstování vína** ČR přistoupila na návrh EU na zařazení Čech do zóny A a Moravy do zóny B, s tím že si však ČR zároveň vyjednala výjimku na povinnou destilaci vedlejších produktů výroby vína v zóně B. Současně bylo vyjednáno nové právo na výsadbu vinic určených pro pěstování kvalitních odrůd, představující 2 % celkové plochy vinic existujících k datu přistoupení. V neposlední řadě se podařilo získat nad rámec rozdělených prostředků pro **rozvoj venkova** dodatečně 3 mld. Kč (celkem 14, 4 mld. Kč) pro období 2004-2006.

Jelikož nešlo vyloučit případy újmy českému agrárnímu trhu, které by mohly hrozit po vstupu ČR do EU, zejména v důsledku výrazně vyšších dovozů oproti předvstupnímu období, byla dohodnuta **všeobecná ochranná klauzule**. Na základě této klauzule lze aplikovat časově

⁴¹Na ČR měly největší vliv dodatečně reformované sektory (po reformě z roku 2003), zejména sektory cukru a cukrovarnictví, vína a ovoce a zeleniny. Reforma cukerného pořádku přišla roku 2005, parametry pro reformu trhu s ovocem a zeleninou byly stanoveny v lednu 2007 a reforma trhu s vínem probíhá od srpna 2008. Přičemž nejkontroverznější pro ČR je **reforma cukerného pořádku**. Výroba řepného cukru má v naší zemi dlouholetou tradici, vstupem ČR do EU ale bylo české cukrovarnictví postupně zničeno. Z tradičního výrobce cukru (ČR patřila k největším producentům na světě) se ČR stala dovozcem, kdy kvóta pro výrobu cukru zdaleka nepokrývá českou spotřebu. Česká republika nejvíce prodělala na tom, že firma Eastern Sugar, která držela kvótu ve výši 110 tis. tun, se ji rozhodla odprodat Evropské komisi. Národní cukerní kvóta (454 tis. tun) se tak snížila o 102 tis. tun. Čeští pěstitelé se tak ocitli v nerovném postavení ve srovnání s pěstiteli ze starých členských zemí. Jako jediní nedostávají oddělenou platbu na cukr, která částečně vyrovnává pokles jeho cen, ve stoprocentní výši.

⁴²V ČR jsou nyní i další české registrované výrobky jako např. Pardubický perník, Všecká cibule, Třeboňský kapr, Žatecký chmel, Pohofelický kapr, Hořické trubičky a Štramberké uši. V jednání jsou nyní např. Karlovarské oplatky, proti jejichž ochraně protestují Němci a Rakšané; Olomoucké tvarůžky, proti jejichž registraci vzneslo námitky také Německo a Rakousko; Jihočeská Niva, proti které se postavilo Slovensko. Společně se Slovenskem pak ČR žádá o ochranu Špekáčků, Loveckého salámu, Spišských párků a Liptovského salámu v režimu zaručených tradičních specialit.

ohraničené omezení dovozu dané komodity a tím zajistit dočasnou ochranu tuzemských zemědělských subjektů.

Nástroje předvstupní pomoci uplatňované v České republice

Nejdůležitějším prostředkem k dosažení finanční a technické pomoci EU kandidátským státům se stal program **PHARE**⁴³ (*Poland and Hungary: Assistance for Restructuring their Economies*), tzv. *Pomoc Polsku a Maďarsku při obnově jejich ekonomik*. Jeho cílem bylo napomoci plnění podmínek stanovených pro vstup do Evropské unie, ale základním úkolem byla pomoc zemím střední a východní Evropy při přechodu k demokracii a tržní ekonomice. Z tohoto programu byly rovněž financovány projekty sociální a ekonomické soudržnosti, jejichž úmyslem bylo zvýšit životní standard v nejhudších regionech. Postupně byly projekty více zaměřeny na budování institucí a financování investic. V ČR bylo z prostředků PHARE do roku 2000 přiděleno 756 mil. Eur⁴⁴.

Program **ISPA**⁴⁵ (*Instrument for Structural Policies for Pre-accession*), tzv. *Nástroj předvstupních strukturálních politik*, byl zaměřen především na podporu investičních projektů v oblasti infrastruktury životního prostředí a transevropských dopravních sítí. V rámci životního prostředí byla pomoc poskytována v oblastech znečištění vod, ovzduší a odpadového hospodářství. Roční výše prostředků pro všechny kandidátské země dosahovala 1,04 mld. Eur. Na období 2000-2006 bylo pro ČR každoročně alokováno kolem 70 mil. Eur⁴⁶.

Z hlediska agrární politiky měl ovšem prvořadý význam program **SAPARD**⁴⁷ (*Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development*), tzv. *Zvláštní přístupový program pro zemědělství a rozvoj venkova*, jenž poskytoval investice do oblasti zemědělství a na rozvoj venkova. Jeho cílem bylo zacílení kandidátských zemí na priority Společné zemědělské politiky EU a rozvoje venkova a naučit je používat finanční postupy a kontrolní mechanismy, které jsou praktikovány v EU.

Hlavním rysem programu byla podpora většího počtu menších projektů. Žadatelem/příjemcem finanční podpory byly menší a střední obce a podnikatelé v oboru zemědělské a potravinářské výroby. Příjemci pomoci byli v období příprav programu SAPARD zapojeni do rozsáhlé informační kampaně, v níž byl zdůrazněn význam fondu pro

⁴³ Po přistoupení ČR k EU byl program PHARE nahrazen aktivitami Evropského fondu regionálního rozvoje a Evropského sociálního fondu.

⁴⁴ <http://www.euroskop.cz/168/sekce/predvstupni-pomoc/>, 2011.

⁴⁵ Po vstupu ČR do EU převzal úlohu tohoto programu Fond soudržnosti.

⁴⁶ <http://www.euroskop.cz/168/sekce/predvstupni-pomoc/>, 2011.

⁴⁷ Po vstupu ČR do EU byl program SAPARD nahrazen Evropským zemědělským podpůrným a záručním fondem.

rozvoj zemědělství a venkova. Program SAPARD měl stanoveny tři hlavní priority⁴⁸, jejichž finanční prostředky pro ČR jsou znárodněny v tabulce č. 3.6.

I. priorita – Zvyšování konkurenceschopnosti zemědělství

Opatření v rámci této priority byly zaměřeny na investice do zemědělského majetku, na zlepšování zpracování marketingu zemědělských produktů a produktů rybolovu, zlepšení struktur pro kontrolu kvality potravin a ochranu spotřebitele.

II. priorita – Trvale udržitelný rozvoj venkovských oblastí

Zahrnovala zejména obnovu a rozvoj vesnic a venkovské infrastruktury. Dále se zaměřovala na rozvoj a diverzifikaci hospodářských činností, zajišťující rozmanitost činností a alternativní zdroje příjmů. Určovala také metody zemědělské produkce přispívající k ochraně životního prostředí a uchování krajiny.

III. priorita – Podmínky pro plné využití plánu SAPARD

Tato část programu se zaměřovala zejména na zlepšení profesního vzdělávání a na zajištění technické pomoci v průběhu realizace programu.

Tabulka č. 3.6: **Finanční prostředky poskytnuté na jednotlivé priority programu SAPARD**

Priorita	Počet projektů	Finanční pomoc v mil. Kč	% podíl
1. Zvýšení konkurenceschopnosti zemědělství	1 148	2 596,80	62,9
2. Trvale udržitelný rozvoj venkovských oblastí	409	1 497,20	36,3
3. Odborná pomoc	53	32,3	0,8
Celkem	1 610	4 126,30	100

Zdroj:

http://www.szif.cz/irj/portal/anonymous/CmDocument?rid=%2Fapa_anon%2Fcs%2Fdokumenty_ke_stazeni%2Fsapard%2F1160392614859.pdf, 2006; vlastní zpracování

Evropská unie uvolnila na program SAPARD ročně částku 520 mld. Eur pro všech deset kandidátských zemí. Česká republika čerpala z programu SAPARD v období 2000-2006 ročně částku cca 22 mil. Eur, jak je vyobrazeno v tabulce č. 3.7, z toho pro sektor zemědělství cca 540 mil. Kč a pro sektor rozvoje venkova zhruba 270 mil. Kč⁴⁹.

⁴⁸<http://www.strukturalni-fondy.cz/Programy-2004-2006/Operacni-programy/OP-ROZVOJ-VENKOVA-A-MULTIFUNKCNI-ZEMEDELSTVI/Dokumenty/Programovy-dokument-OP-Rozvoj-venkova-a-multifunkc/1--UVOD/1-4--Vyuziti-predvstupnichnastroju-strukturalni-po/1-4-1--SAPARD>, 2011

⁴⁹ <http://www.euroskop.cz/168/sekce/predvstupni-pomoc/>, 2011.

Tabulka č. 3.7: **Přehled finančních prostředků programu SAPARD pro ČR (v mil. Eur)**

Rok	Veřejné výdaje	Veřejné zdroje	Zdroje EU
2000	29,28	7,26	22,02
2001	29,25	7,26	21,99
2002	29,25	7,26	21,99
2003	29,25	7,26	21,99
2004	29,25	7,26	21,99
2005	29,25	7,26	21,99
2006	29,25	7,26	21,99

Zdroj:

http://www.szif.cz/irj/portal/anonymous/CmDocument?rid=%2Fapa_anon%2Fcs%2Fdokumenty_ke_stazeni%2Fsapard%2F153463800000%2F1153464009687.pdf, 2006; vlastní zpracování

Finanční čerpání z programu SAPARD ukončila Česká republika předčasně v roce 2005, kdy došlo k vyčerpání alokace 92,8 mil. Eur⁵⁰, kterou celkově poskytlo Společenství a kterou bylo možno čerpat až do konce roku 2006. Od tohoto období až do konce roku 2006 mohla ČR čerpat finanční prostředky pro zbylé projekty z finančních zdrojů záruční sekce EAGGF v rámci programu *Horizontální plán rozvoje venkova (Horizontal Rural Development Plan – HRDP)*.

Tabulka č. 3.8 znázorňuje čerpání finančních prostředků Českou republikou z jednotlivých předvstupních programů.

Tabulka č. 3.8: **Finanční zdroje pro Českou republiku v letech 1999 - 2002 (průměr za rok)**

	1995-1999		2000-2002	
	mil. Eur	mld. Kč	mil. Eur	mld. Kč
PHARE	69	2,2	72	2,5
ISPA	-	-	57,2-83,2	1,5-2,7
SAPARD	-	-	22,1	0,7
Celkem	69	2,2	cca 171,3	cca 5,5

Zdroj: http://www.europeum.org/doc/materialy/rlz_kap3.pdf, 2003; vlastní zpracování

Předvstupní nástroje uplatňované v ČR měly velmi pozitivní dopad při osvojování si zvyklostí a podmínek pro co nejrychlejší a nejefektivnější čerpání prostředků ze strukturálních fondů EU, současně s kladným dopadem na hospodářství země. Konkrétně díky programu SAPARD bylo dosaženo zvýšení finančních příjmů podpořených subjektů a produktivity práce. Výsledky byly zřejmé i v pozitivních dopadech na životní prostředí a

⁵⁰ <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/zdroje-financovani-z-eu-2007-2013/vyuziti-predvstupnich-nastroju-v-cr/1001573/54333/>, 2011.

zlepšení podmínek chovu zvířat, větší různorodost a přitažlivost hospodářských činností na venkově.

Vedle vlastního přínosu pro rozvoj zemědělství a venkova byly realizací programu SAPARD získány zkušenosti zejména v kontrolní oblasti, které byly následně využívány u *Operačního programu Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství*⁵¹.

⁵¹ Tento OP navazuje na program SAPARD a jeho cílem je zajištění trvale udržitelného rozvoje venkova, podpora zemědělské prvovýroby a zpracování zemědělských produktů. Navíc je zde zahrnuta i podpora lesního a vodního hospodářství.

V kontextu celého *Národního rozvojového plánu* hraje tento OP nezastupitelnou roli pro zajištění rozvoje venkova a zemědělství a pro udržení krajiny v kulturním stavu.

4 České zemědělství po vstupu České republiky do Evropské unie

4.1 Charakteristika českého zemědělství v období 2004-2006

Česká republika vstoupila do Evropské unie 1. května 2004, společně s dalšími devíti státy střední a východní Evropy a státy Středomoří. Tímto okamžikem došlo k dosud největšímu rozšíření EU. O necelé tři roky později – k 1. lednu 2007 došlo k prozatím poslednímu rozšíření EU o Bulharsko a Rumunsko.

Česká republika v souvislosti se vstupem do EU byla v oblasti zemědělské politiky plna **očekávání**. Jednou z pozitivních změn mělo být především **zlepšení odbytu zemědělských produktů** na velkém evropském trhu. Cílem bylo a je prodávat výrobky zpracované na kvalitní potraviny s vysokou přidanou hodnotou. Této situaci se musel rychle přizpůsobit i potravinářský průmysl. Vyžadovalo to vysoké investiční náklady jak do technologií a inovativních technologických zařízení, tak do snížení zátěže na životní prostředí, ale i do oblasti výzkumu. Zemědělci museli lépe přizpůsobit výrobu svých surovin potřebám zpracovatelského průmyslu.

Vstupem do EU byla **zrušena cla s členskými zeměmi EU**. Tento fakt zlepšil pozici našich zemědělských a potravinářských produktů na evropském trhu. Zrušení pro nás do té doby nevýhodné celní ochrany ze strany EU vedlo i k větší vzájemné výměně potravin. Zrušena byla i cla ve vzájemném obchodě s kandidátskými zeměmi⁵².

Uplatnění podpůrných programů umožnilo ocenit nejen zemědělskou produkci, ale také nevýrobní produkty. Jednalo se především o údržbu krajiny, udržení osídlení venkova, udržení zdravého životního prostředí, zejména čistoty vod.

Zároveň ale Českou republiku sužovaly **obavy**, přičemž ty největší byly z **nerovnoprávného postavení našich zemědělců** po vstupu do EU, ať již šlo o kvóty národní produkce nebo přímé platby či nízké příspěvky na rozvoj českého venkova. Další obavy panovaly také v oblasti naplňování koncepce zemědělské politiky státu, jejímž hlavním cílem bylo připravit agrární odvětví na vstup do EU a posílit tak jeho konkurenceschopnost.

⁵² Zrušily se i české dohody v zahraničním obchodě s dalšími zeměmi, což přineslo určité nevýhody. Zrušení, i když nízkých dovozních celních sazeb ČR, v kombinaci s jen 25 % příjmem přímých plateb přivodilo českému zemědělství částečnou ztrátu vlastního trhu.

Prvním dokumentem, který uceleně zaznamenal strategické otázky týkající se zemědělské politiky ČR po vstupu do EU, byla *Koncepce agrární politiky ČR pro období po vstupu do EU*. Tato koncepce vycházela ze situace, ve které se český agrární trh v té době nacházel, tedy ze stavu českého zemědělství v závěru předvstupního období.

Koncepce agrární politiky ČR pro období po vstupu do EU

V prosinci roku 2003 byla vytvořena *Koncepce agrární politiky ČR pro období po vstupu do EU*, jenž pružně navazuje na doposud uplatňovanou *Koncepci agrární politiky pro období před vstupem do EU*.

Koncepce pro období po vstupu do EU reaguje především na klíčové současné i budoucí problémy spojené se zemědělstvím na celosvětové, evropské i domácí úrovni. Jako **hlavní globální problém** je zde zmiňován především do budoucna neudržitelný nárůst světové populace, zejména v rozvojových zemích. Přestože ve vyspělých zemích existuje velký nadbytek potravin, právě v rozvojových zemích trpí většina obyvatel chronickým hladem a podvýživou. Klíčovou překážkou k nasycení světové populace je chudoba ve značné části světa. Majoritní část velmi chudé populace žije a pracuje ve venkovských oblastech a je existenčně závislá na vlastním zemědělství, přičemž toto zemědělství má velmi nízkou produktivitu. Produkce se zvyšuje intenzifikací zemědělské výroby ve vyspělých zemích a expanzivním využíváním půdy v rozvojových zemích. Oba přístupy vedou ke ztrátě biodiverzity a degradaci půdy, jenž mohou vést zpětně ke snižování produktivnosti zemědělství a to zejména v chudých oblastech světa. Nejzávažnějším limitujícím faktorem růstu produkce je nedostatek vodních zdrojů a dlouhodobé změny klimatu⁵³, které ztěžují podmínky pro zemědělství. Klíčovým celosvětovým problémem se tak stává zajištění dostatku zemědělské produkce k pokrytí poptávky rostoucí populace.

Zásadní evropský problém lze spatřovat ve stávající uplatňované formě zemědělské politiky EU, která se dlouhodobě dostává do střetu s požadavky *Světové obchodní organizace (World Trade Organisation – WTO)*, zejména pokud jde o snižování míry protekcionismu a otevírání prostoru pro produkci a zaměstnanost v zemědělství rozvojových zemí. EU společně s dalšími rozvinutými zeměmi musí reagovat na globální požadavky zaměřené na zlepšení přístupu na trh, na snižování podpor a omezování dalších opatření deformujících agrární obchod a narušujících konkurenční podmínky na světovém trhu.

⁵³ Vlny teplých či deštivých období, záplavy a sucha se vyskytují stále častěji, přičemž vodní srážky se v regionech s vodním deficitem naopak snižují.

Strategie EU v dané oblasti je založena na tzv. **Evropském modelu zemědělství**, který spočívá na čtyřech pilířích⁵⁴:

- I. pilíř** celoplošně provozované multifunkční zemědělství, konkurenceschopné v produkci soukromého zboží a zároveň šetrné k životnímu prostředí,
- II. pilíř** zemědělství založené na malém a středním podnikání rodinného typu,
- III. pilíř** provázání rozvoje zemědělství s rozvojem venkova,
- IV. pilíř** produkce kvalitních potravin při respektování stále přísnějších standardů jejich bezpečnosti a způsobů jejich výroby.

Evropský model zemědělství tímto reaguje na základní požadavek, kterým je rozvoj sociálně vyváženého a trvale udržitelného zemědělství, které zároveň přispívá k uchovávání evropské zemědělské kulturní krajiny a historicky vyvinuté struktury venkova. Evropské zemědělství (spolu s lesnictvím) má vysoký potenciál produkce biomasy pro nepotravinářské užití, zejména pro výrobu energie. Cílem EU je neustále zvyšovat podíl obnovitelných zdrojů energie náhradou za zdroje energie z neobnovitelných zdrojů.

Zemědělství ČR je spojeno se všemi celosvětovými i evropskými problémy. Kromě nich **se české zemědělství vyznačuje specifickými problémy**, které jsou spojeny zejména s jeho vztahem k vodní složce⁵⁵ životního prostředí a k půdě⁵⁶, s ekonomickou situací zemědělských a zpracovatelských podniků a s rozvojem agrárního trhu. Z historických důvodů a v důsledku uplatňovaných transformačních zákonů existuje výrazný rozpor mezi vlastnictvím a užíváním půdy. Velká většina půdy v podnicích je pronajímána od soukromých vlastníků a státu, což představuje značnou nestabilitu pro dlouhodobější orientaci podniků a překážku pro zapojování podniků do různých agroenvironmentálních programů. Struktura využití

⁵⁴ http://eagri.cz/public/web/file/26240/Koncepce_agrar_politiky_CR_pro_obdobi_po_vstupu_do_EU.pdf, 2003.

⁵⁵ **Vodní bohatství ČR** je omezené, závisí výlučně na časově rozkolísaných atmosférických srážkách, s předpokladem častějšího výskytu extrémních jevů sucha a povodní. Voda je národní bohatství, které je ve veřejném zájmu chráněno a jeho využívání je regulováno. Zemědělství ČR se svou orientací na industriální, intenzivní výrobu se stalo jedním z významných znečišťovatelů podzemní i povrchové vody. Získávání pitné vody je tak spojeno se zvýšenými náklady na její zajištění pro spotřebitele v požadované kvalitě. České zemědělství je spolu se zpracovatelským průmyslem významným odběratelem vody, např. při zavlažování ploch, kde problémovou situací je především zastaralost jednotlivých zavlažovacích zařízení, jenž se neudržují a neobnovují. Zemědělské vodní plochy mají zejména v některých regionech ČR (Třeboňsko, Českomoravská vysočina ad.) mimořádný význam v udržování scenerické hodnoty krajiny a pro rekreační využití krajiny. Některá vodní díla a celkový ráz krajiny mají navíc povahu národního a světového kulturního dědictví. Intenzivní velkovýrobní rybníkářství však výrazně snižuje rekreační hodnotu zemědělsky využívaných vodních ploch a působí tak proti rozvoji venkovského cestovního ruchu.

⁵⁶ Zemědělství spolu s lesnictvím a vodním hospodářstvím je absolutně **největším uživatelem půdy ČR**. Dědictvím minulého režimu jsou extrémně **velké zemědělské pozemky**, kdy podíl orné půdy na zemědělské půdě je mimořádně velký. V minulém režimu prosazované zcelování pozemků, rozorování mezí a polních cest, napřimování drobných vodních toků a nadměrné používání průmyslových hnojiv přispělo nejen ke zhoršování kvality půdy, ale i ke zmenšování početnosti populací a snižování druhové diverzity fauny a flóry.

zemědělského půdního fondu a celková alokace výroby neodpovídá přírodním a klimatickým podmínkám ČR.

V porovnání s konkurenty ze stávajících zemí EU existuje v ČR značný rozdíl ve výkonnosti podniků. V důsledku provedených restitucí a privatizací, rozvojových investic a dlouhodobé ztrátovosti podnikání jsou zemědělské podniky vysoce zadlužené. Zadluženost vyvolává nedostatek vnitřních zdrojů a je např. překážkou pro nabývání půdy výrobcí či pro nové investice potřebné pro zajištění stále přísnějších standardů životního prostředí a bezpečnosti potravin.

Potravinářský průmysl ČR není dosud konsolidovaný a je charakteristický značným přebytkem výrobních kapacit a dosud poměrně značným zastoupením podniků, které plně nevyhovují standardům bezpečnosti potravin EU⁵⁷.

Agrární trh ČR je v porovnání s vyspělými zeměmi až na výjimky⁵⁸ málo rozvinutý. V rozhodujících segmentech trhu (obiloviny, olejniny, mléko, cukr ad.) působí intervence státu, které se snaží eliminovat nerovné postavení prvovýrobců na trhu. Zemědělský obchod ČR je ovlivněn subvencováním vývozu přebytků a je v segmentu tzv. kompetitivních výrobků poznamenán trvalou **tendencí vývozu výrobků s nižší přidanou hodnotou a dovozu výrobků s vyšší přidanou hodnotou**. Tato skutečnost negativně ovlivňuje bilanci agrárního zahraničního obchodu.

V návaznosti na zemědělskou politiku ČR po roce 2000, na nové prostředí a podmínky podnikání v EU, je česká zemědělská politika po vstupu do EU zaměřena na odstartování zásadních změn v agrárním sektoru ČR.

Koncepce agrární politiky ČR po vstupu do EU je rozdělena do tří časových období:

1. **etapa vstupní (2004 – 2006),**
2. **etapa přizpůsobení (2007 – 2010),**
3. **etapa vyrovnávání (2011 – 2013).**

Etapa vstupní (2004 – 2006)

V této etapě mělo dojít ke sladění a propojení strukturálních podpor pro rozvoj zemědělství a venkova s dalšími oblastmi podpor EU. ČR v tomto období uplatňovala zjednodušený systém přímých plateb (*Single Area Payment Scheme - SAPS*) ze zdrojů EU

⁵⁷ Situace je však různá podle oborů. Nejméně nepřipravené na standardy bezpečnosti potravin jsou obory v první fázi zpracování surovin (zpracování masa a mléka, aj.).

⁵⁸ Např. trh zemědělské techniky.

s možností navýšení přímých plateb z národních zdrojů. Rovněž bylo rozhodnuto o dvou strukturálních programech⁵⁹, jenž byly v tomto období realizovány a jenž budou dále rozvedeny.

Etapa přizpůsobení (2007 – 2010)

Od roku 2007 měl být zjednodušený systém přímých plateb (SAPS) transformován na systém plateb oddělených od produkce (*Single Payment Scheme* - SPS) podle minimálních požadavků a možností řešení reformované SZP. Nadále však působily podmínky poskytování přímých plateb podle aktualizovaných zásad správné zemědělské praxe – *cross compliance*. V rámci HRDP byl kladen důraz na vztah zemědělství k vodní složce životního prostředí a v rámci OP Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství byl přikládán důraz na investice do zlepšování pohody zvířat a do rozvoje venkova, včetně diverzifikace zemědělských podniků do nezemědělských činností (turistika, řemesla apod.).

Etapa vyrovnávání (2011 – 2013)

Po roce 2011 bude zemědělská politika ČR plně podřízena reformované SZP, tak jak byla odsouhlasena v roce 2003. Přímé podpory budou plně hrazeny ze zdrojů EU, avšak při uplatnění modulace těchto podpor, tzn. převodu části přímých podpor větších podniků do strukturálních podpor. V letech 2012 – 2013 by mělo dojít k plnému financování přímých plateb ze zdrojů EU při povinném respektování podmínek *cross compliance*.

Dopad vstupu ČR do EU na situaci v živočišné výrobě

Vstup do EU s sebou přinesl výrazný nárůst dovozu **drůbežího masa a vajec** a ovlivnil i skladbu zemí, z nichž dovoz do ČR směřuje. Dlouhodobým celosvětovým trendem je nárůst produkce i spotřeby drůbežího masa, naopak spotřeba vajec celosvětově klesá. Levný dovoz dlouhodobě způsobil ukončení činnosti mnoha českých producentů vajec.

Sektor **vepřového masa** má přímou souvislost i s dalšími komoditními sektory zemědělství. Vstup do EU přinesl zvýšení celkového obchodu. Pro ČR se však rozdíl mezi vysokým dovozem a nízkým vývozem vepřového masa i živých prasat ještě prohloubil. Od vstupu do EU je zaznamenán pokles celkových stavů prasat. Pokles stavů je částečně kompenzován dovozem selat na výkrm do ČR.

⁵⁹ Operační program Rozvoj venkova multifunkční zemědělství; Horizontální plán rozvoje venkova ČR pro léta 2004 – 2006.

Odvětví **mléka a mléčných výrobků** zažilo po vstupu do EU nepříjemný obrat. Stavby dojníc jsou postupně snižovány, přispívá k tomu nejen levný dovoz mléka a mléčných výrobků z Polska, ale také mléčná kvóta, kterou definuje přístupová smlouva⁶⁰. Produkci **hovězího masa** upravuje stanovená výše porážkové prémie⁶¹.

V chovu **skotu** EU výrazně zpřísnila legislativu⁶², týkající se veterinárních a zoohygienických předpisů, welfare zvířat, identifikace a registrace skotu. Z hlediska vývoje zahraničního obchodu vykazuje obchod, zejména s živým skotem, kladné obchodní saldo. Významnou roli zde hraje vývoz živých býků do členských zemí EU.

Chov ovcí a koz bývá hodnocen jako poměrně perspektivní úsek živočišné výroby. Od roku 2000 dochází k nárůstu počtu těchto chovaných zvířat v ČR a EU je zvyšování počtu ovcí a koz nakloněna⁶³. **Chov ovcí** je zaměřen převážně na masná plemena a i přes pozitivní trendy v chovu ovcí je spotřeba skopového masa v ČR mimořádně nízká⁶⁴. **Chov koz** se naopak soustřeďuje na produkci a zpracování mléka.

Dopad vstupu ČR do EU na situaci v rostlinné výrobě

V důsledku růstu světové populace a poptávky po potravinách se zvyšuje globální spotřeba **obilovin**. Rok 2004 znamenal pro ČR zvýšení osevních ploch a nárůst zájmu o pěstování kukuřice⁶⁵. Po mimořádné úrodě v roce 2004 musela Česká republika žádat Komisi, aby povolila intervenční odkup významných přebytků pšenice v rámci vyhlášení nabídkového řízení⁶⁶.

⁶⁰ Tato smlouva definuje i obsah tuku v mléku, který je stanoven na 4,21 %.

⁶¹ Počet dojníc je částečně nahrazen zvýšením počtu krav bez tržní produkce mléka, není to však nijak zásadní náhrada, protože počty těchto krav jsou limitovány přístupovou smlouvou.

⁶² Zpřísnily se i požadavky na ochranu spotřebitele.

⁶³ Mezi významné dovozce živých ovcí a koz do ČR patří Nizozemí. Z ČR dovážejí živá zvířata především nečlenské země a z členských států zejména Německo.

⁶⁴ Významný nárůst ovšem zaznamenává světový obchod se skopovým masem.

⁶⁵ Majoritní obilovinou, pěstovanou v ČR, však nadále zůstává pšenice setá.

⁶⁶ Regulace pěstování obilovin v rámci SZP probíhá několika způsoby: intervenčním nákupem, stanovením garantované intervenční ceny, jednotnou výší dovozního cla na obiloviny, společnými celními kvótami nebo licencí na obiloviny.

Hlavní **olejninu** pěstovanou v EU představuje řepka olejná. Podpora pěstování řepky je dotačně štědře podporována, má totiž souvislost s výrobou alternativních paliv⁶⁷. Za změny v pěstování ostatních olejnin je možné zmínit právní změny v produkci máku, kdy jeho pěstitelé mají povinnost hlásit plochy větší než 100 m², které oseli mákem a zároveň i výnosy z těchto ploch⁶⁸. To je povinné z důvodu možného zneužití makových palic k výrobě narkotik.

Vstup do EU nepřinesl žádné zásadní změny v pěstování **zeleniny**, co se týče otevření trhu, protože k liberalizaci obchodu se zeleninou došlo již v devadesátých letech. Změny legislativní přinesly povinnost evidovat daňové a statistické údaje. V sektoru **ovoce**⁶⁹ se ČR potýkala s odbytovými problémy, především vlivem vysoké produkce. Základním problémem odvětví pěstování ovoce a zeleniny je nerovné postavení pěstitelů v jednotlivých členských zemích, které vyplývá z rozdílné dotační politiky a z legislativních rozdílů.

Český **vinařský sektor** se po vstupu ČR do EU musel přizpůsobit tvrdým právním normám⁷⁰. ČR a ostatní nové členské státy získaly jen omezené právo na podporu výsadby nových vinic. Nejpřísněji legislativně ošetřený je však systém norem, které se týkají povinnosti pěstitele a výrobce s ohledem na kvalitu, označování vína včetně přívlastků a dodržování požadavků výrobního postupu.

Struktura finančních podpor zemědělské politiky ČR po vstupu do EU

ČR vstoupila do EU v programovém období 2000-2006, finanční perspektiva na toto období je podrobně rozpracována v příloze č. 6. Vstup do EU znamenal pro naše zemědělství podstatný nárůst finančních prostředků, a to hlavně z důvodu, že od této chvíle je zemědělská politika financována jednak z českého státního rozpočtu – **národní dotační programy**, a jednak z evropského rozpočtu – **evropské dotační programy**⁷¹. Podpůrné programy

⁶⁷ Směrnice o biopalivech stanovuje pro členské státy povinnost 2 % podílu biopaliv na produkci a prodeji pohonných hmot. Biopaliva mohou být použita ve směsi s konvenčními palivy nebo je mohou nahradit. V ČR má velká produkce řepky, určené na alternativní palivo, své problémy. Zpočátku chyběly skladovací prostory a další problém představovaly omezené zpracovatelské kapacity lisoven oleje. Olejninu používané na výrobu biopaliv se v EU označují jako „plodiny budoucnosti“, ale i zde vznikají problémy – využívání olejnin na výrobu biopaliv způsobuje jejich nedostatek na výrobu potravin a při velkém rozšíření používání biopaliv z řepky olejné nebo slunečnice by se těmto plodinám musela vyhradit velká část zemědělské půdy, která je zatím používána k produkci potravin. EU v současnosti řeší jak najít mezi těmito dvěma póly žádoucí rovnováhu.

⁶⁸ Maštálka, Čuba, Hurta, 2010.

⁶⁹ Od vstupu do EU směřuje vývoz ovoce z ČR zejména do Německa a Rakouska.

⁷⁰ Území ČR bylo rozděleno do dvou vinařských sektorů (zóna A – Čechy, zóna B – Morava), jenž se odlišují požadavky na minimální cukernatost pěstovaných hroznů a na minimální obsah alkoholu ve výsledném produktu.

⁷¹ Klíčovou úlohu pro čerpání a celkovou správu agrárních dotací z EU má **Státní zemědělský a intervenční fond (SZIF)**.

vycházející ze SZP lze zjednodušeně rozdělit na **programy podpory zemědělské produkce**⁷² a na **programy zaměřené na rozvoj venkova**. V systému zemědělských podpor hrají nezanedbatelnou roli také různé daňové úlevy (zelená nafta, bionafta, atd.).

Evropské dotační programy

Přímé platby

Přířem poskytovaných finančních podpor jsou přímé platby⁷³, jenž jsou graficky zpracovány v příloze č. 7. Česká republika uplatnila pro čerpání finančních prostředků z EU zjednodušený systém přímých plateb – **režim jednotné platby na plochu (SAPS)**⁷⁴. Podstatou zmíněného režimu je, že se celkový finanční balík přímých plateb EU, vypočtený jako součet nárokových plateb pro příslušný rok na jednotlivé komodity, rozdělí na každý hektar oprávněné výměry zemědělské půdy⁷⁵. Podmínkou čerpání těchto podpor je také hospodaření v souladu s dobrými zemědělskými a environmentálními podmínkami.

Do oblasti přímých podpor⁷⁶ patří také doplňková platba k platbě na plochu (TOP-UP) a podpora méně příznivých oblastí a oblastí s ekologickými omezeními (LFA)⁷⁷. Cílem **doplňkových plateb (TOP-UP)** je zvýšená podpora příjmů zemědělců u stanovených strategických komodit⁷⁸. Účelem **plateb LFA**⁷⁹ je finanční vyrovnání méně výhodných podmínek k podnikání v příslušných územích, neboť jde v zásadě o podhorské a horské oblasti, kde není možné objektivně dosáhnout srovnatelných výnosů s produkčními lokalitami.

⁷² Jedná se především o přímé platby, jejichž čerpání je nárokové a nepodléhá nijak složité administrativě.

⁷³ Stejně jako v dalších nových členských zemích EU je i pro ČR charakteristická nižší úroveň plateb ve srovnání se starými členskými zeměmi. V roce 2004 byly přímé platby stanoveny na hodnotu 25 % úrovně zemí EU-15 a potom byly každý rok dle plánovaného harmonogramu zvyšovány. Z počátku se jednalo o roční zvýšení o 5 %, od roku 2007 o 10 %, od roku 2013 by měly být vypláceny platby ve stejné výši jako ve starých členských státech EU. Současně bylo novým členům EU umožněno dorovnávání z vlastních zdrojů, do výše 30 % ročně, maximálně do 100 % sazby EU.

⁷⁴ V současnosti není znám termín, kdy bude tento systém nahrazen modernizovaným systémem jednotné platby na farmu. Nejpozději se tak má stát od konce roku 2014.

⁷⁵ Podpora SAPS se poskytuje na následující kultury: orná půda, travní porost – stálé pastviny, ostatní travní porosty, vinice, chmelnice, ovocné sady.

⁷⁶ Do oblasti přímých podpor lze také zařadit oddělenou platbu za cukr a rajčata.

⁷⁷ Základním předpokladem čerpání všech těchto podpor je evidence využití zemědělské půdy podle uživatelských vztahů (LPIS – veřejný registr půdy) a dodržení minimální výměry půdních bloků.

⁷⁸ Jde o platby na pěstování lnu na vlákno, pěstování chmele, chov přežvýkavců a pěstování plodin na orné půdě (mimo jiné pro pěstování geneticky upravené kukuřice seté).

⁷⁹ Podpory LFA jsou poskytovány na travní porosty a sazba dotace je odstupňována zařazením oblasti do čtyř různých pásem (H, O, S a E). Kromě jiného je podmínkou pro čerpání těchto prostředků dodržení stanovené intenzity chovu skotu, ovcí či koz.

Tržní opatření

Kromě přímých plateb již od okamžiku vstupu do EU mohli čeští zemědělci využívat ostatní prvky SZP, včetně tzv. **tržních opatření**. Ceny, které zemědělci obdržely za své výrobky, byly a budou podporovány stejným způsobem jako v EU – intervenční nákupy za intervenční ceny, ochrana domácího trhu pomocí dovozních cel, exportní subvence na přebytky, soukromé skladování, apod. Tato opatření působí jako stabilizační mechanismus cen zemědělských produktů a příjmů zemědělců. Na tato tržní opatření byla pro Českou republiku vyjednána z evropských zdrojů částka 300 mil. Eur na celé programové období 2004-2006⁸⁰.

Výše finančních prostředků poskytnutých jak ČR tak EU pro přímé platby a tržní opatření jsou zobrazeny v tabulce č. 4.1.

Tabulka č. 4.1: **Celkové objemy financí pro zemědělství a rozvoj venkova v ČR pro období 2004-2006**

	Bilance v mld. Kč/rok	2004	2005	2006	Celkem
Přímé platby	platby z EU	5,6	7,1	8,9	21,6
	možnost dorovnání	7,6	8,2	9,4	25,2
	platby celkem	13,3	15,3	18,3	46,9
Venkovský rozvoj až 80% EU min. 20% ČR	platby z EU	4,5	4,8	5,1	14,4
	ze státního rozpočtu	1,1	1,2	1,3	3,6
	platby celkem	5,6	6,0	6,4	18,0
Tržní opatření Celkem	platby z EU	4,3	4,9	5,5	14,7
	platby z EU	14,4	16,8	19,5	50,7
	státní rozpočet	8,8	9,4	10,6	28,8
	CELKEM	23,2	26,2	30,1	79,5

Zdroj: Pělucha, 2006, str. 63; vlastní zpracování

Finanční podpory ze státního rozpočtu ČR

Výhradně z národních zdrojů podporuje Česká republika prostřednictvím řady cílených programů celou škálu potřebných aktivit. Těmito dotačními programy přispívá stát k udržování výrobního potenciálu zemědělství a jeho podílu na rozvoji venkovského prostoru. V rámci spektra podpůrných programů⁸¹ se klade velký důraz na prvky

⁸⁰ <http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/zahranicni-vztahy/cr-a-evropska-unie/vznik-vyvoj-a-reformy-pravidel-szp/spolecna-organizace-trhu-sot.html>, 2010.

⁸¹ Existují také programy, jejichž výsledky a zisk nelze přímo změřit, a přesto je jejich existence v rámci Národních dotací pro jednotlivé komodity nezbytná. Mezi takové aktivity lze jednoznačně zařadit například podporu včelařství nebo udržování a zlepšování genetického potenciálu vyjmenovaných hospodářských zvířat.

agroenvironmentálního charakteru⁸², ale také na programy na podporu ozdravování polních a speciálních plodin nebo na programy zaměřené proti rozšiřování nebezpečných nákaz hospodářských zvířat⁸³.

Národní dotace se mohou rozdělit do třech následujících skupin:

1. **dotační programy pro zemědělství a potravinářství poskytované podle Zásad⁸⁴,**
2. **dotační programy pro vodní hospodářství⁸⁵,**
3. **dotační programy pro lesní hospodářství a rybářství⁸⁶.**

Strukturální opatření v období 2004-2006

V programovém období 2004-2006 byly prostředky EU na strukturální opatření čerpány prostřednictvím dvou programových dokumentů: *Operačního programu Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství* (OP RVMZ) a tzv. *Horizontálního plánu rozvoje venkova* (Horizontal Rural Development Plan – HRDP).

Operační program Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství

Program navazoval na opatření předvstupního programu SAPARD a byl financován z orientační sekce Evropského zemědělského záručního a orientačního fondu a z Finančního nástroje pro podporu rybolovu. **Jeho cílem bylo posílení konkurenceschopnosti českého zemědělství a lesnické výroby⁸⁷.** Měl přispět k zachování životního prostředí a trvale udržitelného rozvoje venkova⁸⁸ založeného na kombinaci udržitelného zemědělství

⁸² Např. biologická a fyzikální ochrana jako náhrada chemické ochrany rostlin, budování kapkové závlahy v ovocných sadech, chmelnicích, vinicích a ve školkách.

⁸³ K tomuto účelu je vytvořen tzv. **Nákazový fond**.

⁸⁴ Jsou vydávány každý rok Ministerstvem zemědělství a zaměřeny na širokou škálu aktivit, především pak na údržbu vodních zdrojů a lesního hospodářství.

⁸⁵ Jsou zaměřeny na obor vodovodů a kanalizací, na obnovu, odbahnění a rekonstrukci rybníků a výstavbu vodních nádrží, na odstranění následků povodní na státním vodohospodářském majetku, na protipovodňová opatření.

Od roku 2003 jsou ze státního rozpočtu kapitoly 329 Ministerstva zemědělství z ukazatele „**Přímé dotace vodnímu hospodářství**“ poukazovány finanční prostředky neinvestičního charakteru na stanovený účel, jenž musí splňovat podmínky každoročně vydaných a schválených „Pravidel České republiky – Ministerstva zemědělství k poskytování a čerpání přímých dotací vodnímu hospodářství a způsobu jejich kontroly“.

⁸⁶ Jedná se např. o podporu mysliveckého hospodaření a příspěvky na chov a výcvik národních loveckých psů.

⁸⁷ S tím souvisejí především investice do nových technologií zaváděných do zemědělství, do lidského kapitálu, stejně jako poskytování technických a poradenských služeb. Je zdůrazněna potřeba odstranit faktory, které negativně působí na celý sektor zemědělství, jako jsou např. nízká produktivita práce, nízká kvalita zemědělských produktů, nedostatečný marketing a finančně nepřítel silný sektor potravinářského průmyslu.

⁸⁸ Podporoval zajištění podmínek nutných pro tvorbu alternativních pracovních příležitostí ve venkovských oblastech, byla zdůrazněna potřeba zvýšit přitažlivost oblastí pro podnikatelské investice a zlepšování příležitostí pro podnikatele v zemědělství a v oblastech blízkých zemědělství. Dosažení cíle snížení nezaměstnanosti ve venkovských oblastech záviselo na zlepšení veřejných služeb zaměstnanosti, na odstranění překážek mobility

s kvalitním zpracováním zemědělských produktů a přizpůsobení českého zemědělství evropskému modelu.

Program se členil do tří priorit, které se dále rozdělovaly na opatření a podopatření. Rozdělení finančních prostředků v rámci jednotlivých priorit znázorňuje tabulka č. 4.2. Jednotlivé ukazatele multifunkčnosti zemědělství České republiky zobrazuje tabulka č. 4.3.

Tabulka č. 4.2: **Finanční alokace pro OP RVMZ v letech 2004-2006 (v mil. Eur)**

Priority/Opatření	EU (EAGGF/FIFG)	ČR (Mze)	Celkem
1. Podpora zemědělství, zpracování zemědělských produktů a lesní hospodářství	97,5	53,7	151,1
1.1 Investice do zem. majetku/zem. podniků	78,4	46,0	124,5
1.2 Zlepšení zpracování zem. výrobků a jejich marketing	10,0	4,3	14,3
1.3 Lesní hospodářství	9,1	3,3	12,4
2. Rozvoj venkova, rybářství a odborného vzdělávání	73,4	22,0	95,4
2.1 Posílení přizpůsobivosti a rozvoj venkovských oblastí	65,3	18,7	84,0
2.2. Odborné vzdělávání	1,1	0,4	1,5
2.3 Rybářství	7,0	3,0	9,9
3. Technická pomoc	3,0	1,0	4,0
Celkem	173,9	76,7	250,6

Zdroj: OP RVMZ, 2004; vlastní zpracování

Tabulka č. 4.3: **Ukazatele multifunkčnosti zemědělství ČR**

Ukazatel	jednotka	1989	1995	2004	Index 2004/1989
Podíl orné půdy na UAA	%	75	73	71,7	95,6
Podíl zemědělské půdy ohrožené erozí	%	35	33	33	94,29
Podíl ekologického zemědělství na UAA	%	0	1	5,97	x
z toho na orné půdě a trvalých kulturách	%	0	0,5	7,7	x
Počet krav (dojnic, bez tržní produkce mléka)	1000 ks	1248	768	574	45,99
Počet ovcí	1000 ks	399	80	140	35,09
Počet prac. v zemědělství	1000 os.	533	222	141	26,45
Podíl nezemědělských příjmů na celkových příjmech	%	30	20	16	53,33

Pozn.: UAA (Utilised Agricultural Area – využití zemědělské plochy) = zhruba 3,6 mil. ha zemědělské půdy

Zdroj: http://www.ods.cz/eu/download/docs/zemedelci_a_politika_EU.pdf, 2006; vlastní zpracování

pracovní síly (např. prostřednictvím zlepšení dopravní infrastruktury a služeb) a na fungování trhu práce a bydlení.

Horizontální plán rozvoje venkova

Programový dokument *Horizontální plán rozvoje venkova ČR na období 2004-2006* měl za cíl zejména ochranu a podporu přírody a udržitelného zemědělství, které by mělo dodržovat environmentální požadavky a zachovávat zemědělské systémy s nízkými vstupními náklady. HRDP byl financován ze záruční sekce Evropského zemědělského záručního a orientačního fondu. Jeho hlavním cílem bylo zmírnit rozdíly v rentabilitě v méně příznivých oblastech (LFA jsou vymezeny v rámci přílohy č. 7), které vyplývají z rozdílných přírodních podmínek, zlepšit nepříznivou věkovou strukturu zemědělců, snížit zornění půdy a v dostatečném rozsahu zajistit obhospodařování zemědělské půdy v souladu se zásadami správné zemědělské praxe.

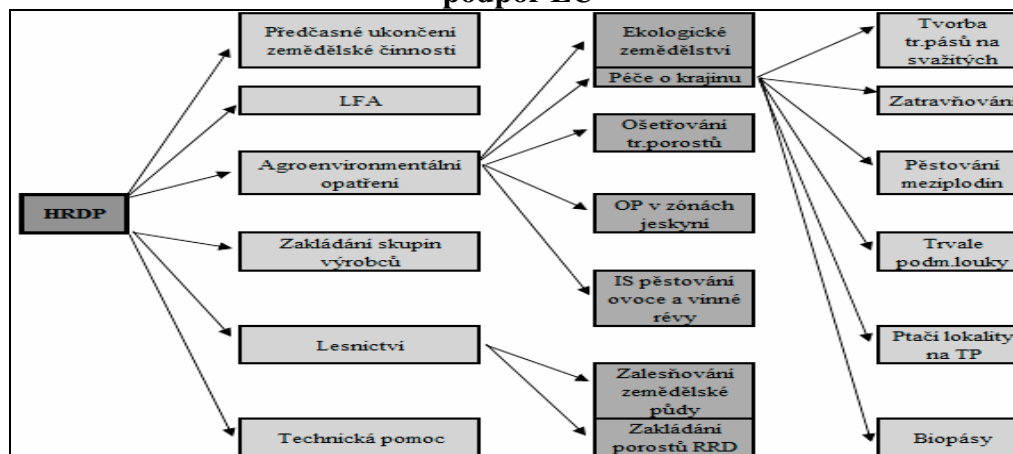
Prioritou HRDP byl trvale udržitelný rozvoj zemědělství, venkova a jeho přírodních zdrojů. Program se členil do šesti opatření, jak je možno vidět v tabulce č. 4.4. Transformační vztahy uskutečněné prostřednictvím HRDP jsou vyobrazeny v obrázku č. 4.1.

Tabulka č. 4.4: Finanční alokace na HRDP v letech 2004-2006 (v mil. Eur)

Opatření	EU (EAGGF)	ČR (Mze)	Celkem
1. Předčasné ukončení zemědělské činnosti	7,1	1,8	8,9
2. Méně příznivé oblasti a oblasti s environmentálními omezeními	243,7	60,9	304,7
3. Agro-environmentální opatření	268,0	67,0	335,0
4. Lesnictví	16,5	4,1	20,6
5. Zakládání skupin výrobců	4,6	1,2	5,8
6. Technická pomoc	2,8	0,7	3,5
Celkem	542,8	135,7	678,5

Zdroj: http://eagri.cz/public/web/file/1029/HRDP_web.pdf, 2006; vlastní zpracování

Obrázek č. 4.1: Transformace národní dotační politiky ČR v zemědělství do systému podpor EU

Zdroj: http://www.ods.cz/eu/download/docs/zemedelci_a_politika_EU.pdf, 2006; vlastní zpracování

České zemědělství se v období 2004-2006 muselo přizpůsobit novým podmínkám SZP EU. Přestože adaptace na tyto podmínky pro české zemědělce nebyla vůbec jednoduchá, lze říci, že byly v tomto období nastaveny dobré výchozí podmínky a nastartována adaptace na podmínky EU a čerpání evropských dotací v oblasti zemědělství.

4.2 Charakteristika českého zemědělství v období 2007-2013

V programovém období EU let 2007-2013 došlo v rámci SZP k několika zásadním změnám. Především byla v roce 2008 uskutečněna dlouho očekávaná reforma SZP – tzv. *Health Check*. Největší důraz v tomto období je kladen především na politiku rozvoje venkova.

Dopad reformy z roku 2008 na české zemědělství

Listopad 2008 přinesl očekávaný závěr „ozdravné prohlídky SZP“, tzv. *Health Check*. Náplň této reformy shrnula na jednání Komise tehdejší **komisařka pro zemědělství a rozvoj venkova Mariann Fischer Boel**, když řekla: „*HealthCheck má za cíl prověřit funkčnost organismu. Má nastartovat debatu v jednotlivých členských státech a mezi všemi zainteresovanými, má také „vydláždít cestu“ pro reformu po roce 2013, ale ne detailně diskutovat její nástroje.*“⁸⁹ Celá novela nařízení se zúžila do dvanácti konfliktních bodů, ve kterých se hledal kompromis.

Prvním výsledkem této reformy je **zrušení kvóty na mléko v roce 2015**. Každoroční navyšování kvót o jedno procento v letech 2009-2010 až 2013-2014 umožní zemědělcům, aby se plynule připravili na zrušení mléčných kvót v roce 2015. Dopady pro české zemědělství jsou neutrální, již teď nejsou čeští producenti mléka schopni plně využít stávající kvótu⁹⁰. Dopad se předpokládá na cenu, která bude více kolísat a bude se spíše držet blíže světové ceně mléka.

Finanční prostředky se přesunou z přímé podpory do rozvoje venkova. V současnosti se všem zemědělcům získávajícím přímou podporu ve výši 5000 Eur platby snižují o 5 % s tím, že se tyto finanční prostředky přesouvají do rozpočtu na rozvoj venkova. Do roku 2012 se tato částka zvýší na 10 %. Další snížení ve výši 4 % postihne platby převyšující 300 000 Eur ročně. Takto získané finanční prostředky mohou členské státy využít

⁸⁹<http://www.euractiv.cz/zemedelstvi0/clanek/ministri-zemedelstvi-v-bruselu-hovori-nejen-o-health-checku>, 2007.

⁹⁰ Kvóta na mléko je v ČR 2 682 143 tun.

k posílení programů v oblasti změny klimatu, obnovitelné energie, hospodaření s vodními zdroji a na doplňková opatření v odvětví mléka a mléčných výrobků. Takto převedené finanční prostředky bude EU spolufinancovat ze 75 % a z 90 % v konvergenčních regionech s průměrně nižším HDP. Pro české zemědělce to znamená, že dostanou méně o několik miliard Kč v plošné platbě, ale selektivně budou moci o několik miliard Kč více investovat pod pravidly *Programu obnovy venkova*⁹¹.

Reforma SZP oddělila přímou podporu zemědělcům od produkce, což znamená, že platby již nebudou spojené s výrobou konkrétního produktu⁹². Tento výsledek jednání nemá pro zemědělství v ČR zásadní dopad.

Nové členské státy nemusí převádět svůj systém plošné platby na tzv. platbu na farmu až do roku 2013. To byla pro české zemědělství jednoznačně pozitivní zpráva, protože jakákoli změna běžícího systému vyvolává pochybnosti a zvýšené finanční náklady.

Novinkou se stal tzv. *článek 68 novely směrnice*, který umožňuje státům **využít až 10 % objemu finančních prostředků na jiné účely než jsou přímé platby**. Z tohoto množství je však pouze 3,5 % možné využít pro podporu citlivých sektorů zemědělství, které si definuje členský stát, zbytek pak na možné úhrady různých typů rizik jako jsou přírodní katastrofy nebo různá onemocnění u zvířat. Tento článek byl zhodnocen jako velmi kontroverzní. Umožňuje totiž členským státům znovu propojit platbu ve vazbě na produkci zejména mléka, skotu, ovcí, koz a podporu znevýhodněných regionů. Také finanční síla jednotlivých států je značně rozdílná⁹³.

Nové členské státy dostaly od Komise k rozdělení 90 mil. Eur ročně. Česká republika dostala do svého rozpočtu finanční dar ve výši 9,019 mil. Eur⁹⁴. Oproti této výhodě je umožněno starým členským státům nevracet nevyčerpané peníze zpět, ale mohou je použít rovněž na pokrytí citlivých sektorů v souladu se zmiňovaným článkem 68 nebo je přesunout do Programu rozvoje venkova. Tímto lze očekávat vytvoření velkých rozdílů v systému plateb mezi jednotlivými členskými státy⁹⁵.

⁹¹ Maštálka, Čuba, Hurta, 2010.

⁹² Některé členské státy (zejména starší členské státy) se však rozhodly určité platby vázané na produkci ponechat. Tyto zbývající vázané platby budou odděleny od produkce a přesunuty do režimu jednotné platby, s výjimkou prémie na krávy bez tržní produkce mléka a prémie na kozí a skopové maso, u kterých členské státy mohou zachovat stávající míru vázané podpory.

⁹³ <http://www.strukturalnifondy.info/clanek.php?clanek=3374>, 2011.

⁹⁴ Tyto peníze je možné použít k podpoře např. chovu dojných krav v souladu s článkem 68.

Maštálka, Čuba, Hurta, 2010.

⁹⁵ Pro nové členské země to znamená zeslabení jejich konkurenceschopnosti. Staré členské státy jsou v tomto případě ve výhodě.

Reforma **navýšila podporu mladých farmářů**, kdy hranice maximálního čerpání je zvýšena z 55 tis. Eur na 70 tis. Eur⁹⁶.

Jedním z ustanovení reformy bylo i **zrušení vynětí půdy z produkce**. Tímto se původní požadavek, aby zemědělci nechávali 10 % orné půdy ležet ladem, ruší. Díky tomu mohou zemědělci maximalizovat svůj potenciál.

V systému „Cross compliance“ došlo ke zjednodušení a posunu zavedení kontroly některých směrnic až do roku 2013⁹⁷. V rámci tohoto kroku budou doplněny nové požadavky na zachování environmentálních výhod vynětí půdy z produkce a na lepší hospodaření s vodními zdroji.

Došlo i ke změnám v rámci **intervenčních mechanismů**. Intervenční cena bude zrušena u vepřového masa a nulová u ječmene a čiroku. U pšenice budou intervenční nákupy možné během intervenčního období za cenu 101,31 Eur za tunu až do výše 3 mil. tun. Nad rámec tohoto množství budou nákupy realizovány prostřednictvím nabídkového řízení⁹⁸.

Členské státy mohou zavést **omezení malých plateb**, kde je spodní limit buď 250 Eur dotace, nebo 1 ha zemědělské půdy⁹⁹. Je možné uplatňovat i obě kritéria.

Posledním bodem zmiňované reformy je **zrušení tzv. prémie pro pěstování energetických plodin**¹⁰⁰.

I přes tuto novou reformu se SZP neustále mění a vyvíjí, vhodnost těchto opatření ukáže až delší časový horizont. Přes snahu některých států zachovat protekcionismus evropských zemědělců bylo dosaženo dohody. Health Check obsahuje v závěru společnou deklaraci Komise a Rady ministrů, která otevírala dveře českému předsednictví v Radě EU k diskuzi o odstranění nespravedlivých rozdílů v přímých platbách mezi členskými státy EU.

Koncepce SZP v rámci českého předsednictví v Radě EU¹⁰¹

ČR na začátku svého předsednictví vytyčila několik směrů, jímž by se měla SZP odvíjet. Těmito směry byly zejména zvyšování kvality potravin, zajištění bezpečnosti potravin, zajištění dobrých životních podmínek venkovské společnosti, zajištění zachování zdravého

⁹⁶ Maštálka, Čuba, Hurta, 2010.

⁹⁷ Tzv. oddíl C, veterinární směrnice a welfare zvířat.

⁹⁸ U másla tento limit činí 30 tis. tun a u odstředěného mléka 109 tis. tun.
Maštálka, Čuba, Hurta, 2010.

⁹⁹ <http://www.strukturalnifondy.info/clanek.php?clanek=3374>, 2011.

¹⁰⁰ Ve výši 45 Eur/ha.
<http://www.strukturalnifondy.info/clanek.php?clanek=3374>, 2011.

¹⁰¹ ČR předsedala v Radě EU v první polovině roku 2009.

životního prostředí pro další generace, zajištění lepšího zdraví a životních podmínek zvířat, to vše s co nejnižšími náklady.

ČR představila čtyři priority (v rámci SZP) českého předsednictví počátkem roku 2009 v dokumentu nazvaném *Evropa bez bariér*. Jednalo se o následující principy:

1. Budoucnost SZP a rozvoje venkova

Předsednictví ČR aktivně navázalo na diskusi k budoucnosti SZP po roce 2013. ČR rozvíjela diskusi o hledání takových nástrojů budoucí SZP, které povedou k efektivnějšímu vynakládání finančních prostředků, k posilování konkurenceschopnosti zemědělců a dají základ pro dlouhodobé posilování pozice evropského zemědělství a potravinářství na otevřeném světovém trhu. S tím souvisela i diskuse o budoucnosti přímých plateb a celého prvního pilíře po roce 2013.

Českému předsednictví se podařilo významně posunout diskusi o budoucnosti přímých plateb zemědělců v EU po roce 2013¹⁰².

2. Politika kvality zemědělských produktů a potravin

S cílem posílit konkurenceschopnost evropské produkce české předsednictví aktivně podporovalo pokračování debaty k revizi politiky kvality zemědělských produktů a potravin EU. Výsledkem této debaty mělo být zajištění dlouhodobé perspektivy kvalitním zemědělským a potravinářským výrobkům. Důraz byl kladen na efektivní a širokou propagaci, snížení administrativní náročnosti, zkrácení registračních procedur a další klíčové otázky.

České předsednictví k tomuto tématu uspořádalo ministerskou konferenci na vysoké úrovni, která proběhla v březnu 2009 a jejíž výsledky byly důležitým příspěvkem jak pro další práci v Radě, tak pro dosažení politických závěrů. Jasným sdělením vyplývajícím z této konference byl fakt, že sázka na kvalitu je jednoznačnou cestou pro zajištění dlouhodobé konkurenceschopnosti a vysoké přidané hodnoty produkce evropských zemědělců¹⁰³.

¹⁰² Na základě všech diskuzí předsednictví předložilo na červnovém zasedání Rady pro zemědělství a rybářství závěry, které získaly podporu 21 členských států. Významná většina států tak vyslala jednoznačný signál, že v budoucnosti musí být přímé platby spravedlivé, efektivní a obhajitelné.

¹⁰³ Jedná se o významný text, který podtrhuje význam posílení a rozvinutí dosavadních schémat politiky kvality pro zemědělce a spotřebitele, především v oblastech zeměpisných označení výrobků a ekologického zemědělství.

3. Zjednodušování SZP

Z pohledu budoucího fungování SZP a snižování administrativní zátěže EU coby významného cíle považovalo české předsednictví za jedno z prioritních témat přehodnocování stávajících předpisů a zlepšování legislativního prostředí v oblasti zemědělství. Na základě *Zprávy č. 15* Komise o naplnění vytyčených cílů v oblasti zjednodušení a lepší regulace zemědělské legislativy, hodlalo předsednictví iniciovat širokou diskusi. V této souvislosti rovněž usilovalo o přijetí legislativních textů k prověrce funkčnosti SZP a zahrnutí vína do jednotné organizace trhu.

Výsledkem této priority je to, že Rada uznala jak proces simplifikace SZP jako trvalou prioritu veškerých současných i budoucích úvah o SZP, tak závazek snížit administrativní zátěž o 25 % do roku 2012. Jedná se o významný kompromis, jehož cílem je dosáhnout praktických přínosů pro zemědělce a národní administrativy při provádění SZP.

4. Rozvoj venkova a vymezení méně příznivých oblastí

V kontextu politiky rozvoje venkova plánovalo české předsednictví zahájit diskusi o novém vymezení ostatních znevýhodněných oblastí, a to v souvislosti s předložením sdělení Komise k této problematice. Cílem předsednictví bylo podnícení debaty, která by vedla ke stanovení jednotných postupů a metodik pro vymezení těchto oblastí.

Předsednictví přispělo k budoucímu vymezení oblastí postižených přírodním znevýhodněním v EU. Na základě Sdělení Komise schválila Rada závěry, v jejichž rámci se členské státy zavázaly předložit Komisi modelové mapy postižených oblastí. Komise tak bude moci vyhodnotit dopad navrhovaných kritérií a bude moci učinit další kroky k vypracování legislativního návrhu, který transparentně a jednotně vymezí oblasti s přírodním znevýhodněním ve všech členských státech EU od roku 2014.

Podpora zemědělství v období 2007-2013

České zemědělství se v této době nachází v období velkých změn, které mají kořeny ve změnách evropských i globálních¹⁰⁴. Vzhledem k přibývajícimu počtu lidí na planetě a zvyšujícím se nárokům na spotřebu se očekává, že nejde o dočasný výkyv, ale dlouhodobý trend. Tato skutečnost přinesla evropským i českým zemědělcům zcela nové výzvy, kterým bylo nutné přizpůsobit jednotlivé politiky.

¹⁰⁴ Především období globální hospodářské krize bylo pro naše zemědělství velmi obtížné. Už v polovině roku 2009 udeřila celosvětová ekonomická krize na české zemědělství plnou silou. Přičemž největší problémy zaznamenal sektor mléka.

Celková strategie SZP EU v tomto programovacím období je zacílena na **celoplošné produkční zemědělství**, jenž by mělo být **konkurenceschopné a ohleduplné k životnímu prostředí**. Na ČR, stejně jako na ostatní státy EU, jsou kladeny mnohem vyšší nároky v oblasti zemědělské politiky. Je nutné, aby se zvýšila zemědělská produkce, ale aby se tak nedělo na úkor životního prostředí, především pak půdy a vody. Je třeba uchovat krajinu v dostatečné kvalitě a s potřebnými vlastnostmi dalším generacím.

Česká zemědělská politika se v tomto období tedy zaměřuje především na kvalitu života na venkově, konkurenceschopnost zemědělských podniků a odstranění byrokratických bariér pro jejich produkci. Dále klade velký důraz na vlastnická práva k půdě a péči o krajinu. Lze zmínit také aktivní vystupování české agrární diplomacie při vyjednáváních v rámci Komise, kde se pravidla pro naše zemědělství formují.

Alokace peněžních prostředků pro ČR v období 2007-2013 byla výrazným způsobem navýšena, přehled těchto finančních prostředků je vyobrazen v tabulce č. 4.5.

Tabulka č. 4.5: Finanční alokace SZP a strukturálních operací pro ČR v letech 2007-2013
(v mil. EUR)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Celkem
Přímé platby	337,9	470,0	559,1	644,7	730,4	816,0	901,7	4 459,8
Program rozvoje venkova	396,6	392,6	388,0	400,9	406,6	412,7	418,0	2 815,4
Evropský rybářský fond	3,4	3,5	3,7	3,9	4,0	4,2	4,4	27,1
Celkem SZP	777,9	866,1	950,8	1 049,5	1 141,0	1 232,9	1 324,1	7 342,3
Strukturální fondy	2 171,6	2 277,5	2 383,9	2 495,3	2 606,7	2 717,7	2 830,7	17 483,4
Fond soudržnosti	1 096,2	1 149,4	1 202,8	1 258,7	1 314,6	1 370,3	1 427,1	8 819,1
Celkem strukturální operace	3 267,8	3 426,9	3 586,7	3 754,0	3 921,3	4 088,0	4 257,8	26 302,5

Zdroj: <http://www.nku.cz/downloads/eu-report/eu-report-2008.pdf>, 2008; vlastní zpracování

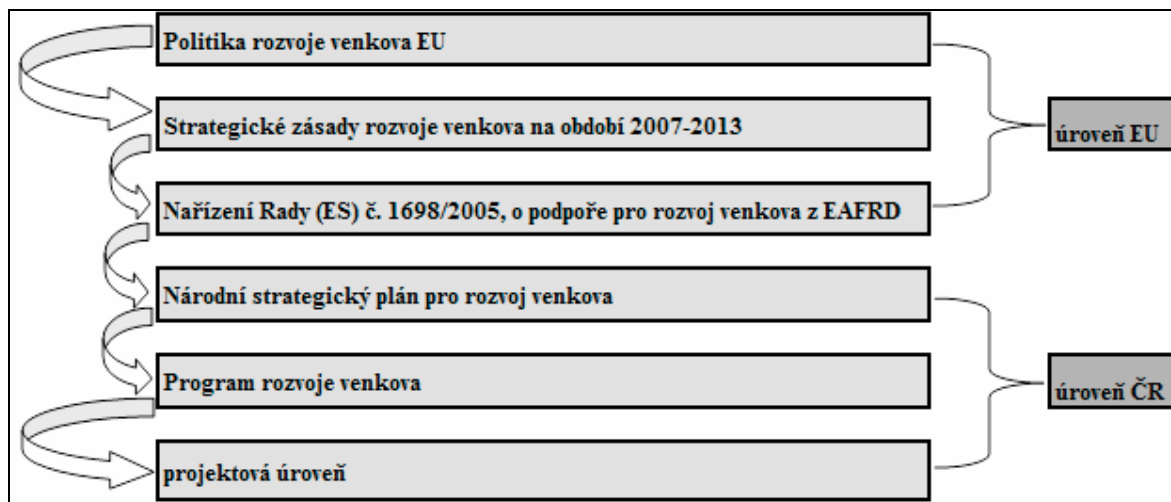
Podpora rozvoje venkova v ČR v období 2007-2013

Problematika rozvoje venkova je v tomto období součástí Společné zemědělské politiky a je financována prostřednictvím samostatného finančního nástroje, kterým je **Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova (EAFRD)**¹⁰⁵. Hlavní změnou v programování politiky rozvoje venkova je v tom, že EAFRD není součástí strukturálních fondů jak tomu bylo v minulosti. EAFRD je nejdůležitějším finančním nástrojem podpory komplexního rozvoje

¹⁰⁵ V programovém období 2007-2013 působí v oblasti zemědělství a venkova pouze dva fondy EU – **Evropský zemědělský garanční fond** (European Agricultural Guarantee Fund – EAGF) a **Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova** (European Agricultural Fund for Rural Development – EAFRD). Oblast rybářství je řešena samostatným fondem – **Evropským rybářským fondem** (European Fisheries Fund – EFF).

venkova pro všechny členské státy EU v období 2007-2013, prostředky poskytnuté ČR z tohoto fondu jsou zobrazeny v příloze č. 8. Programování politiky rozvoje venkova probíhá na několika úrovních, jejich pořadí a návaznost na sebe znázorňuje obrázek č. 4.2.

Obrázek č. 4.2: Hierarchie programování politiky rozvoje venkova v období 2007-2013

Zdroj: Pělucha, 2006, str. 88; vlastní zpracování

Základním dokumentem, který stanovuje postup při realizaci politiky rozvoje venkova EU v období 2007-2013 je *Nařízení Rady o podpoře pro rozvoj venkova z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova č. 1698/2005*, které stanovuje obecná pravidla pro podporu poskytovanou Společenstvím na rozvoj venkova, vymezuje opatření, priority a cíle, jímž má politika rozvoje venkova napomáhat a stanovuje pravidla partnerství, programování, hodnocení, finančního řízení, monitorování a kontroly na základě odpovědnosti sdílených členskými státy a Komisí.

Národní strategický plán rozvoje venkova ČR (NSPRV) vychází z hlavních strategických priorit EU pro období 2007-2013 s důrazem na zvyšování ekonomického růstu, vytváření nových pracovních příležitostí a udržitelný ekonomický rozvoj.

NSPRV zajišťuje vazby mezi obecnými cíli rozvoje evropského venkova a cíli rozvoje venkova ČR, odpovídajícími „evropským strategickým směrům“ – **třem strategickým rozvojovým osám:**

- I. zlepšování konkurenceschopnosti zemědělství a lesnictví na základě podpory restrukturalizace, vývoje a inovací,
- II. zlepšování životního prostředí a krajiny prostřednictvím podpory pro obhospodařování půdy,

III. zlepšování kvality života ve venkovských oblastech a podpora diverzifikace hospodářské činnosti.

NSPRV je realizován prostřednictvím *Programu rozvoje venkova* (PRV), jenž úspěšně navazuje na předcházející programové dokumenty – OP Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství, HRDP ČR pro období 2004-2006 a program SAPARD. PRV se dělí na **4 prioritní osy**, které konkrétněji vymezují opatření pro alokaci finančních prostředků z EAFRD.

- **Osa I. Podpora konkurenceschopnosti zemědělství a lesnictví a posílení dynamiky podnikání v zemědělské výrobě a v navazujícím potravinářství**

Prioritní oblastí této osy je modernizace zemědělských podniků¹⁰⁶, dále pozemkové úpravy¹⁰⁷ a přidávání hodnoty zemědělským produktům¹⁰⁸.

- **Osa II. Zlepšování životního prostředí a krajiny**

Hlavní prioritou je zvýšení biologické rozmanitosti, zachování a rozvoj zemědělských a lesnických systémů s vysokou přidanou hodnotou a tradičních zemědělských krajin. Dále se podporuje ochrana vody a půdy a v neposlední řadě i snižování emisí skleníkových plynů.

- **Osa III. Podpora rozvoje životních podmínek ve venkovských oblastech a diverzifikace ekonomických aktivit na venkově**

Mezi hlavní přednosti této osy patří především tvorba pracovních příležitostí, podpora využívání obnovitelných zdrojů energie, zlepšení podmínek kvality života ve venkovských oblastech¹⁰⁹, jež jsou vyobrazeny v příloze č. 8, včetně vzdělávání a informování hospodářských subjektů a ochrana kulturních památek¹¹⁰.

¹⁰⁶ Opatření je zaměřeno na podporu investic, které zlepšují celkovou výkonnost zemědělského podniku za účelem zvýšení jeho konkurenceschopnosti. V živočišné výrobě se konkrétně jedná např. o výstavbu a rekonstrukci stájí, výstavbu jímek apod. V rostlinné výrobě jsou podporovány např. investice na výstavbu a rekonstrukci skleníků, skladů ovoce a zeleniny či závlahových zařízení.

¹⁰⁷ V této části se řeší především problematika vlastnických vztahů pozemkové držby, nedostatečné zemědělské infrastruktury či absence prvků ekologické stability v krajině.

¹⁰⁸ Tento prostředek je zaměřen na podporu výkonnosti zpracovatelských podniků a na rozvoj inovací. Podpora je zaměřena na hmotné a nehmotné investice, které se týkají zpracování, uvádění na trh, vývoje nových produktů, procesů a technologií.

¹⁰⁹ Opatřeními jsou podporovány investice do základní vodohospodářské infrastruktury obcí a ostatní technické infrastruktury. Dále je podporováno budování a obnova místních komunikací, zlepšení vzhledu obcí, zlepšení občanské vybavenosti a pořízování územních plánů.

¹¹⁰ Podporovány jsou investice spojené s udržováním, obnovou a zhodnocováním nebo využitím kulturního dědictví (např. kulturních památek, památkově významných území, kulturních prvků vesnic a venkovské krajiny, včetně historických parků a zahrad).

- **Osa IV. Leader¹¹¹**

Účelem této osy je především zlepšení kvality života ve venkovských oblastech, posílení ekonomického potenciálu a zhodnocení přírodního a kulturního dědictví venkova, spolu s posílením řídicích a administrativních schopností na venkově.

Financování PRV v letech 2007-2013 je znázorněno v tabulce č. 4.5. Je nutno zdůraznit, že podpora rozvoje venkova a zemědělství nespočívá pouze v dotacích poskytovaných v rámci Evropského zemědělského fondu rozvoje venkova. Rozvoj venkova je podporován i z dalších strukturálních fondů¹¹² a Fondu soudržnosti.

Tabulka č. 4.6: **Alokace finančních prostředků na PRV pro období 2007-2013**

Osy	Veřejné zdroje			Podíl os z EAFRD %		Limit spolufinancování EU %
	Celkem	EAFRD	ČR	minim.	skutečné	
	mil. Kč	mil. Kč	mil. Kč			
Osa I	3 107	2 330	777	10	22,39	75
Z osy IV	67	54	13	-	-	80
Osa II	7 156	5 725	1 431	25	55,01	80
Z osy IV	72	58	14	-	-	80
Osa III	2 349	1 762	587	10	16,93	75
Z osy IV	510	408	102	-	-	80
Osa IV	650	520	130	5	5,00	80
Technická pomoc	67	50	17	max. 4	0,48	75
Celkem	13 329	10 387	2 942	-	99,81	-

Zdroj: http://eagri.cz/public/web/file/26839/Narodni_strategicky_plan_rozvoje_venkova.pdf, 2007; vlastní zpracování

Podpora rybářství v období 2007-2013

Oblast rybářství je nedílnou součástí SZP, jenž je v období 2007-2013 v ČR podporována prostřednictvím *OP Rybářství 2007-2013*¹¹³. Jednotlivá opatření v rámci prioritních os OP Rybářství, jež jsou rozpracovány v příloze č. 8, odrážejí priority strategie v oblasti rybářství, jejímž hlavním cílem je posílení konkurenceschopnosti, udržení stávající produkce ryb a zachování současné úrovně zaměstnanosti v odvětví rybářství.

Cíle zdůrazněné v OP jsou zaměřeny především **na posílení domácí poptávky po sladkovodních druzích ryb a výrobcích z nich** a to prostřednictvím marketingových a propagačních aktivit vedoucích ke zvýšení spotřeby těchto druhů ryb. Je podporována modernizace a rozšíření zpracovatelských kapacit s cílem zvýšit přidanou hodnotu výrobků a

¹¹¹ Tato osa je osou metodickou a je uskutečňována prostřednictvím realizace cílů jednotlivých opatření os I – III. Hlavním přínosem osy IV je způsob, jakým jsou akce rozvoje venkova realizovány a vzájemně propojeny.

¹¹² Z Evropského regionálního rozvojového fondu a Evropského sociálního fondu.

¹¹³ Jedná se o střednědobý programový dokument, na základě něhož je čerpána podpora pro oblast rybářství z Evropského rybářského fondu sloužící k prosazování cílů Společné rybářské politiky.

zefektivnit výrobu tak, aby pokrývala měnící se poptávku zákazníků. OP Rybářství počítá s rozsáhlou výplatou kompenzace produkčním rybářům, kteří budou na rybnících hospodařit šetrným způsobem vyhovujícím požadavkům ochrany přírody¹¹⁴. Podporováno bude rovněž ověřování výsledků aplikovaného rybářského výzkumu v praxi.

4.3 Budoucnost českého zemědělství

Na vývoj českého zemědělství působí obecné národohospodářské podmínky. Po vstupu ČR do EU reálný ekonomický růst výrazně akceleroval. Růst HDP se v roce 2008 ovšem zpomalil a v roce 2009, kdy ČR postihla **celosvětová hospodářská recese**, došlo k poklesu HDP. Z hlediska ekonomického růstu byl rok 2009 nejhorší za celé období existence samostatné ČR. Tento stav měl samozřejmě velký vliv na situaci v českém zemědělství¹¹⁵.

Ministerstvo zemědělství ČR (MZe ČR) vytvořilo v návaznosti na tento stav v prosinci 2009 *Skupinu pro strategické otázky v zemědělství*. Tato skupina byla pověřena vypracováním dokumentu *Vize českého zemědělství po roce 2010*¹¹⁶. Tento materiál představuje požadovaný stav, kterého má být dosaženo pro budoucnost českého zemědělství a souvisejících oborů.

Vize českého zemědělství po roce 2010

Dokument je strukturován do **čtyř částí**, z nichž první je analýza vývoje a stavu českého zemědělství, druhá je věnována vizím, třetí kapitola obsahuje návrhy opatření a poslední je závěr.

Součástí první kapitoly je i analýza **silných a slabých stránek českého zemědělství**. Zemědělství ČR je charakterizováno výrazným zastoupením velkých zemědělských podniků, čímž se nápadně liší od struktury evropského zemědělství tvořeného z velké části malými, často rodinnými, farmami. Průměrná plocha obdělávané půdy na jeden podnik dosahuje v ČR

¹¹⁴ Intervence budou směřovány i do zarybňování vodních toků úhořem.

¹¹⁵ Podíl odvětví zemědělství včetně lesnictví a rybolovu na celkové tvorbě HDP se v období let 2007-2009 snížil oproti období 2001-2003 téměř o třetinu. Hodnota tohoto podílu (2,4 %) je vyšší než průměr EU-15 (1,6 %), patří však k nejnižším z nových členských států. Podíl zaměstnanců zemědělství, lesnictví a rybolovu na celkovém počtu zaměstnanců národního hospodářství se ve stejném období snížil o čtvrtinu a za období 2007-2009 dosáhl v průměru 3,07 %. V tomto období přispěla ke zlepšení příjmové situace zemědělství i skutečnost, že se podíl zemědělství na výdajích státního rozpočtu, jakož i podíl výdajů státního rozpočtu do zemědělství na HDP, proti předvstupnímu období, téměř zdvojnásobil.

<http://www.uzei.cz/left-menu/publikacni-cinnost/studie/2010/studie103.pdf>, 2010.

¹¹⁶ Podkladem pro práci skupiny byly dílčí příspěvky zpracované dvanácti pracovními týmy pod vedením týmových koordinátorů z řad vedoucích pracovníků ministerstva zemědělství a za účasti celé řady odborníků z nevládních zemědělských i nezemědělských organizací, akademické sféry, zástupců regionů a politické reprezentace.

sedminásobku evropského průměru¹¹⁷. Podobné rozdíly je možné také zaznamenat u struktury zaměstnanosti. ČR disponuje několika základními **výhodami** pro zemědělství, jednak geografickou polohou, kdy naše země leží v mírném klimatickém pásu, čeští zemědělci jsou také vystaveni menšímu riziku výraznějších negativních dopadů klimatických změn. ČR má poměrně vysokou úroveň vzdělanosti českých farmářů a mírně nadprůměrný podíl farmářů s další příjmovou činností.

České zemědělství tedy disponuje některými **konkurenčními výhodami**, díky kterým má dobré předpoklady úspěšně se vyrovnat s tržními silami a konkurencí producentů z jiných členských i nečlenských států¹¹⁸. Navíc, jak se ukázalo v době privatizace a transformace, české zemědělství je schopné účinně se přizpůsobit změněným podmínkám a udržet si i v tvrdém konkurenčním prostředí svou životaschopnost.

Zároveň je ale zřejmé, že existují mnohé **nevýhody**, které mohou konkurenceschopnost českého zemědělství oslabovat. Problém představuje dlouhodobá podkapitalizace a úvěrové zatížení podniků, nízká úroveň podpor a ochrany trhu ve srovnání s ostatními zeměmi EU před vstupem ČR do EU a odliv financí ze zemědělského sektoru v průběhu transformace. Tyto faktory vedly k zastaralosti vybavení, budov a používaných technologií, kvůli kterým vykazuje české zemědělství do současnosti stále relativně nízkou produktivitu. Přesto, že geografická poloha ČR je klimaticky výhodná, je ČR zemí bez přímého přístupu k moři, což se často na trhu ukazuje jako významná nevýhoda ve formě vyšších transportních nákladů. Jisté riziko do budoucna představuje také postupné vyčerpávání dosavadní konkurenční výhody spočívající v nižších nákladech na pracovní sílu v zemědělském sektoru v ČR ve srovnání s EU¹¹⁹.

Nadprůměrná velikost zemědělských podniků v ČR přináší také ekonomické zápory v podobě vysokého podílu pronajaté půdy a nákladů na mzdy pracovníků. Obě tyto skutečnosti se následně promítají do vyšší nákladovosti českých farmářů. V současné době je navíc potenciál českého zemědělství do určité míry omezen v důsledku některých opatření v rámci SZP¹²⁰.

¹¹⁷ <http://eagri.cz/public/web/file/56419/VIZE.pdf>, 2010.

¹¹⁸ Zejména nadprůměrná velikost farem by měla umožnit dosahovat úspor z rozsahu a diverzifikovat produkci, a tím minimalizovat riziko nestabilních příjmů.

¹¹⁹ V současnosti dosahují náklady na pracovní sílu v ČR jen cca 2/3 úrovně EU. Průměrná mzda v zemědělství v EU dosahovala v r. 2005 6,55 Eur/hod., zatímco v ČR jen cca 4 Eura.

<http://eagri.cz/public/web/file/56419/VIZE.pdf>, 2010.

¹²⁰ Např. množstevními kvótami na cukr.

Srovnání podmínek uvnitř EU, omezení přílišné regulace a větší tržní orientace by tak pro české zemědělství znamenaly příležitost využít svých konkurenčních výhod k dalšímu rozvoji a k upevnění postavení v celoevropském měřítku. Z hlediska vnitřních faktorů bude předpokladem pro zvýšení jeho konkurenceschopnosti zejména zvýšení produktivity práce, udržení vysoké míry investic a zvýšený důraz na investice do vyspělých technologií. Současně bude vzrůstat význam výzkumu, vývoje a inovací pro dosažení vyššího stupně rozvoje a v mnoha případech i pro udržení současného stavu.

Dokument *Vize českého zemědělství po roce 2010* nemá být hotovým návodem na to, jak rychle učinit z českého zemědělství konkurenceschopné a prosperující odvětví. Představuje ale klíčovou shodu všech zainteresovaných stran na cílech a také návrzích opatření vedoucích k jejich dosažení, která mohou českému zemědělství a souvisejícím oborům poskytnout dlouhodobou perspektivu.

Společná zemědělská politika po roce 2013

V listopadu 2010 Evropská komise zveřejnila dokument „*Společná zemědělská politika do roku 2020 – řešení budoucích problémů v oblasti potravin, přírodních zdrojů a územního plánování*“¹²¹. Díky této představené reformě by evropské zemědělství mělo být dynamičtější a konkurenceschopnější a mělo by účinněji naplňovat *Strategii Evropa 2020*, jejíž vizí je stimulovat udržitelný a inteligentní růst podporující začlenění¹²².

Počátkem roku 2010 uspořádala Komise veřejnou diskuzi a významnou konferenci o budoucnosti SZP. Velká většina zúčastněných se shodla na **třech základních principech budoucí SZP:**

- 1) efektivní produkce potravin,**¹²³
- 2) udržitelné řízení přírodních zdrojů a boj proti změně klimatu,**¹²⁴
- 3) zachování územní rovnováhy a rozmanitosti venkovských oblastí.**¹²⁵

¹²¹ Dokument nastiňuje tři varianty budoucí reformy. Po jejich projednání předloží Komise v polovině roku 2011 formální legislativní návrhy.

¹²² Při představení této reformy komisař *Dacian Cioloș* odpovědný za zemědělství a rozvoj venkova uvedl: „SZP neslouží jen zemědělcům, je tu pro všechny občany EU jako spotřebitele a daňové poplatníky. Musíme ji proto koncipovat tak, aby byla pro veřejnost srozumitelnější a aby bylo jasné, jaké veřejné přínosy mají zemědělci pro společnost jako celek. Evropské zemědělství musí být konkurenceschopné nejen z hlediska ekonomického, ale i z hlediska životního prostředí.“

http://eagri.cz/public/web/file/90689/SZP_po_roce_2013_z_pohledu_CR.pdf, 2010.

¹²³ Zajišťováním dostatečného množství zdravotně nezávadných potravin na pozadí rostoucí celosvětové poptávky, hospodářské krize a mnohem větší proměnlivosti podmínek na trhu přispívají zemědělci k zabezpečení dostatku potravin.

¹²⁴ Zemědělci musí brát často větší ohled na životní prostředí než na ekonomické aspekty, avšak související náklady jim trh nevrátí.

Dokument „*Společná zemědělská politika do roku 2020 – řešení budoucích problémů v oblasti potravin, přírodních zdrojů a územního plánování*“ se také zabývá budoucími nástroji, které by se mohly nejlépe hodit k dosažení vytčených cílů. Pokud jde o **přímé platby**, sdělení vyzdvihuje význam **přerozdělení, úpravy a lepšího cílení podpory** na základě objektivních a spravedlivých kritérií a s ohledem na srozumitelnost pro daňového poplatníka¹²⁶. Tato kritéria by měla mít jak aspekty ekonomické, tak aspekty environmentální a podpora by měla být lépe zacílena na aktivní zemědělce.

V rámci **tržních opatření**¹²⁷ by existoval prostor pro jejich **zefektivnění a zjednodušení** a případně pro zavedení nových prvků za účelem lepšího fungování potravinového řetězce. Ačkoli tyto mechanismy byly tradičními nástroji SZP, reformami byla postupně posílena tržní orientace zemědělství v EU a dané mechanismy byly omezeny na opatření záchranné sítě, a to natolik, že veřejné zásoby již v podstatě neexistují¹²⁸.

Politika rozvoje venkova přispěla k posílení hospodářské, environmentální a sociální udržitelnosti sektoru zemědělství a venkovských oblastí, avšak ozývají se silné hlasy volající po plném začlenění aspektů **životního prostředí, změny klimatu a inovací** horizontálně do všech programů. Pozornost se věnuje významu přímého prodeje a místních trhů a zvláštním potřebám mladých a začínajících zemědělců. Novým prvkem budoucí politiky rozvoje venkova by měl být **soubor nástrojů pro řízení rizik**, který by umožnil lépe se vypořádat s nejistými podmínkami na trhu a nestálostí příjmů¹²⁹.

Dokument zveřejněný Komisí navrhuje tři varianty **budoucího směřování SZP**, které mají řešit **hlavní výzvy**:

- 1) **náprava nejnaléhavějších nedostatků SZP postupně zaváděnými změnami,**
- 2) **posun k ekologičtější, spravedlivější, efektivnější a účinnější SZP,**

¹²⁵ Zemědělství zůstává ve venkovských oblastech hlavní hospodářskou a sociální hybnou silou a důležitým faktorem zachování živé krajiny.

¹²⁶ Jednou z možností by mohlo být poskytování **základní platby na podporu příjmů** (ta může být jednotná pro celý region, nikoli však paušální pro celou EU) ve spojení s **povinnou environmentální platbou za doplňkové akce**, které jdou nad rámec základních pravidel podmíněnosti (např. pokryv zelení, střídání plodin, stálé pastviny nebo vynětí půdy z produkce z ekologických důvodů) **plus platba za zvláštní přírodní omezení**, která doplňuje platby na základě opatření pro rozvoj venkova, a limitovaná **platba vázaná na produkci pro zvláště citlivé zemědělské obory**. Konkurenceschopnost malých zemědělských podniků by měl posílit jednoduchý režim zvláštní podpory, který by zároveň omezil byrokracii a přispěl k životaschopnosti venkovských oblastí.

¹²⁷ Veřejné intervence, podpora soukromého skladování.

¹²⁸ Zatímco v roce 1991 představovala tržní opatření 92% nákladů na SZP, v roce 2009 se na ně z rozpočtu SZP vydalo jen 7%.

http://eagri.cz/public/web/file/90689/SZP_po_roce_2013_z_pohledu_CR.pdf, 2010.

¹²⁹ Členské státy by měly mít možnost různými způsoby ošetřit rizika spojená s produkcí a příjmy, počínaje novým nástrojem stabilizace příjmů, který je v souladu s pravidly WTO, až po zvýšenou podporu pro pojistné nástroje a vzájemné fondy.

3) odklon od podpory příjmů a tržních opatření a větší orientace na cíle v oblasti životního prostředí a boje proti změně klimatu.

Ve všech třech případech, jenž jsou podrobně popsány v příloze č. 9, Komise předpokládá **zachování** současného **dvoupilířového systému**¹³⁰, kde je rámec pro možné režimy stanoven na úrovni EU, avšak konečná volba režimů je ponechána členským státům nebo regionům pod společnou správou. Dalším společným prvkem všech tří variant je myšlenka, že **budoucí systém přímých plateb nemůže být založen na historických referenčních obdobích**, nýbrž na objektivních kritériích.

SZP po roce 2013 musí vést primárně k posílení konkurenceschopnosti evropského zemědělství a jeho větší tržní orientaci. Zemědělci musí být schopni zajistit si ve větší míře než dosud dostatečný příjem prodejem komodit a výrobků s vysokou přidanou hodnotou a provozováním nezemědělských činností. Toho však lze v rámci SZP dosáhnout jedině při vytvoření zdravé soutěže zemědělců ze všech členských států na vnitřním trhu. **Klíčovým zájmem ČR je proto nastavení spravedlivých podmínek podnikání pro všechny zemědělce v EU a omezení přílišné regulace tak, aby české zemědělství mohlo využívat svých konkurenčních výhod k dalšímu rozvoji a k upevnění svého postavení v rámci evropského agrárního prostoru.**

¹³⁰ Prvním pilířem jsou přímé platby a tržní opatření, druhým pilířem pak víceletá opatření pro rozvoj venkova.

5 Závěr

Společná zemědělská politika Evropské unie se neustále vyvíjí. Před padesáti lety, kdy začal proces jejího uplatňování v evropských zemích, bylo nejdůležitější zajistit dostatečné množství potravin pro občany Evropy, která se zotavovala po válkou vyvolaném nedostatku. Fungování SZP přineslo od počátku její realizace nesporné úspěchy: došlo k zabezpečení potravinové soběstačnosti, zajištění příjmů zemědělců, technickému rozvoji výroby a růstu produktivity práce. Evropská unie se stala soběstačnou a konkurenceschopnou v širokém měřítku. Ovšem i přes tyto nesporné úspěchy se SZP stala jednou z nejkontroverznějších oblastí evropské integrace, zejména s ohledem na její finanční stránku. SZP je kritizována zejména pro svou rozpočtovou náročnost, umělé zasahování do principů volného trhu a dotování evropského zemědělského exportu, které zvyšuje světové ceny potravin a znevýhodňuje tak producenty převážně z třetích zemí.

V současné době pokračuje proces začleňování nových členských států do EU, resp. integrace jejich zemědělských sektorů do systému SZP EU. Zemědělství ČR prošlo ještě před vstupem ČR do EU zásadními strukturálními změnami stejně jako ostatní sektory národního hospodářství. Společná zemědělská politika EU ovlivňuje v současné době zásadním způsobem hospodaření českých zemědělců. Jejím základem je společný trh se zemědělskými výrobky a systém cenových podpor a subvencí. Podpory ze zemědělských fondů jsou druhou největší příjmovou položkou ČR, kterou čerpá z rozpočtu EU.

České zemědělství se stalo v roce 2004 součástí zemědělství evropského za podmínek velmi nevýhodných. Nejobjektivnějším ukazatelem jsou kvóty na jednotlivé zemědělské komodity a také nižší přímé platby, než jaké dostávají zemědělci ve starých členských státech. V důsledku toho jsou čeští zemědělci, ale i ostatní zemědělci z nových členských států, na společném trhu EU diskriminováni dle Přístupové smlouvy až do roku 2013. I přes tuto zjevnou diskriminaci se českým zemědělcům daří lépe než před vstupem ČR do EU. Českému zemědělskému podnikání přineslo začlenění do SZP větší stabilitu i rozsah agrárního obchodu a čeští zemědělci mají nyní větší příjmy.

Vstup do EU znamenal pro ČR nutnost přizpůsobit se systému tržní regulace a přijmout pravidla financování pro nové členské státy EU. Vstup do EU znamenal také nárůst finančních prostředků, podpůrné dotační programy se zaměřují především na podporu produkce, jak v minulém tak i současném programovacím období pak obzvláště na rozvoj

venkova. Velký důraz je kladen na mimoprodukční funkci zemědělství, s čímž je spojena zejména orientace na rozvoj venkovských oblastí.

Zemědělská politika prochází celosvětově velmi bouřlivým vývojem. Je to dáno tlakem Světové obchodní organizace na snižování obchodních bariér u zemědělské produkce. V důsledku toho na agrárním trhu prudce roste konkurence, a to ve všech komoditách. Druhou významnou okolností je rychlý rozvoj moderních zemědělských technologií, jako jsou biotechnologie a genetika. Tato problematika je v současnosti velmi intenzivně diskutována, a proto lze předpokládat, že tento vývoj bude zásadně ovlivňovat situaci českých, evropských i světových zemědělců.

V současnosti je diskutována nová podoba SZP EU po roce 2013. ČR vnímá budoucnost SZP po roce 2013 jako mimořádnou příležitost, jak SZP dále modernizovat a přizpůsobit její fungování tak, aby lépe reagovala na aktuální potřeby a výzvy, kterým čelí evropská společnost, zejména co se týče udržitelného rozvoje, zmírnění negativních dopadů výkyvů tržních cen zemědělských komodit a poskytování veřejných statků. Evropské zemědělství musí být připraveno tyto cíle naplnit a zároveň v dostatečné míře produkovat kvalitní a bezpečné suroviny pro produkci kvalitních potravin. Tyto produkty představují hlavní devízu evropské konkurenceschopnosti na poli zemědělství a jsou zároveň významným zdrojem vlastních příjmů. Další faktory ovlivňující podobu budoucí SZP vyplývají z globálního rámce, který pravděpodobně dozná významných změn, přičemž se jedná zejména o pravidla stanovená v rámci Světové obchodní organizace.

Cílem této bakalářské práce bylo charakterizovat SZP EU a především pak analyzovat situaci v českém zemědělství před a po vstupu ČR do EU. Nedílnou součástí této práce bylo i nastínění možné budoucí podoby SZP i českého zemědělství. Záměrem bylo získat ucelený přehled o minulém, současném a budoucím vývoji českého zemědělství. **Stanovený cíl bakalářské práce byl splněn.**

Seznam použité literatury

Knižní zdroje:

1. BALDWIN, R.; WYPLOSZ, CH. *Ekonomie Evropské integrace*. 1. vyd. Praha: Grada, 2007. 480 s. ISBN 978-80-247-1807-1.
2. BIČÍK, I.; JANČÁK, V. *Transformační procesy v českém zemědělství po roce 1990*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 2005. 103 s. ISBN 80-86561-19-4.
3. CINI, M.; BORRAGAN, N. *European Union Politics*. 3.vyd. New York: Oxford University Press, 2010. 520 s. ISBN 978-0-19-954863-7.
4. FOJTÍKOVÁ, L.; LEBIEDZIK, M. *Společné politiky EU. Historie a současnost se zaměřením na ČR*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2008. 179 s. ISBN 978-80-7179-939-9.
5. HOLUB, A. a kol. *Česká ekonomika na cestě do Evropské unie (se zaměřením na mezinárodní podmínky)*. 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 2003. 236 s. ISBN 80-86419-43-6.
6. KLVAČOVÁ, E. a kol. *Prohlubování Evropské integrace*. 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 2004. 212 s. ISBN 80-86419-78-9.
7. MAŠTÁLKA, J.; ČUBA, F.; HURTA, J. *Zemědělství v globalizovaném světě*. 1. vyd. Brusel – Slušovice: Tisk Typos, 2010. 75 s.
8. NEUMANN, P. *Společná zemědělská politika Evropské unie – vznik, vývoj, reformy, mezinárodní komparace*. 1. vyd. Praha: Oeconomica, 2004. 66 s. ISBN 80-245-0814-1.
9. PĚLUCHA, M. a kol. *Rozvoj venkova v programovacím období 2007-2013 v kontextu reformu SZP EU*. 1. vyd. Praha: IREAS – Institut pro strukturální politiku, 2006. 162 s. ISBN 80-86684-42-3.
10. PRICE, V.C.; LANDAU, A.; WHITMAN, R.G. *The Enlargement of the European Union. Issues and strategies*. 1. vyd. London: Routledge, 1999. 168 s. ISBN 0-415-20292-2.
11. WITZOVÁ, I. *Důsledky vstupu České republiky do Evropské unie*. 1. vyd. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2000. 83 s. ISBN 80-85864-89-4.
12. ZAHRADNÍK, P. *Vstup do Evropské unie – přínosy a náklady konvergence*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2003. 359 s. ISBN 80-7179-472-4.

Elektronické publikace:

13. AGROPORADENSTVÍ. *Horizontální plán rozvoje venkova ČR pro období 2004-2006* [online]. 2004. [cit. 26. 2. 2011]. Dostupný z WWW:
<http://www.agroporadenstvi.cz/poradenstvi/ENVI/HRDP_CJ.pdf>
14. CENTRUM PRO EKONOMIKU A POLITIKU. *Budoucnost českého zemědělství* [online]. 2008. [cit. 7. 12. 2010]. Dostupný z WWW:
<<http://www.cepin.cz/docs/dokumenty/sbornik22.pdf>>.
15. ČESKÁ AKADEMIE ZEMĚDĚLSKÝCH VĚD. *Cattle and sheep quotas negotiated between the Czech Republic and the EU* [online]. 2003. [cit. 15. 2. 2011]. Dostupný z WWW:
<http://www.cazv.cz/attachments/7-Kvapilik_.pdf>
16. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Zemědělství* [online]. 2006. [cit. 11. 2. 2011]. Dostupný z WWW:
<[http://www.kvary.czso.cz/csu/2005edicniplan.nsf/t/B9002B06D8/\\$File/137005a1.pdf](http://www.kvary.czso.cz/csu/2005edicniplan.nsf/t/B9002B06D8/$File/137005a1.pdf)>.
17. EUROPEAN COMMISSION. *Report on the Results of the Negotiations on the Accession of Bulgaria and Romania to the European Union* [online]. 2005. [cit. 3. 1. 2011]. Dostupný z WWW:
<http://ec.europa.eu/enlargement/archives/pdf/result_of_neg_final_council_version_st05859_0405_en.pdf>.
18. EUROPEAN COMMISSION. *Simplification of the Common Agricultural Policy* [online]. 2006. [cit. 2. 11. 2010]. Dostupný z WWW:
<<http://ec.europa.eu/agriculture/publi/fact/simplification/en.pdf>>.
19. EUROPEAN UNIVERSITY INSTITUTE. *The Common Agricultural Policy and the European Union's Enlargement to Eastern and Central Europe: A comparison with the Spanish Case* [online]. 2003. [cit. 5. 2. 2011]. Dostupný z WWW:
<http://www.ena.lu/lorena_ruano_common_agricultural_policy_european_unions_enlargement_eastern_central_comparison_with_spanish_case_2003-2-37682-1.pdf>
20. EVROPSKÝ PARLAMENT. *Návrh zprávy o budoucnosti Společné zemědělské politiky po roce 2013* [online]. 2010. [cit. 27. 11. 2010]. Dostupný z WWW:
<http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/agri/pr/810/810067/810067cs.pdf>.

21. INSTITUT PRO EVROPSKOU POLITIKU. *Předvstupní pomoc a přípravné programy na ESF* [online]. 2003. [cit. 22. 1. 2011]. Dostupný z WWW: http://www.europeum.org/doc/materialy/rlz_kap3.pdf.
22. INSTITUTE FOR EUROPEAN ENVIRONMENTAL POLICY. *Agriculture and the environment in the EU accession countries* [online]. 2004. [cit. 3. 1. 2011]. Dostupný z WWW: <http://www.ieep.eu/assets/214/EEAagenvaccession.pdf>.
23. KOMISE EVROPSKÝCH SPOLEČENSTVÍ. *Zemědělská situace v Evropské unii – zpráva za rok 2004* [online]. 2006. [cit. 26. 11. 2010]. Dostupný z WWW: <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2006:0155:FIN:CS:PDF>.
24. MINISTERSTVO FINANCÍ ČR. *Zvláštní vstupní program pro rozvoj zemědělství a venkova v České republice* [online]. 2004. [5. 2. 2011]. Dostupný z WWW: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/MAFA_CZpdf.pdf.
24. MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČR. *Koncepce agrární politiky ČR pro období po vstupu do EU (2004-2013)* [online]. 2004. [cit. 23. 2. 2011]. Dostupný z WWW: http://eagri.cz/public/web/file/26240/Koncepce_agrar_politiky_CR_pro_obdobi_po_vstupu_do_EU.pdf
25. MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČR. *Národní strategický plán rozvoje venkova české republiky na období 2007-2013* [online]. 2007. [cit. 9. 3. 2011]. Dostupný z WWW: http://eagri.cz/public/web/file/26839/Narodni_strategicky_plan_rozvoje_venkova.pdf
26. MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČR. *Program rozvoje venkova České republiky na období 2007-2013* [online]. 2010. [cit. 9. 3. 2011]. Dostupný z WWW: http://eagri.cz/public/web/file/61102/prv_zmeny_cerven2010_web.pdf
27. MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČR. *Společná zemědělská politika po roce 2013 – příležitost pro její modernizaci* [online]. 2010. [cit. 10. 3. 2011]. Dostupný z WWW: http://eagri.cz/public/web/file/90689/SZP_po_roce_2013_z_pohledu_CR.pdf
28. MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČR. *Vize českého zemědělství po roce 2010* [online]. 2010. [cit. 12. 3. 2011]. Dostupný z WWW: <http://eagri.cz/public/web/file/56419/VIZE.pdf>

29. MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČR. *Zemědělství 2002* [online]. 2009. [cit. 15. 1. 2011]. Dostupný z WWW:
<<http://eagri.cz/public/web/file/17475/Zemedelstvi2002.pdf>>.
30. MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČR. *Zemědělství 2007* [online]. 2008. [cit. 3. 3. 2011]. Dostupný z WWW:
<http://eagri.cz/public/web/file/17427/Zemedelstvi_2007.pdf>
31. MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČR. *Zemědělství 2008* [online]. 2009. [cit. 5. 3. 2011]. Dostupný z WWW:
<<http://eagri.cz/public/web/file/17422/Zemedelstvi2008.pdf>>
32. MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČR. *Zemědělství 2009* [online]. 2010. [cit. 5. 3. 2011]. Dostupný z WWW:
<http://eagri.cz/public/web/file/69013/Zemedelstvi_09.pdf>
33. MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ, MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *Zpráva o stavu vodního hospodářství České republiky* [online]. 2010. [cit. 15. 1. 2011]. Dostupný z WWW:
<http://eagri.cz/public/web/file/72674/MZE_Modra_zprava.pdf>.
34. NEJVYŠŠÍ KONTROLNÍ ÚŘAD. *Finanční prostředky určené na realizaci Společné zemědělské politiky – přímé platby* [online]. 2008. [cit. 25. 11. 2010]. Dostupný z WWW:
<<http://www.nku.cz/kon-zavery/K07011.pdf>>.
35. OBČANSKÁ DEMOKRATICKÁ STRANA. *Čeští zemědělci a Společná zemědělská politika Evropské unie. Informační příručka europoslance Hynka Fajmona* [online]. 2006. [cit. 9. 3. 2011]. Dostupný z WWW:
<http://www.ods.cz/eu/download/docs/zemedelci_a_politika_EU.pdf>
36. PĚLUCHA, M. *Změny ve vnímání venkova v rámci SZP EU* [online]. 2010. [cit. 17. 11. 2010]. Dostupný z WWW:
<<http://geography.cz/wp-content/uploads/2010/02/pelucha-zmeny-ve-vnimani-venkova.pdf>>.
37. POSLANECKÁ SNĚMOVNA PARLAMENTU ČR. *Reforma Společné zemědělské politiky EU* [online]. 2007. [cit. 10. 11. 2010]. Dostupný z WWW:
<<http://www.psp.cz/kps/pi/PRACE/pi-5-273.pdf>>.
38. SOUČASNÁ EVROPA. *Společná zemědělská politika EU a její aplikace v České republice* [online]. 2010. [cit. 26. 2. 2011]. Dostupný z WWW:
<<http://ces.vse.cz/wp-content/vosta.pdf>>

39. STÁTNÍ ZEMĚDĚLSKÝ INTERVENČNÍ FOND. *Přínos programu SAPARD pro ČR* [online]. 2006. [cit. 23. 1. 2011]. Dostupný z WWW:
<http://www.szif.cz/irj/portal/anonymous/CmDocument?rid=%2Fapa_anon%2Fcs%2Fdokumenty_ke_stazeni%2Fsapard%2F1160392614859.pdf>.
40. STÁTNÍ ZEMĚDĚLSKÝ INTERVENČNÍ FOND. *Závěrečná zpráva o programu SAPARD v České republice* [online]. 2006. [cit. 12. 2. 2011]. Dostupný z WWW:
<http://www.szif.cz/irj/portal/anonymous/CmDocument?rid=%2Fapa_anon%2Fcs%2Fdokumenty_ke_stazeni%2Fsapard%2F1153463800000%2F1153464009687.pdf>
41. THE AUSTRALIAN BUREAU OF AGRICULTURAL AND RESOURCE ECONOMICS AND SCIENCES. *The European Union's Common Agricultural Policy – a stocktake of reforms* [online]. 2007. [cit. 10. 11. 2010]. Dostupný z WWW:
<http://www.abare.gov.au/publications_html/crops/crops_07/EU_cap07.pdf>.
42. ÚSTAV ZEMĚDĚLSKÉ EKONOMIKY A INFORMACÍ. *České zemědělství šest let po vstupu do Evropské unie* [online]. 2010. [cit. 13. 3. 2011]. Dostupný z WWW:
<<http://www.uzei.cz/left-menu/publikacni-cinnost/studie/2010/studie103.pdf>>
43. ÚSTAV ZEMĚDĚLSKÉ EKONOMIKY A INFORMACÍ. *Dopady agrární politiky na vybrané zemědělské komodity před a po vstupu ČR do EU* [online]. 2009. [cit. 30. 1. 2011]. Dostupný z WWW:
<<http://www.uzei.cz/left-menu/publikacni-cinnost/studie/2009/studie094.pdf>>.
44. ÚSTAV ZEMĚDĚLSKÉ EKONOMIKY A INFORMACÍ. *Health Check a výhledy SZP po roce 2013* [online]. 2009. [cit. 9. 3. 2011]. Dostupný z WWW:
<<http://www.uzei.cz/left-menu/publikacni-cinnost/bulletin-uzei/2009/bu0904.pdf>>
45. VÝZKUMNÝ ÚSTAV ZEMĚDĚLSKÉ EKONOMIKY. *Problematika méně příznivých oblastí* [online]. 2007. [cit. 7. 12. 2010]. Dostupný z WWW:
<<http://www.uzei.cz/left-menu/publikacni-cinnost/ostatni-publikace/Mene-priznive-oblasti.pdf>>.

WWW stránky:

46. *Agroenvi.cz* [online]. Zapojení nových členských zemí do společné zemědělské politiky. 2007. [cit. 1. 12. 2010]. Dostupný z WWW:
<<http://www.agroenvi.cz/default.asp?ids=2160&ch=230&typ=1&val=57842>>.
47. *Agro navigátor* [online]. Rozšíření EU o balkánské státy zkomplikuje společnou zemědělskou politiku EU. 2006. [cit. 12. 2. 2011]. Dostupný z WWW:
<<http://agronavigator.cz/default.asp?ids=3810&ch=1&typ=1&val=52363>>

48. *Agroweb* [online]. Naše republika je málo soběstačná. 2011. [cit. 21. 2. 2011]. Dostupný z WWW:
<http://www.agroweb.cz/Nase-republika-je-malo-sobestacna__s43x55163.html>
49. *Agroweb* [online]. Zaměstnanost v zemědělství klesá. 2010. [cit. 11. 2. 2011]. Dostupný z WWW:
<http://www.agroweb.cz/Zamestnanost-v-zemedelstvi-klesa__s43x46284.html>.
50. *Businessinfo.cz* [online]. Budoucnost Společné zemědělské politiky a české předsednictví EU. 2009. [cit. 9. 3. 2011]. Dostupný z WWW:
<<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/politiky-eu/budoucnost-spolecne-zemedelske-politiky/1000521/53174/>>
51. *Businessinfo.cz* [online]. Historie Společné zemědělské politiky. 2009. [cit. 3. 11. 2010]. Dostupný z WWW:
<<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/politiky-eu/historie-spolecne-zemedelske-politiky/1000521/53178/>>.
52. *Centrum pro otázky životního prostředí Univerzity Karlovy* [online]. Zemědělství v zemích střední a východní Evropy: Od krize k zotavení. 2003. [cit. 6. 12. 2010]. Dostupný z WWW:
<http://www.czp.cuni.cz/info/EU/Zemedelstvi/zem_a_v.htm>.
53. *České předsednictví Evropské unie* [online]. Výsledky českého předsednictví v Radě EU. 2009. [cit. 9. 3. 2011]. Dostupný z WWW:
<<http://www.eu2009.cz/cz/czech-presidency/programme-and-priorities/achievements/zavery-predsednictvi-24391/>>
54. *Český rozhlas* [online]. Je české zemědělství konkurenceschopné? 2009. [cit. 2. 2. 2011]. Dostupný z WWW:
<<http://www.radio.cz/cz/rubrika/ekonomika/je-ceske-zemedelstvi-konkurenceschopne>>.
55. *Český rozhlas* [online]. Proč se našim zemědělcům nelíbí podmínky pro vstup do EU? 2002. [cit. 2. 2. 2011]. Dostupný z WWW:
<http://www.rozhlas.cz/cro6/stop/_zprava/proc-se-nasim-zemedelcum-nelibi-podminky-pro-vstup-do-eu--55443>.
56. *Česká televize – ČT24* [online]. Zemědělská politika Bruselu vyznívá pro Česko dvojznačně. 2010. [cit. 11. 2. 2011]. Dostupný z WWW:
<<http://www.ct24.cz/ekonomika/108991-zemedelska-politika-bruselu-vyzniva-pro-cesko-dvojznacne/>>.

57. *eAgri – Ministerstvo zemědělství ČR* [online]. Výroba potravin v České republice. 2011. [cit. 11. 2. 2011]. Dostupný z WWW:
<<http://eagri.cz/public/web/mze/potraviny/>>.
58. *EurActiv* [online]. ČR hrozí pokuty za hromadění zásob. 1999. [cit. 4. 2. 2011]. Dostupný z WWW:
<<http://www.euractiv.cz/zemedelstvi0/clanek/r-hroz-pokuty-za-hromadn-zsob>>.
59. *EurActiv* [online]. Ministři zemědělství v Bruselu hovoří nejen o „health checku“. 2007. [cit. 11. 3. 2011]. Dostupný z WWW:
<<http://www.euractiv.cz/zemedelstvi0/clanek/ministri-zemedelstvi-v-bruselu-hovori-nejen-o-health-checku>>
60. *EurActiv* [online]. Reformy Společné zemědělské politiky. 1999. [cit. 10. 11. 2010]. Dostupný z WWW:
<<http://www.euractiv.cz/zemedelstvi0/link-dossier/reformy-spolen-zemdlsk-politiky>>.
61. *Euroskop.cz* [online]. Historie vstupu. 2011. [cit. 12. 1. 2011]. Dostupný z WWW:
<<http://www.euroskop.cz/803/sekce/vstup-cr-do-eu/>>.
62. *Euroskop.cz* [online]. Vyjednané kapitoly. 2008. [cit. 13. 1. 2011]. Dostupný z WWW:
<<http://www.euroskop.cz/154/165/clanek/kapitola-7-zemedelstvi/>>.
63. *Euroskop.cz* [online]. Zemědělství a rybolov v únoru 2011. 2011. [cit. 10. 3. 2011]. Dostupný z WWW:
<<http://www.euroskop.cz/8451/18482/clanek/zemedelstvi-a-rybolov-v-unoru-2011/>>
64. *Evropská komise – Evropská unie v České republice* [online]. Kolik stojí SZP. 2008. [cit. 15. 11. 2010]. Dostupný z WWW:
<http://ec.europa.eu/agriculture/capexplained/cost/index_cs.htm>.
65. *Evropská komise – Evropská unie v České republice* [online]. Charakteristika evropského zemědělství. 2008. [cit. 7. 12. 2010]. Dostupný z WWW:
<http://ec.europa.eu/agriculture/capexplained/index_cs.htm>.
66. *Finance.cz* [online]. České zemědělství s nejnižším ziskem od vstupu do EU. 2010. [cit. 5. 3. 2011]. Dostupný z WWW:
<<http://www.finance.cz/zpravy/finance/290175-ceske-zemedelstvi-s-nejnizsim-ziskem-od-vstupu-do-eu/>>
67. *Finanční noviny* [online]. Diskriminace farmářů z nových členských zemí po roce 2013 skončí. 2010. [cit. 28. 11. 2010]. Dostupný z WWW:

- <<http://www.financninoviny.cz/zpravodajstvi/zpravy/ek-diskriminace-farmaru-z-novych-clenskyh-zemi-po-2013-skonci/557965>>.
68. HAVEL, Petr. *Portál Profit.cz* [online]. Vstupem do EU může české zemědělství jen vydělat. 2002. [cit. 18. 1. 2011]. Dostupný z WWW:
<<http://www.profit.cz/clanek/vstupem-do-eu-muze-ceske-zemedelstvi-jen-vydelat.aspx>>.
69. HAVLÍČEK, David. *Portál iHNED.cz* [online]. Společná zemědělská politika EU – hodně starý kostlivec ve skříni. 2006. [cit. 22. 11. 2010]. Dostupný z WWW:
<http://ekonomika.ihned.cz/c4-10019030-19660020-001000_d-spolecna-zemedelska-politika-eu-hodne-stary-kostlivec>.
70. HOLÁ, Martina. *Portál FinExpert.cz* [online]. České zemědělství, kvalitní i smutné. 2007. [cit. 8. 2. 2011]. Dostupný z WWW:
<<http://finexpert.e15.cz/ceske-zemedelstvi-kvalitni-i-smutne>>.
71. *Strukturalni-fondy.cz* [online]. OP Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství. 2011. [cit. 4. 3. 2011]. Dostupný z WWW:
<<http://www.strukturalni-fondy.cz/getdoc/5b2d1d30-930e-4862-a368-ea3253b692b3/OP-ROZVOJ-VENKOVA-A-MULTIFUNKCNI-ZEMEDELSTVI>>
72. *Strukturalni-fondy.cz* [online]. SAPARD. 2011. [cit. 5. 2. 2011]. Dostupný z WWW:
<<http://www.strukturalni-fondy.cz/Programy-2004-2006/Operacni-programy/OP-ROZVOJ-VENKOVA-A-MULTIFUNKCNI-ZEMEDELSTVI/Dokumenty/Programovy-dokument-OP-Rozvoj-venkova-a-multifunkc/1--UVOD/1-4--Vyuziti-predvstupnichnastroju-strukturalni-po/1-4-1--SAPARD>>.
73. *Zemědělský svaz České republiky* [online]. České zemědělství díky unii na pokraji krachu. 2009. [cit. 28. 2. 2011]. Dostupný z WWW:
<<http://www.zscr.cz/o-nas/napsalo-se-o-nas/ceske-zemedelstvi-diky-unii-na-pokraji-krachu-a939640>>

Seznam zkratek

CMO	Common Market Organisation Společná organizace trhu
ČR	Česká republika
CEEC	Central and East European Countries Země střední a východní Evropy
EAGGF	European Agricultural Guidance and Guarantee Fund Evropský zemědělský podpůrný a záruční fond
EAGF	European Agricultural Guarantee Fund Evropský zemědělský záruční fond
EAFRD	European Agricultural Fund for Rural Development Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova
EFF	European Fisheries Fund Evropský rybářský fond
EHS	Evropské hospodářské společenství
EU	Evropská unie
EU-12	EU – 12 členských států
EU-15	EU – 15 členských států
EU-27	EU – 27 členských států
EUR	Euro
FIFG	Financial Instrument for Fisheries Guidance Finanční nástroj pro podporu rybolovu
HDP	Hrubý domácí produkt
HRDP	Horizontal Rural Development Plan Horizontální plán rozvoje venkova
IPA	Instrument for the Pre-Accession Assistance Nástroj pro předvstupní pomoc
ISPA	Instrument for Structural Policies for Pre-Accession Nástroj předvstupních strukturálních politik
LEADER	Liaison entre les actions economic rural Propojování akcí hospodářského rozvoje venkova

LFA	Less Favoured Area Méně příznivé oblasti
MZe	Ministerstvo zemědělství
NSPRV	Národní strategický plán rozvoje venkova
OP	Operační program
OP RVMZ	Operační program Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství
PHARE	Poland and Hungary: Assistance for Restructuring their Economies Pomoc Polsku a Maďarsku při obnově jejich ekonomik
PRV	Program rozvoje venkova
SAPARD	Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development Speciální předvstupní program pro zemědělství a rozvoj venkova
SAPS	Single Area Payment Scheme Jednotná platba na plochu
SOT	Společné organizace trhu
SPS	Single Payment Scheme Jednotná platba na farmu
SZIF	Státní zemědělský intervenční fond
SZP	Společná zemědělská politika
UAA	Utilised Agricultural Area Využitá zemědělská plocha
WTO	World Trade Organisation Světová obchodní organizace

Seznam tabulek, grafů a obrázků

Seznam tabulek

- Tabulka č. 2.1: Porovnání základních ukazatelů ve starých a nových členských státech
- Tabulka č. 2.2: Podíl zemědělství v jednotlivých nově přistupujících členských zemích v roce 2003
- Tabulka č. 3.1: Soběstačnost ČR v základních zemědělských komoditách (2011)
- Tabulka č. 3.2: Vývoj základních ekonomických ukazatelů v zemědělském sektoru ČR (1996 – 2004)
- Tabulka č. 3.3: Výše vyjednaných přímých plateb pro Českou republiku (v %)
- Tabulka č. 3.4: Vyplacené prostředky na přímé platby od května 2004 do června 2007 (v tis. Kč)
- Tabulka č. 3.5: Kvóty vyjednané pro Českou republiku
- Tabulka č. 3.6: Finanční prostředky poskytnuté na jednotlivé priority programu SAPARD
- Tabulka č. 3.7: Přehled finančních prostředků programu SAPARD pro ČR (v mil. Eur)
- Tabulka č. 3.8: Finanční zdroje pro Českou republiku v letech 1999 – 2002 (průměr za rok)
- Tabulka č. 4.1: Celkové objemy financí pro zemědělství a rozvoj venkova v ČR pro období 2004-2006
- Tabulka č. 4.2: Finanční alokace pro OP RVMZ v letech 2004-2006 (v mil. Eur)
- Tabulka č. 4.3: Ukazatele multifunkčnosti zemědělství ČR
- Tabulka č. 4.4: Finanční alokace na HRDP v letech 2004-2006 (v mil. Eur)
- Tabulka č. 4.5: Finanční alokace SZP a strukturálních operací pro ČR v letech 2007-2013 (v mil. EUR)
- Tabulka č. 4.6: Alokace finančních prostředků na PRV pro období 2007-2013

Seznam grafů

- Graf č. 2.1: Výdaje na zemědělství z celkového rozpočtu EU
- Graf č. 2.2: Vývoj soběstačnosti EU v hlavních zemědělských produktech
- Graf č. 3.1: Srovnání poklesu produkce a poklesu pracovníků v zemědělství ČR

Seznam obrázků

Obrázek č. 2.1: Cíle reformy Společné zemědělské politiky EU

Obrázek č. 4.1: Transformace národní dotační politiky ČR v zemědělství do systému podpory EU

Obrázek č. 4.2: Hierarchie programování politiky rozvoje venkova v období 2007-2013

Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo,
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně ke své vnitřní potřebě bakalářskou práci užít (§ 35 odst. 3),
- souhlasím s tím, že jeden výtisk bakalářské práce bude uložen v Ústřední knihovně VŠB-TUO k prezenčnímu nahlédnutí a jeden výtisk bude uložen u vedoucího bakalářské práce. Souhlasím s tím, že údaje o bakalářské práci, obsažené v Záznamu o závěrečné práci, umístěném v příloze mé bakalářské práce, budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO,
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona,
- bylo sjednáno, že užít své dílo – bakalářskou (práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 30. 4. 2011

.....
Lucie Valchařová

Adresa trvalého pobytu:

Gen. Janka 1154/2, 709 00 Ostrava – Mar. Hory

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Vývoj uskladňování zemědělských komodit

Graf č. 1: Vývoj uskladňování obilovin (intervenční zásoby)

Graf č. 2: Vývoj uskladňování hovězího masa a másla (intervenční zásoby)

Příloha č. 2 – Finanční perspektiva Evropské unie

Tabulka č. 1: Finanční perspektiva na období 2007-2013

Graf č.1: Základní rozdělení společného rozpočtu v období 2007-2013

Příloha č. 3 – Přímé platby pro nové členské státy

Tabulka č. 1: Harmonogram přímých podpor v nových členských státech (EU10)

Tabulka č. 2: Harmonogram přímých podpor v Bulharsku a Rumunsku

Příloha č. 4 – Charakteristika agrárního sektoru EU

Tabulka č. 1: Základní znaky v zemědělství přistupujících zemí ve srovnání EU-15 (v roce 2000)

Graf č. 1: Vývoj hrubého měsíčního příjmu v hospodářství obecně a vývoj hrubého měsíčního příjmu v zemědělství (EU27)

Graf č. 2: Podíl na zemědělské výrobě v EU v roce 2005

Graf č. 3: Nejdůležitější zemědělské produkty EU v roce 2005

Graf č. 4: Hlavní položky vývozu zemědělských produktů z EU v roce 2005

Graf č. 5: Hlavní položky dovozu zemědělských produktů do EU v roce 2005

Obrázek č. 1: Podíl orné půdy na celkové rozloze zemí EU v roce 2005 (%)

Obrázek č. 2: Podíl zemědělství na celkové přidané hodnotě v zemích EU v roce 2006 (%)

Příloha č. 5 – Charakteristika agrárního sektoru ČR

Tabulka č. 1: Vývoj výroby masa a nákupu mléka

Tabulka č. 2: Živočišná výroba v České republice

Tabulka č. 3: Stavy hospodářských zvířat v ČR (v tis.)

Tabulka č. 4: Osevní plochy zemědělských plodin v ČR (v ha)

Tabulka č. 5: Sklizeň zemědělských plodin v České republice (v tunách)

Graf č. 1: Podíl zemědělství na HDP v ČR (v %)

- Graf č. 2: Struktura produkce zemědělského odvětví v ČR v roce 2007
- Graf č. 3: Vývoj stavu hospodářských zvířat v ČR v letech 1980 – 2008
- Graf č. 4: Živočišná produkce v ČR v roce 2000 a 2009 v běžných cenách
- Graf č. 5: Rostlinná produkce v ČR v roce 2000 a 2009 v běžných cenách
- Graf č. 6: Zemědělská produkce na 1 ha obhospodařované půdy ve stálých cenách r. 2000

Příloha č. 6 – Finanční perspektiva 2000-2006

Tabulka č. 1: Původní finanční perspektiva pro období 2000-2006 stanovená Agendou 2000

Tabulka č. 2: Finanční perspektiva pro období 2000-2006 po rozšíření EU v roce 2004

Příloha č. 7 – Zemědělství ČR v období 2004-2006

Graf č. 1: Vývoj přímých plateb do roku 2013

Graf č. 2: Přímé platby ve státním rozpočtu ČR v období 2004-2010 (v mil. Kč)

Graf č. 3: Vývoj výdajů Ministerstva zemědělství ČR v letech 2000-2010 (v mil. Kč)

Obrázek č. 1: Vymezení méně příznivých oblastí v ČR

Příloha č. 8 – Zemědělství ČR v období 2007-2013

Obrázek č. 1: Přehled venkovských oblastí v ČR

Graf č. 1: Společná zemědělská politika v roce 2008 (v mil. Eur)

Tabulka č. 1: Prostředky EAFRD vyhrazené pro ČR v letech 2007-2013 (v Eur)

Tabulka č. 2: Prioritní osy OP Rybářství 2007-2013

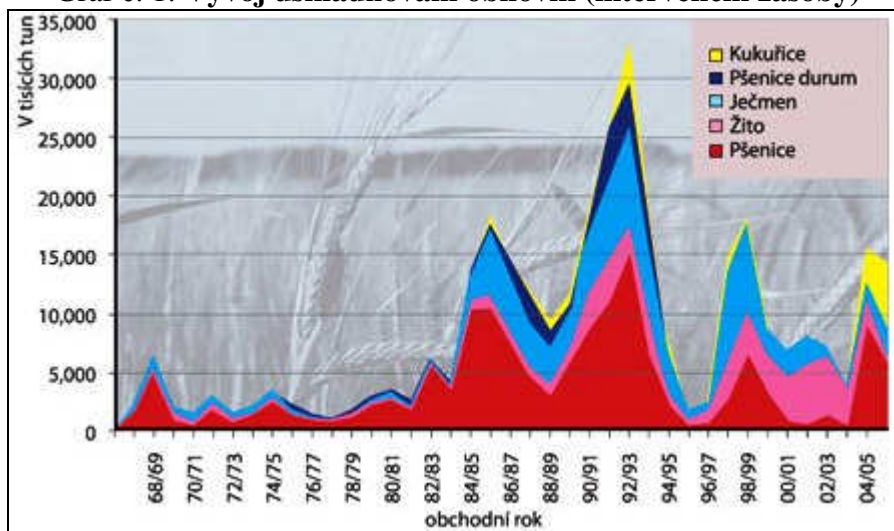
Příloha č. 9 – Budoucnost českého zemědělství

Tabulka č. 1: Popis tří základních variant SZP po roce 2013

Přílohy

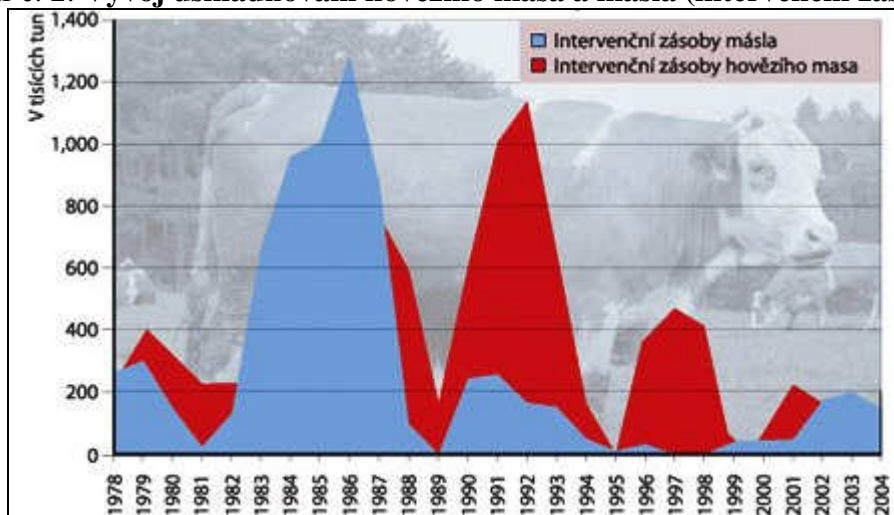
Příloha č. 1 – Vývoj uskladňování zemědělských komodit

Graf č. 1: Vývoj uskladňování obilovin (intervenční zásoby)

Zdroj: http://ec.europa.eu/agriculture/capexplained/record/index_cs.htm, 2008

Graf č. 2: Vývoj uskladňování hovězího masa a másla (intervenční zásoby)

Zdroj: http://ec.europa.eu/agriculture/capexplained/record/index_cs.htm, 2008

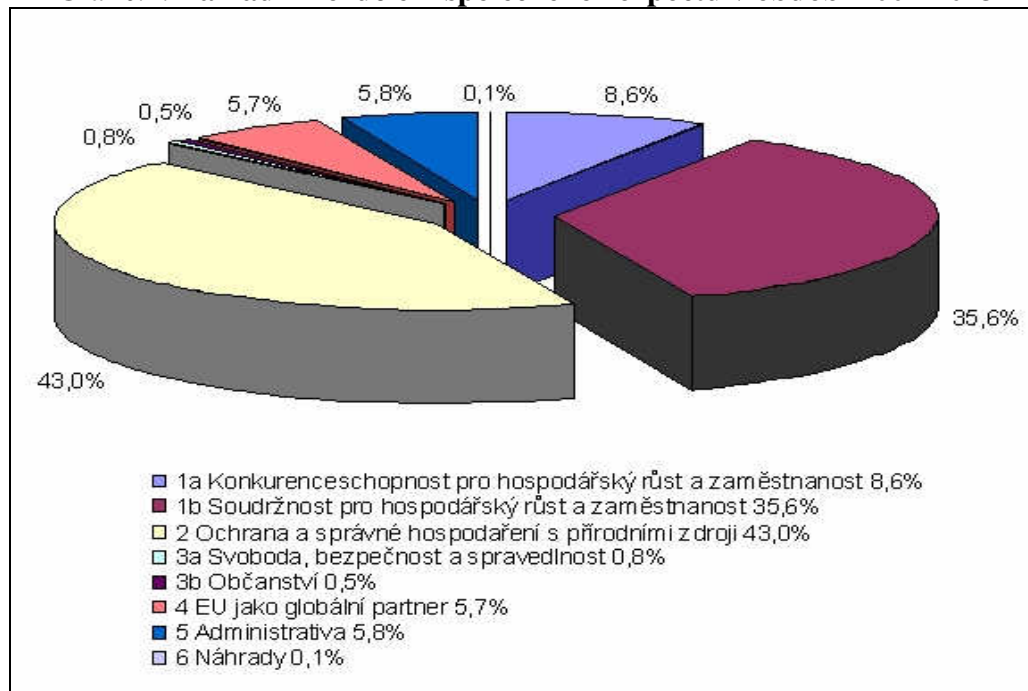
Příloha č. 2 – Finanční perspektiva Evropské unie

Tabulka č. 1: Finanční perspektiva na období 2007-2013

Vyhrazené částky na závazky	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Celkem 2007-2013
1. Udržitelný růst	51,09	52,148	53,33	54,001	54,945	56,384	57,841	379,739
1a Konkurenceschopnost pro hospodářský růst a zaměstnanost	8,25	8,86	9,51	10,2	10,95	11,75	12,6	72,12
1b Soudržnost pro hospodářský růst a zaměstnanost	42,84	43,288	43,82	43,801	43,995	44,634	45,241	307,619
2. Ochrana a správné hospodaření s přírodními zdroji	54,972	54,308	53,652	53,021	52,386	51,761	51,145	371,244
z toho: tržní opatření a přímé podpory (zemědělství a rybolov)	43,12	42,697	42,279	41,864	41,453	41,047	40,645	293,105
3. Občanství, svoboda, bezpečnost a spravedlnost	1,12	1,21	1,31	1,43	1,57	1,72	1,91	10,27
3a Svoboda, bezpečnost a spravedlnost	0,6	0,69	0,79	0,91	1,05	1,2	1,39	6,63
3b Občanství	0,52	0,52	0,52	0,52	0,52	0,52	0,52	3,64
4. EU jako globální partner	6,28	6,55	6,83	7,12	7,42	7,74	8,07	50,01
5. Administrativa	6,72	6,9	7,05	7,18	7,32	7,45	7,68	50,3
6. Náhrady	0,419	0,191	0,19	-	-	-	-	0,8
Celkem vyhrazené částky na závazky	120,6	121,31	122,36	122,75	123,64	125,06	126,65	862,363
jako procento HND	1,10%	1,08%	1,06%	1,04%	1,03%	1,02%	1,00%	1,05%
Celkem vyhrazené částky na platby	116,65	119,54	111,83	118,08	115,6	119,07	118,62	819,38
jako procento HND	1,06%	1,06%	0,97%	1,00%	0,96%	0,97%	0,94%	0,99%
Rezerva	0,18%	0,18%	0,27%	0,24%	0,28%	0,27%	0,30%	0,25%
Strop vlastních zdrojů jako procento HND	1,24%	1,24%	1,24%	1,24%	1,24%	1,24%	1,24%	1,24%

Zdroj: <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/politiky-eu/nova-financi-perspektiva-eu-2007-2013/1000521/38873/>, 2010

Graf č.1: Základní rozdělení společného rozpočtu v období 2007-2013

Zdroj: http://ec.europa.eu/ceskarepublika/cr_eu/financing_opportunities/art4781_cs.htm, 2007

Příloha č. 3 – Přímé platby pro nové členské státy

Tabulka č. 1: **Harmonogram přímých podpor v nových členských státech (EU10)**

Rok	Přímá pomoc EU (v %)	Platby Top-up (v %)	Celková max.platba (v %)
2004	25	30	55
2005	30	30	60
2006	35	30	65
2007	40	30	70
2008	50	30	80
2009	60	30	90
2010	70	30	100
2011	80	20	100
2012	90	10	100
2013	100	-	100

Zdroj: <http://www.ieep.eu/assets/214/EEAagenvaccession.pdf>, 2004;
vlastní zpracování

Tabulka č. 2: **Harmonogram přímých podpor v Bulharsku a Rumunsku**

Rok	Přímá pomoc EU (v %)	Platby Top-up (v %)	Celková max.platba (v %)
2007	25	25	55
2008	30	20	60
2009	35	15	65
2010	40	-	70
2011	50	-	80
2012	60	-	90
2013	70	-	100
2014	80	-	100
2015	90	-	100
2016	100	-	100

Zdroj: http://ec.europa.eu/enlargement/archives/pdf/result_of_neg_final_council_version_st05859_0405_en.pdf, 2005; vlastní zpracování

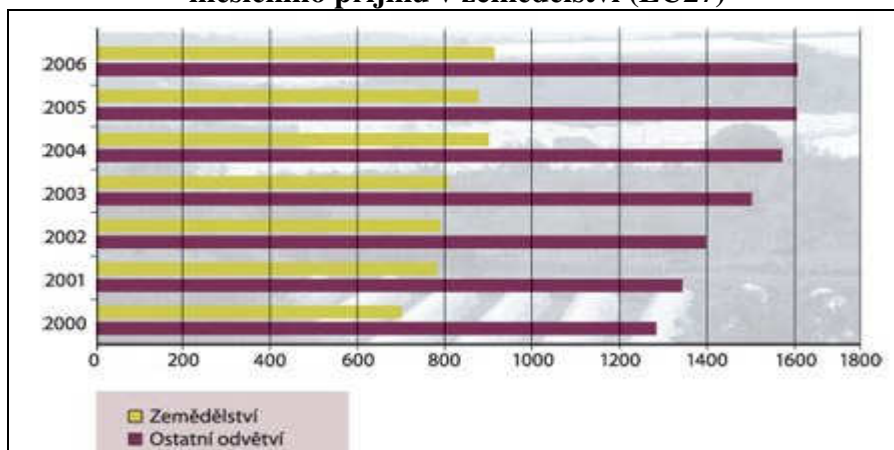
Příloha č. 4 – Charakteristika agrárního sektoru EU

Tabulka č. 1: **Základní znaky v zemědělství přistupujících zemí ve srovnání EU-15**
(v roce 2000)

Stát	Využitá zemědělská plocha (v 1000 ha)	Podíl na zemědělství (%)			Hlavní produkty
		Celková plocha	HDP	Zaměstnanost	
Bulharsko	5582	50,3	14,5	25,2	pšenice, kukuřice, slunečnice, víno
Kypr	134	14,5	4,2	9,3	ovoce a zelenina
Česká republika	4282	54,3	3,9	7,4	obiloviny, cukrová řepa, vepřové
Estonsko	986	21,8	6,3	7,4	hovězí, vepřové, drůbež, mléko
Maďarsko	5854	62,9	4,1	4,8	pšenice, kukuřice, slunečnice, vepřové
Lotyšsko	2488	38,5	4,5	13,5	mléčné produkty, hovězí a vepřové
Litva	3489	53,4	7,5	19,6	ječmen, pšenice, mléko
Malta	12	38,1	2,5	1,8	brambory, rajčata, mléko
Polsko	18220	58,8	3,3	18,8	brambory, vepřové, mléko
Rumunsko	14767	61,9	12,6	42,8	pšenice, kukuřice, slunečnice, víno
Slovensko	2444	49,8	4,5	6,7	pšenice, cukr, mléko
Slovinsko	486	24,0	3,25	9,9	kukuřice, pšenice, brambory, víno
EU-15	130004	40,2	2,0	5,0	

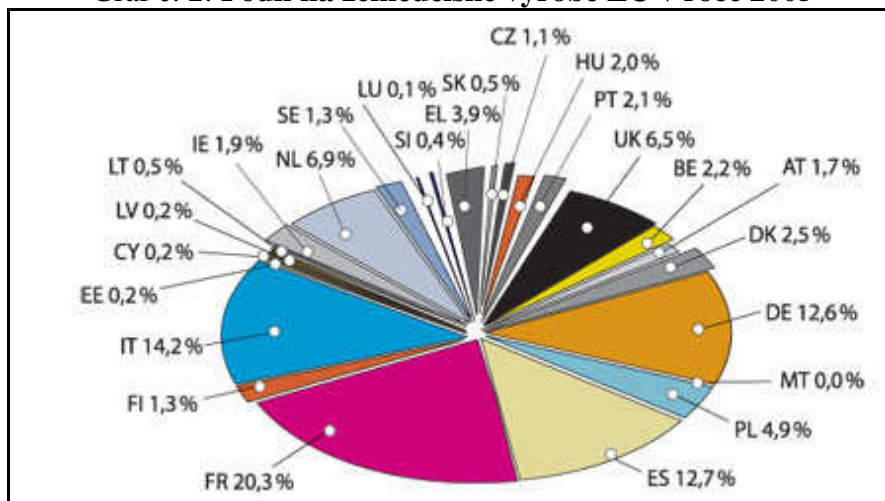
Zdroj: <http://www.ieep.eu/assets/214/EEAagenvaccession.pdf>, 2004

Graf č. 1: **Vývoj hrubého měsíčního příjmu v hospodářství obecně a vývoj hrubého měsíčního příjmu v zemědělství (EU27)**

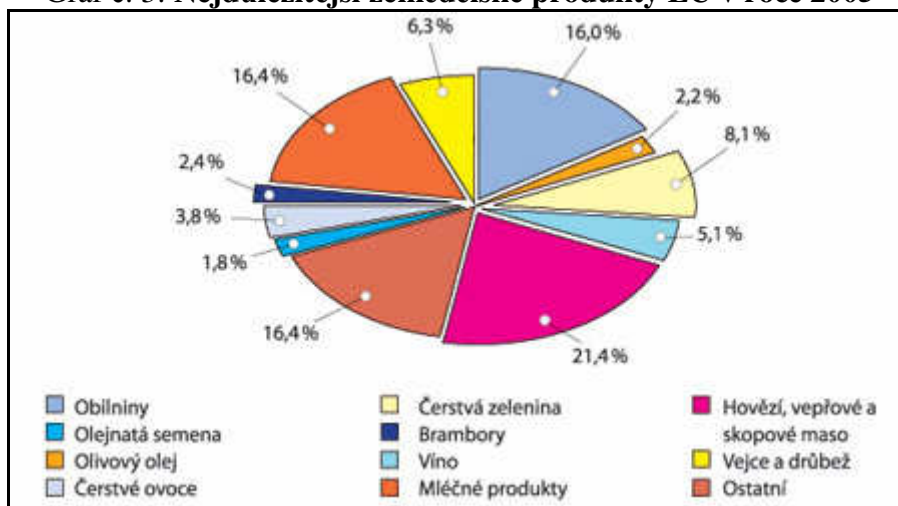
Zdroj: http://ec.europa.eu/agriculture/publi/capexplained/cap_cs.pdf, 2009

Graf č. 2: Podíl na zemědělské výrobě EU v roce 2005

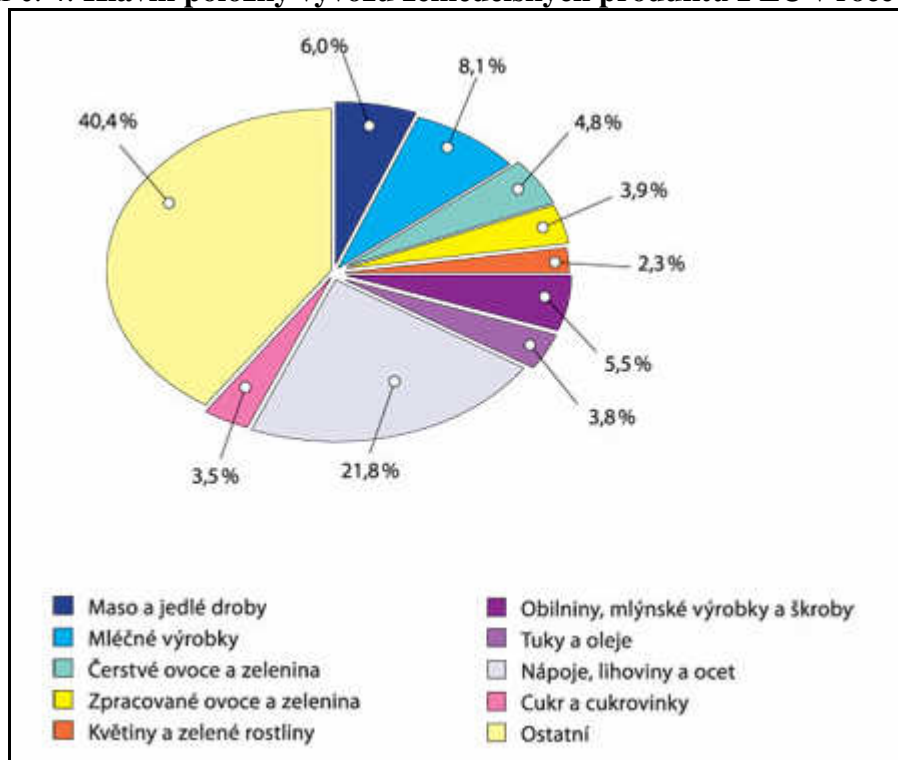
Zdroj: http://ec.europa.eu/agriculture/capexplained/index_cs.htm, 2008

Graf č. 3: Nejdůležitější zemědělské produkty EU v roce 2005

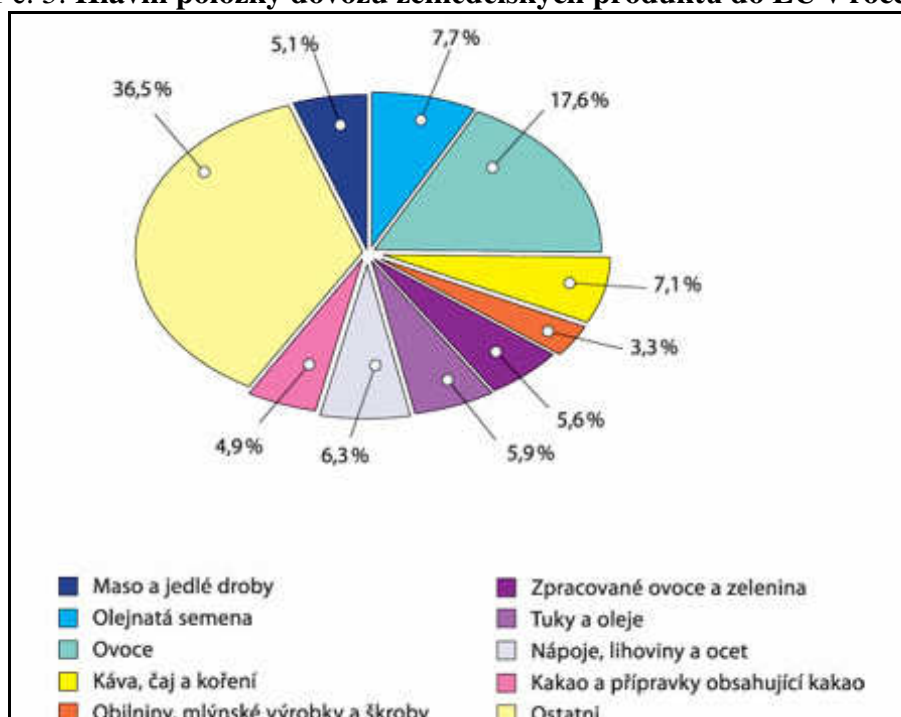
Zdroj: http://ec.europa.eu/agriculture/capexplained/record/index_cs.htm, 2008

Graf č. 4: **Hlavní položky vývozu zemědělských produktů z EU v roce 2005**

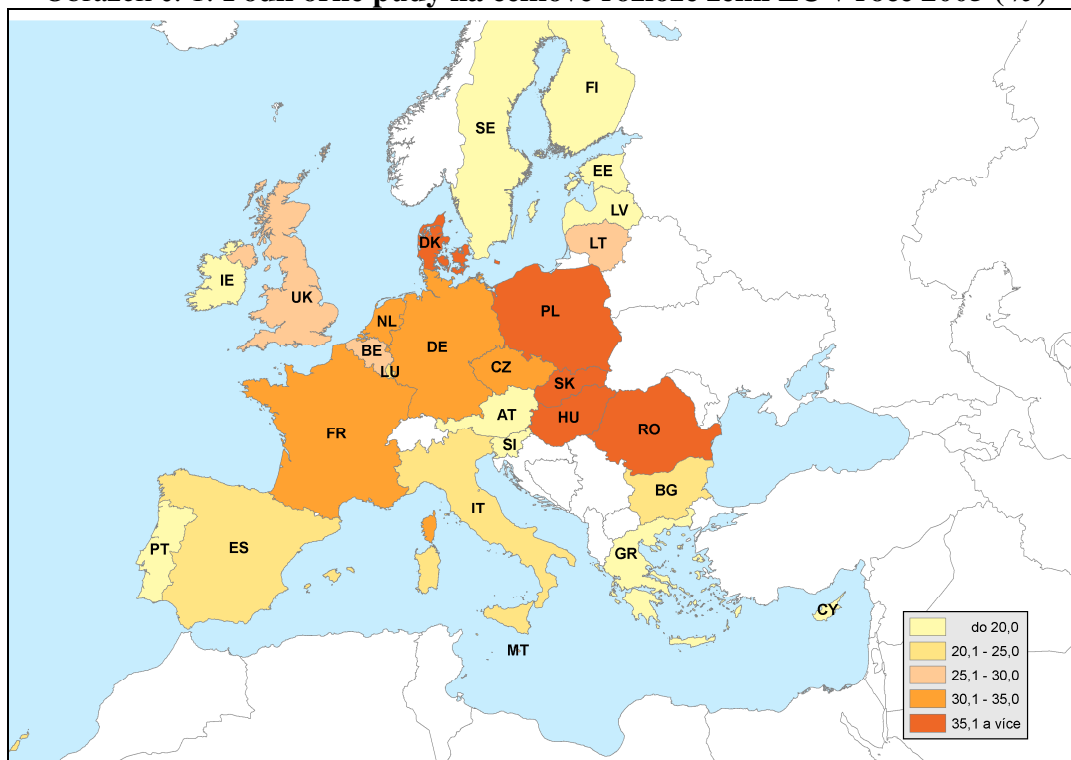
Zdroj: http://ec.europa.eu/agriculture/capexplained/trade/index_cs.htm, 2008

Graf č. 5: **Hlavní položky dovozu zemědělských produktů do EU v roce 2005**

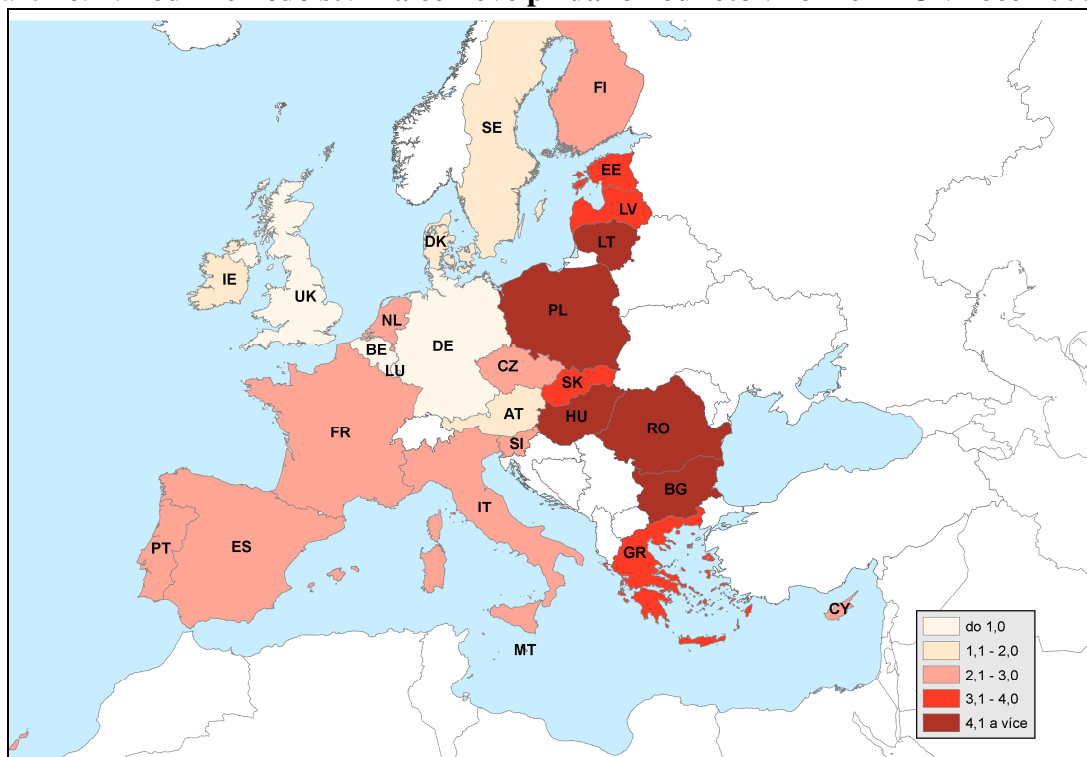
Zdroj: http://ec.europa.eu/agriculture/capexplained/trade/index_cs.htm, 2008

Obrázek č. 1: Podíl orné půdy na celkové rozloze zemí EU v roce 2005 (%)

Zdroj: [http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/62002C5290/\\$File/213108K2.pdf](http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/62002C5290/$File/213108K2.pdf), 2009

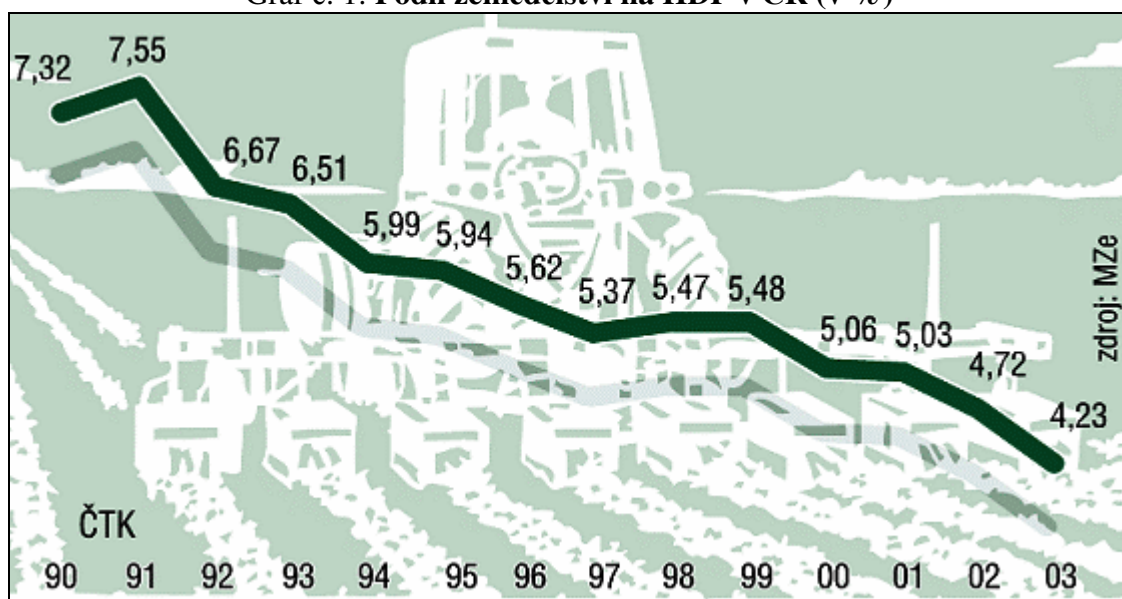
Obrázek č. 2: Podíl zemědělství na celkové přidané hodnotě v zemích EU v roce 2006 (%)

Zdroj: [http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/6200341A2F/\\$File/213108K7.pdf](http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/t/6200341A2F/$File/213108K7.pdf), 2009

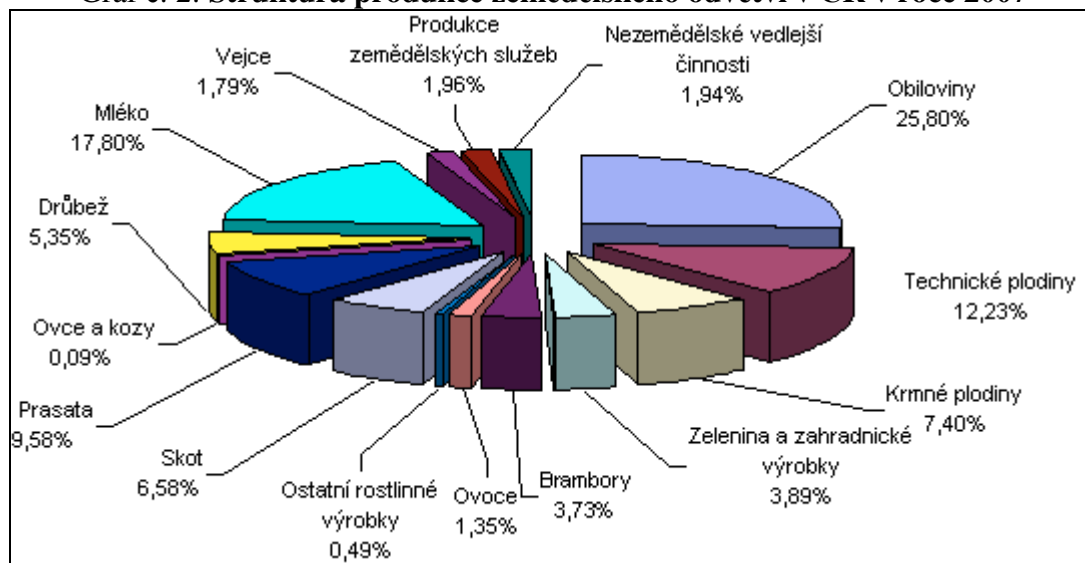
Příloha č. 5 – Charakteristika agrárního sektoru ČR

Graf č. 1: Podíl zemědělství na HDP v ČR (v %)

Zdroj: http://www.ceskenoviny.cz/styl/index_img.php?id=11286, 2004

Graf č. 2: Struktura produkce zemědělského odvětví v ČR v roce 2007

Zdroj: <http://www.statistics.cz/csu/2007edicniplan.nsf/tab/53002569F5>, 2011

Tabulka č. 1: Vývoj výroby masa a nákupu mléka

Ukazatel	Rok / Year				
	2006	2007	2008	2009	2010
Výroba masa celkem (včetně drůbežního)					
tuny jatečné hmotnosti	628 585	626 297	598 953	556 066	538 554
index ¹⁾	97,4	99,6	95,6	92,8	96,9
z toho:					
výroba hovězího a telecího masa	79 187	79 328	80 020	77 026	74 259
index ¹⁾	97,7	100,2	100,9	96,3	96,4
výroba vepřového masa	333 015	340 863	316 985	284 572	275 905
index ¹⁾	98,7	102,4	93,0	89,8	97,0
výroba skopového a kozího masa	197	212	190	150	149
index ¹⁾	90,4	107,9	89,6	79,0	99,4
výroba drůbežního masa	216 111	205 826	201 693	194 252	188 177
index ¹⁾	95,3	95,2	98,0	96,3	96,9
Nákup mléka celkem					
tisíce litrů	2 329 673	2 389 658	2 368 602	2 291 670	2 251 437
index ¹⁾	94,1	102,6	99,5	96,8	98,2

Pozn.: ¹⁾ Index: stejné období předchozího roku = 100

Zdroj: http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/informace/zem013111_211.xls, 2011

Tabulka č. 2: Živočišná výroba v České republice

Rok	Výroba jatečných zvířat					Výroba mléka	Snáška vajec	Včelařství		
	celkem	skot (bez telat)	telata	prasata	drůbež			kmenová včelstva	výroba medu	výroba vosku
	tis. t živé hm.					mil. litrů	mil. kusů	tis. ks	t	t
1997	1 180	294		680	206	2 703	3 322	537	4 532	119
1998	1 157	247		670	241	2 716	3 615	542	7 175	151
1999	1 147	237		639	271	2 736	3 307	565	7 318	150
2000	1 084	208		584	292	2 708	3 064	535	7 553	171
2001	1 105	209		584	312	2 702	3 190	537	6 231	180
2002	1 104	202		585	317	2 728	2 931	518	5 664	187
2003	1 082	198		580	304	2 646	2 841	478	6 303	205
2004	1 042	185		547	310	2 602	2 653	557	7 738	238
2005	976	167		487	322	2 739	2 432	552	8 371	237
2006	929	171		449	309	2 694	2 476	526	9 081	262
2007	935	170		464	301	2 684	2 576	520	8 467	274
2008	944	183		432	329	2 728	2 647	461	6 079	234
2009	857	181		370	306	2 708	2 584	498	6 892	236

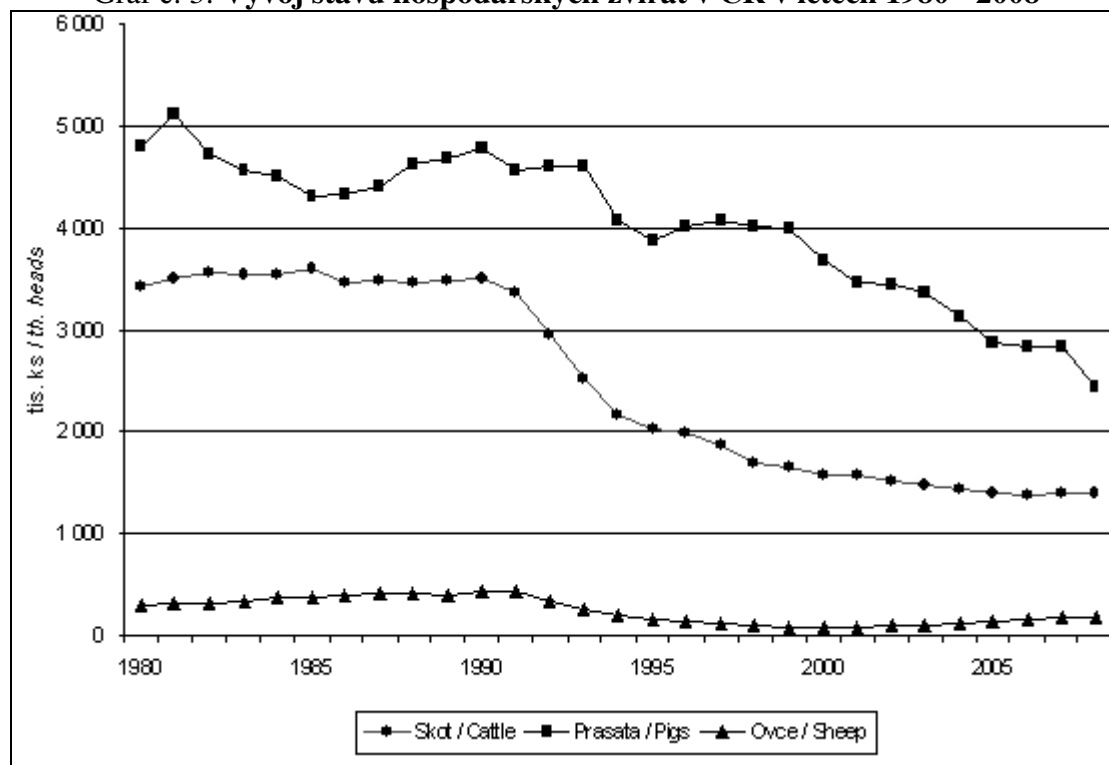
Zdroj: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/zem_cr, 2010; vlastní zpracování

Tabulka č. 3: Stavy hospodářských zvířat v ČR (v tis.)

Rok	Skot	z toho: krávy	Prasata	z toho: prasnice	Ovce a berani	Koně	Drůbež	z toho: slepice
1997	1 866	702	4 080	322	121	19	27 573	11 833
1998	1 701	647	4 013	320	94	21	29 035	12 280
1999	1 657	642	4 001	317	86	23	30 222	11 902
2000	1 574	615	3 688	297	84	24	30 784	11 739
2001	1 582	611	3 594	293	90	26	32 043	11 677
2002	1 520	596	3 441	289	96	21	29 947	6 838
2003	1 474	590	3 363	283	103	20	26 873	7 044
2004	1 428	573	3 127	251	116	20	25 494	6 394
2005	1 397	574	2 877	232	140	21	25 372	5 941
2006	1 374	564	2 840	229	148	23	25 736	6 316
2007	1 391	565	2 830	225	169	24	24 592	6 288
2008	1 402	569	2 433	179	184	27	27 317	6 309
2009	1 363	560	1 971	142	183	28	26 491	6 464
2010	1 349	551	1 909	133	197	30	24 838	6 216

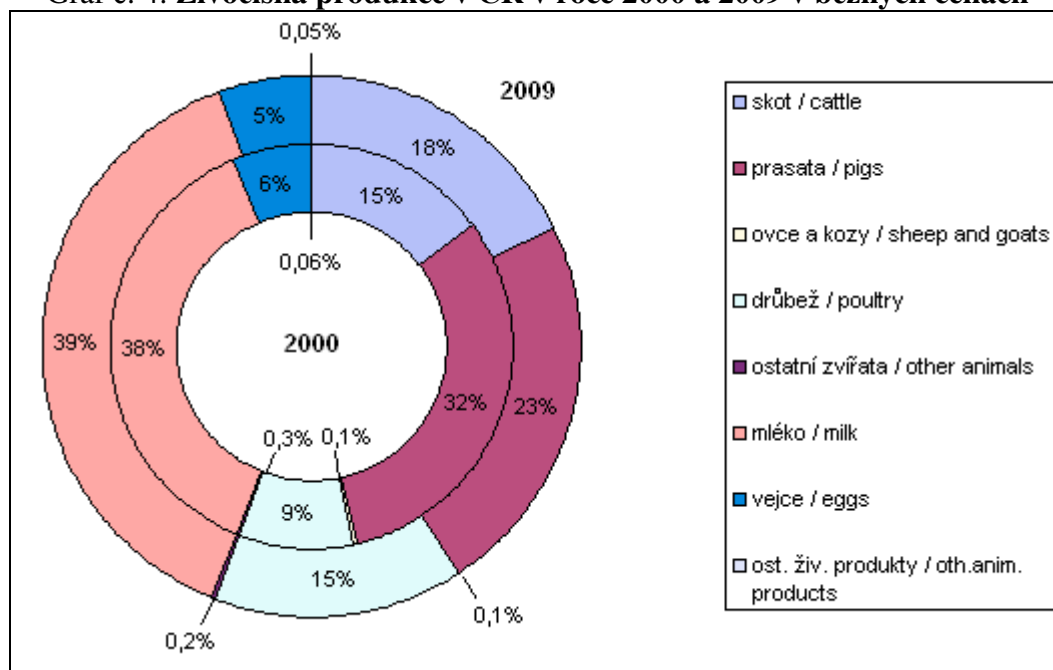
Zdroj: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/zem_cr, 2010; vlastní zpracování

Graf č. 3: Vývoj stavu hospodářských zvířat v ČR v letech 1980 - 2008

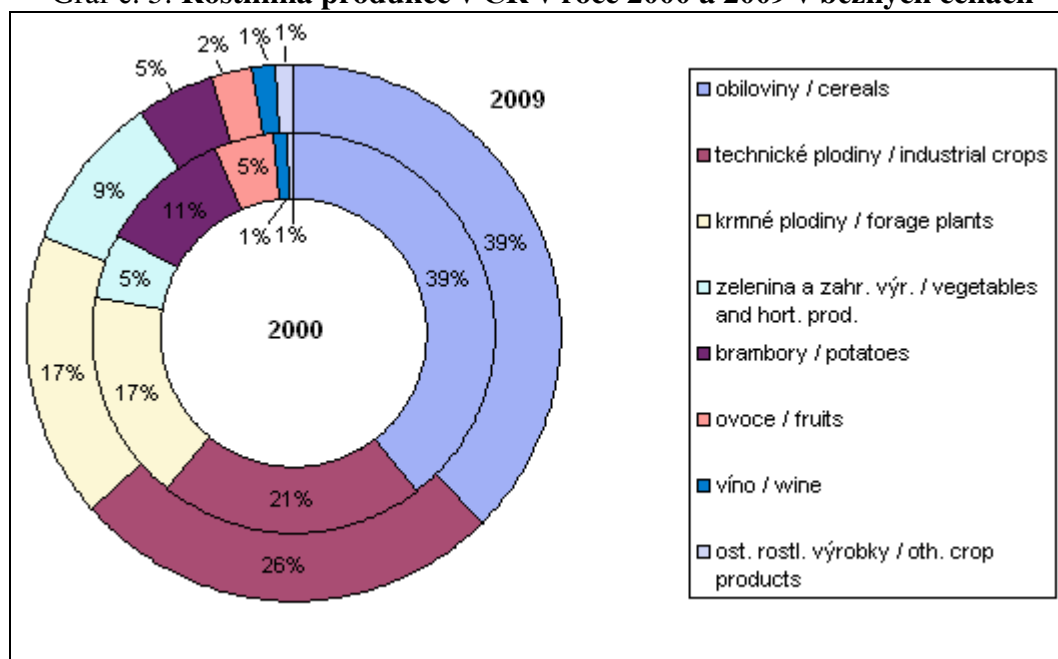
Zdroj: <http://www.czso.cz/csu/2008edicniplan.nsf/tab/4700384674>, 2011

Graf č. 4: Živočišná produkce v ČR v roce 2000 a 2009 v běžných cenách

Zdroj: <http://www.ostrava.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/tab/22003B5038>, 2011

Graf č. 5: Rostlinná produkce v ČR v roce 2000 a 2009 v běžných cenách

Zdroj: <http://www.ostrava.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/tab/2200392DEB>, 2011

Tabulka č. 4: Osevní plochy zemědělských plodin v ČR (v ha)

Rok	Osevní plocha celkem	z toho												
		Obiloviny celkem	z toho					Luskoviny		Brambory celkem	Cukrovka technická	Řepka	Len	Píceřiny na orné půdě
			pšenice	žito	ječmen	oves	kukuřice na zrno	celkem	z toho: jedlé					
1995	3 104 249	1 581 341	831 992	79 377	560 218	60 112	27 315	60 671	52 801	78 045	93 654	252 285	10 626	872 494
1996	3 068 362	1 586 491	801 339	64 088	604 129	66 094	29 877	56 363	48 862	86 548	104 115	228 775	6 836	864 803
1997	3 049 005	1 696 325	834 137	75 740	653 451	77 823	34 985	51 636	45 169	72 839	94 498	229 767	2 191	785 872
1998	3 041 966	1 680 760	914 011	72 153	580 453	58 794	29 185	58 140	52 035	72 087	85 471	265 560	4 744	722 728
1999	3 040 918	1 586 592	867 561	55 160	543 696	54 415	33 036	46 766	40 224	71 505	59 078	350 353	7 315	740 434
2000	3 020 564	1 647 507	972 711	44 178	496 382	50 950	39 317	40 587	34 643	69 236	61 574	325 338	8 484	725 252
2001	2 963 117	1 626 785	927 247	40 987	497 864	49 388	54 295	38 435	33 271	54 296	77 849	344 117	10 239	672 552
2002	2 686 078	1 562 117	848 830	35 332	488 070	61 027	70 569	34 172	27 990	38 311	77 498	313 024	8 229	527 458
2003	2 571 122	1 452 349	648 389	41 915	549 955	77 371	78 040	31 364	24 086	35 984	77 326	250 959	11 028	513 059
2004	2 665 713	1 607 251	863 158	59 209	468 996	58 573	87 821	28 407	21 488	35 973	71 095	259 460	7 519	500 556
2005	2 657 881	1 593 487	820 440	46 903	521 527	51 667	79 981	39 260	29 124	36 072	65 570	267 160	11 835	491 881
2006	2 585 685	1 527 104	781 519	22 481	528 145	57 697	84 900	39 021	27 148	30 024	60 959	292 246	10 773	459 344
2007	2 587 184	1 561 191	810 987	37 503	498 692	59 016	93 065	30 668	22 888	31 912	54 272	337 570	3 345	428 598
2008	2 568 630	1 552 717	802 325	43 399	482 394	49 049	107 899	22 306	17 385	29 788	50 380	356 924	1 333	406 161
2009	2 545 371	1 528 020	831 300	38 453	454 820	50 021	91 610	29 003	21 147	28 734	52 465	354 826	2 784	396 713
2010	2 495 859	1 459 505	833 577	30 249	388 925	52 278	99 945	31 318	24 391	27 079	56 388	368 824	4 107	406 450

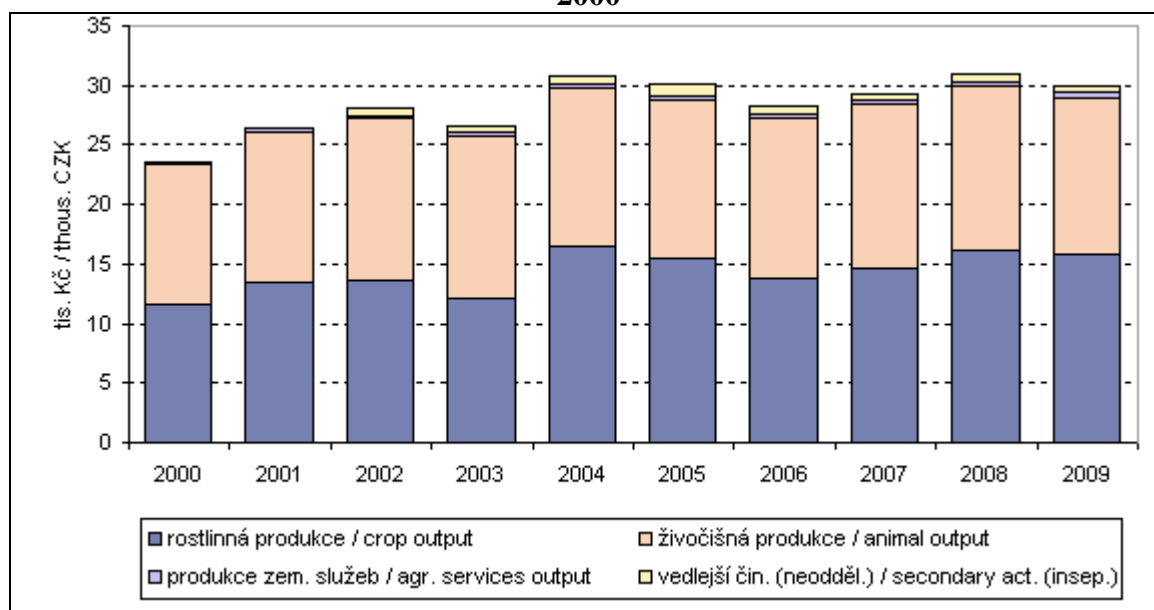
Zdroj: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/zem_cr, 2010; vlastní zpracování

Tabulka č. 5: Sklizeň zemědělských plodin v České republice (v tunách)

Rok	Obiloviny celkem	z toho					Luskoviny celkem	z toho: jedlé	Brambory celkem	Cukrovka technická	Řepka	Píceřiny na orné půdě
		pšenice	žito	ječmen	oves	kukuřice na zrno						
1998	6 668 920	3 844 741	261 167	2 093 101	179 671	200 562	133 382	122 211	1 519 768	3 479 426	680 216	4 313 033
1999	6 928 371	4 028 271	202 373	2 137 376	179 130	260 495	119 434	105 771	1 406 832	2 690 948	931 053	4 251 839
2000	6 454 237	4 084 107	150 052	1 629 372	135 858	303 957	84 946	75 537	1 475 992	2 808 839	844 428	4 059 696
2001	7 337 589	4 476 080	149 298	1 965 611	136 363	408 653	91 443	82 766	1 130 477	3 529 055	973 321	3 893 325
2002	6 770 829	3 866 473	119 154	1 792 557	167 708	616 234	65 124	56 182	900 843	3 832 466	709 533	3 274 437
2003	5 762 396	2 637 891	159 312	2 068 693	233 560	476 371	62 131	53 736	682 511	3 495 148	387 805	2 521 642
2004	8 783 801	5 042 523	313 348	2 330 582	227 017	551 628	88 261	71 962	861 798	3 579 278	934 674	3 032 890
2005	7 659 851	4 145 039	196 755	2 195 376	151 054	702 933	95 969	78 757	1 013 000	3 495 611	769 377	3 047 385
2006	6 386 078	3 506 252	74 811	1 897 703	154 906	606 366	87 510	71 540	692 174	3 138 326	880 172	2 791 913
2007	7 152 861	3 938 924	177 507	1 893 408	159 408	758 781	65 282	55 002	820 515	2 889 871	1 031 920	2 562 404
2008	8 369 503	4 631 502	209 787	2 243 865	155 868	858 407	47 905	40 900	769 561	2 884 645	1 048 943	2 595 221
2009	7 831 998	4 358 073	178 070	2 003 032	165 993	889 574	62 072	51 866	752 539	3 038 220	1 128 119	2 605 527

Zdroj: http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/zem_cr, 2010; vlastní zpracování

Graf č. 6: Zemědělská produkce na 1 ha obhospodařované půdy ve stálých cenách r. 2000

Zdroj: <http://www.ostrava.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/tab/22003B50AD>, 2011

Příloha č.6 – Finanční perspektiva 2000-2006

Tabulka č. 1: Původní finanční perspektiva pro období 2000-2006 stanovená Agendou 2000

<i>závazky, ceny 1999, mil EUR</i>	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
1. Zemědělství	40 920	42 800	43 900	43 770	42 760	41 930	41 660
<i>1a SZP</i>	<i>36 620</i>	<i>38 480</i>	<i>39 570</i>	<i>39 430</i>	<i>38 410</i>	<i>37 570</i>	<i>37 290</i>
<i>1b Rozvoj venkova</i>	<i>4 300</i>	<i>4 320</i>	<i>4 330</i>	<i>4 340</i>	<i>4 350</i>	<i>4 360</i>	<i>4 370</i>
2 Strukturální akce	32 045	31 455	30 865	30 285	29 595	29 595	29 170
<i>SF</i>	<i>29 430</i>	<i>28 840</i>	<i>28 250</i>	<i>27 670</i>	<i>27 080</i>	<i>27 080</i>	<i>26 660</i>
<i>CF</i>	<i>2 615</i>	<i>2 615</i>	<i>2 615</i>	<i>2 615</i>	<i>2 515</i>	<i>2 515</i>	<i>2 510</i>
3. Vnitřní politiky	5 930	6 040	6 150	6 260	6 370	6 480	6 600
4. Vnější vztahy	4 550	4 560	4 570	4 580	4 590	4 600	4 610
5. Administrativa	4 560	4 600	4 700	4 800	4 900	5 000	5 100
6. Rezervy	900	900	650	400	400	400	400
7. Předstupní pomoc	3 120	3 120	3 120	3 120	3 120	3 120	3 120
8. Rozšíření			6 450	9 030	11 610	14 200	16 780
Celkem - závazky	92 025	93 475	100 405	102 245	103 345	105 325	107 440
Celkem - platby	89 600	91 110	94 220	94 880	100 800	101 600	103 840

Zdroj: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/eu_financni_perspektiva_29433.html, 2003

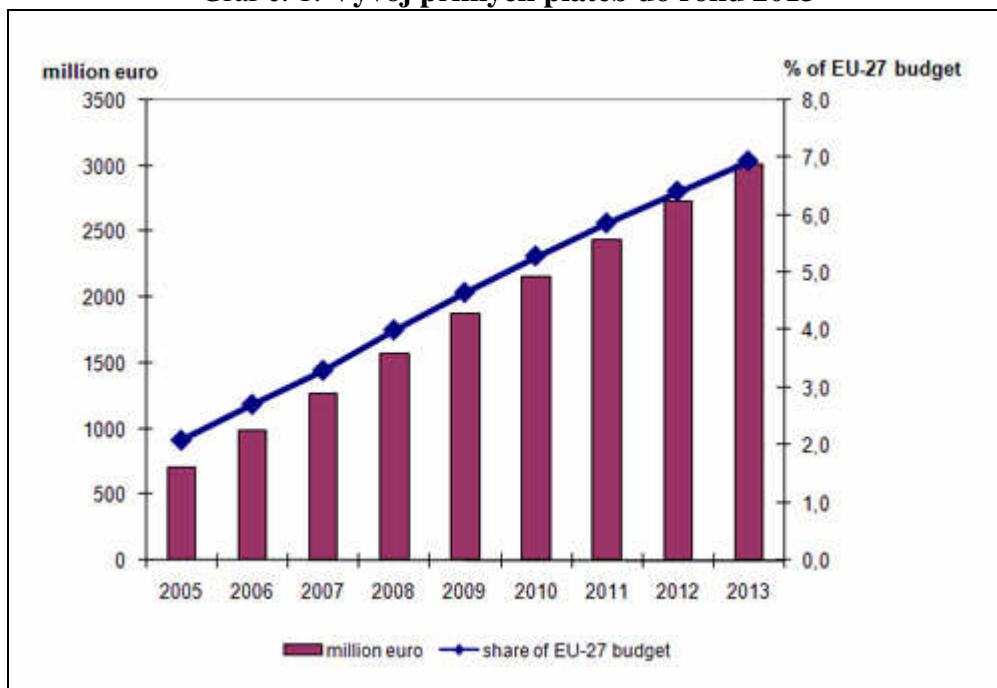
Tabulka č. 2: Finanční perspektiva pro období 2000-2006 po rozšíření EU v roce 2004

<i>závazky, ceny 1999, mil €</i>	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	<i>nárůst</i>	<i>průměr</i>
1. Zemědělství	40 920	42 800	43 900	43 770	44 657	45 677	45 807	12%	43 933
<i>1a SZP</i>	<i>36 620</i>	<i>38 480</i>	<i>39 570</i>	<i>39 430</i>	<i>38 737</i>	<i>39 602</i>	<i>39 612</i>	8%	38 864
<i>1b Rozvoj venkova</i>	<i>4 300</i>	<i>4 320</i>	<i>4 330</i>	<i>4 340</i>	<i>5 920</i>	<i>6 075</i>	<i>6 195</i>	44%	5 069
2 Strukturální akce	32 045	31 455	30 865	30 285	35 665	36 502	37 940	18%	33 537
<i>SF</i>	<i>29 430</i>	<i>28 840</i>	<i>28 250</i>	<i>27 670</i>	<i>30 533</i>	<i>31 835</i>	<i>32 608</i>	11%	29 881
<i>CF</i>	<i>2 615</i>	<i>2 615</i>	<i>2 615</i>	<i>2 615</i>	<i>5 132</i>	<i>4 667</i>	<i>5 332</i>	104%	3 656
3. Vnitřní politiky	5 930	6 040	6 150	6 260	7 877	8 098	8 212	38%	6 938
4. Vnější vztahy	4 550	4 560	4 570	4 580	4 590	4 600	4 610	1%	4 580
5. Administrativa	4 560	4 600	4 700	4 800	5 403	5 558	5 712	25%	5 048
6. Rezervy	900	900	650	400	400	400	400	-56%	579
7. Předstupní pomoc	3 120	3 120	3 120	3 120	3 120	3 120	3 120	0%	3 120
8. Kompenzace					1 273	1 173	940		1 129
Celkem - závazky	92 025	93 475	93 955	93 215	102 985	105 128	106 741	16%	98 218
Celkem - platby	89 600	91 110	94 220	94 880	100 800	101 600	103 840	16%	96 579

Zdroj: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/eu_financni_perspektiva_29433.html, 2003

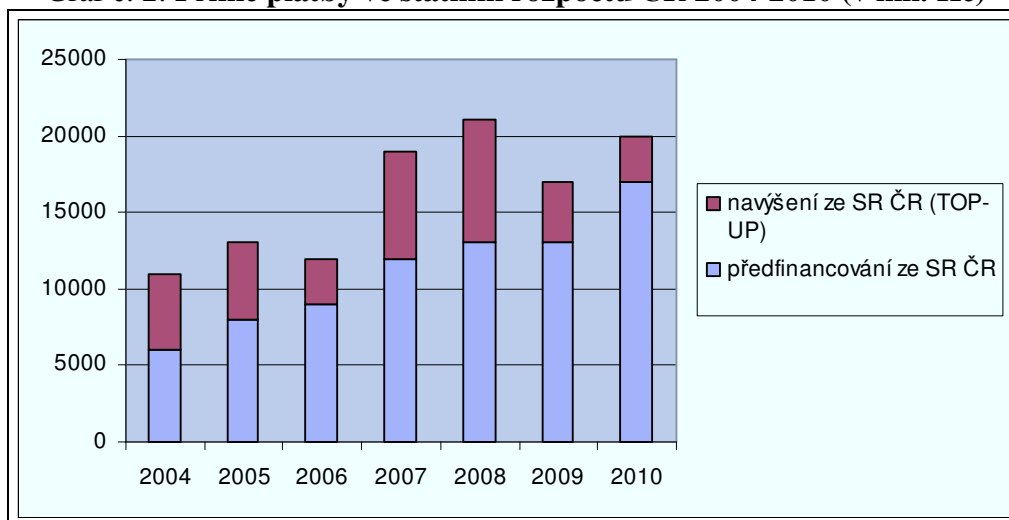
Příloha č. 7 – Zemědělství ČR v období 2004-2006

Graf č. 1: Vývoj přímých plateb do roku 2013

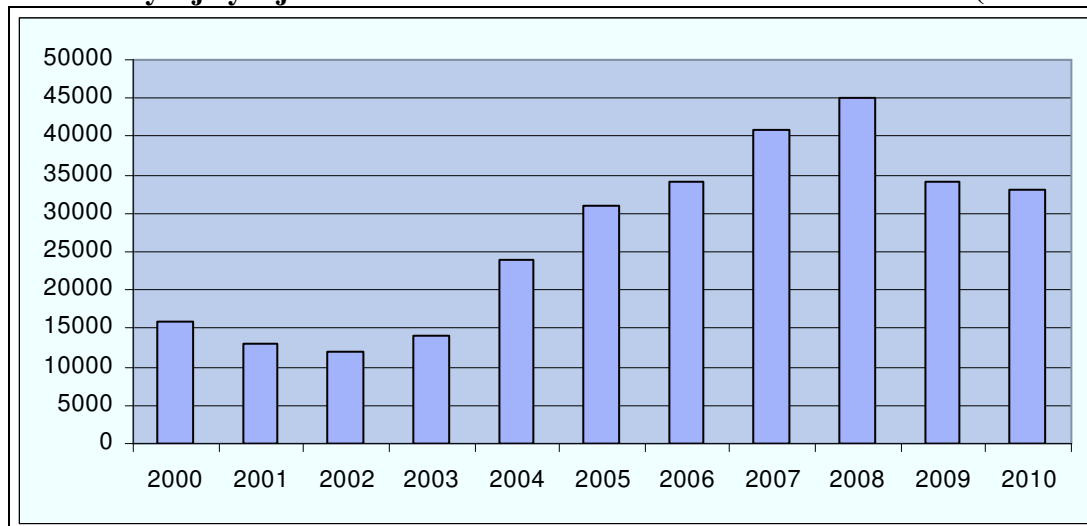
Zdroj: <http://www.rlg.nl/cap/poland.html>, 2008

Graf č. 2: Přímé platby ve státním rozpočtu ČR 2004-2010 (v mil. Kč)

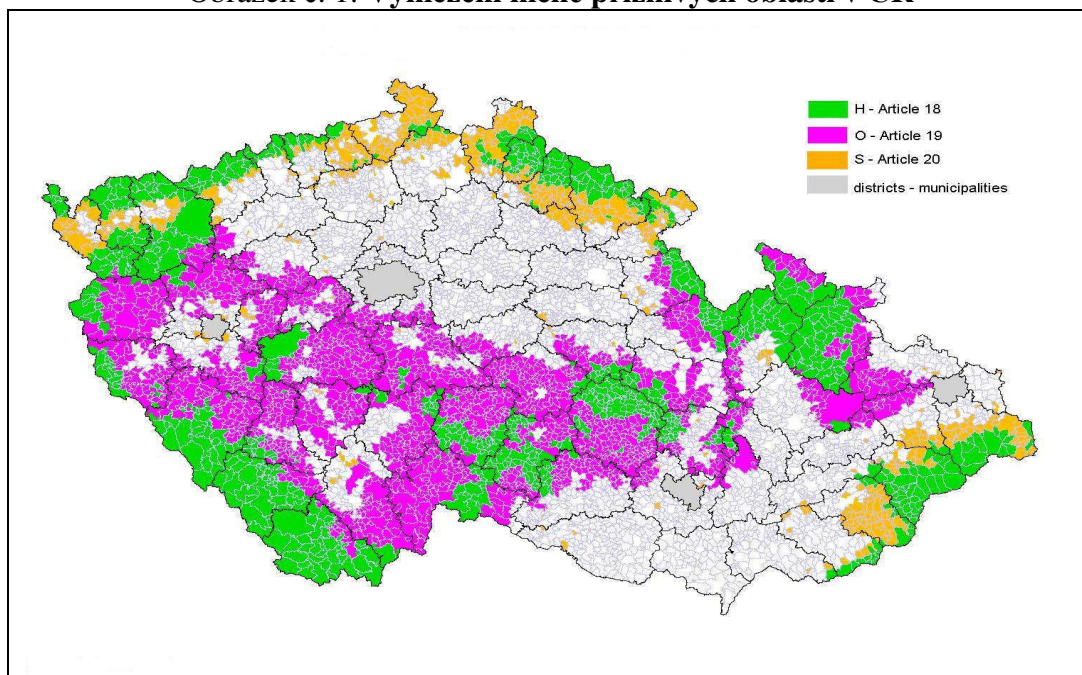
Zdroj: <http://fajmon.eu/docs/dokumenty/Soucasnost%20a%20budoucnost%20ceskeho%20zemedelstvi%20v%20EU.pdf>, 2010; vlastní zpracování

Graf č. 3: Vývoj výdajů Ministerstva zemědělství ČR v letech 2000-2010 (v mil. Kč)

Zdroj: <http://fajmon.eu/docs/dokumenty/Soucasnost%20a%20budoucnost%20ceskeho%20zemedelstvi%20v%20EU.pdf>, 2010; vlastní zpracování

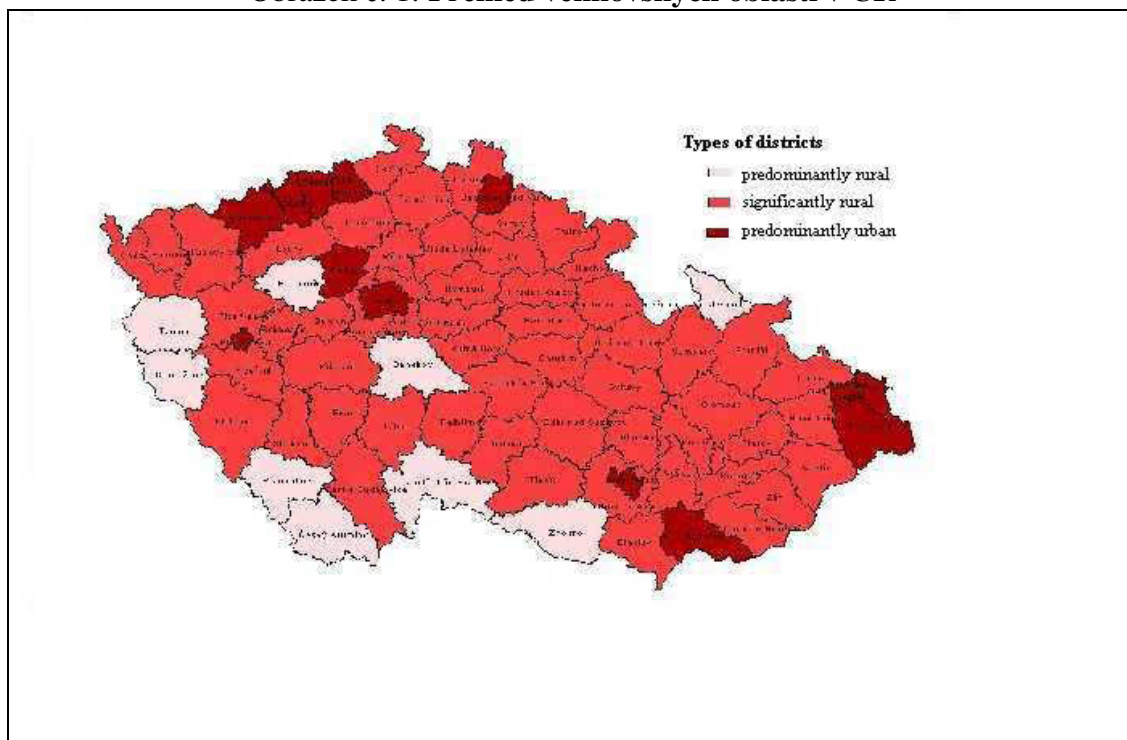
Obrázek č. 1: Vymezení méně příznivých oblastí v ČR

Zdroj: http://eagri.cz/public/web/file/1020/Definitivni_verze_HRDP_platna_k_21._7._2008.pdf, 2008

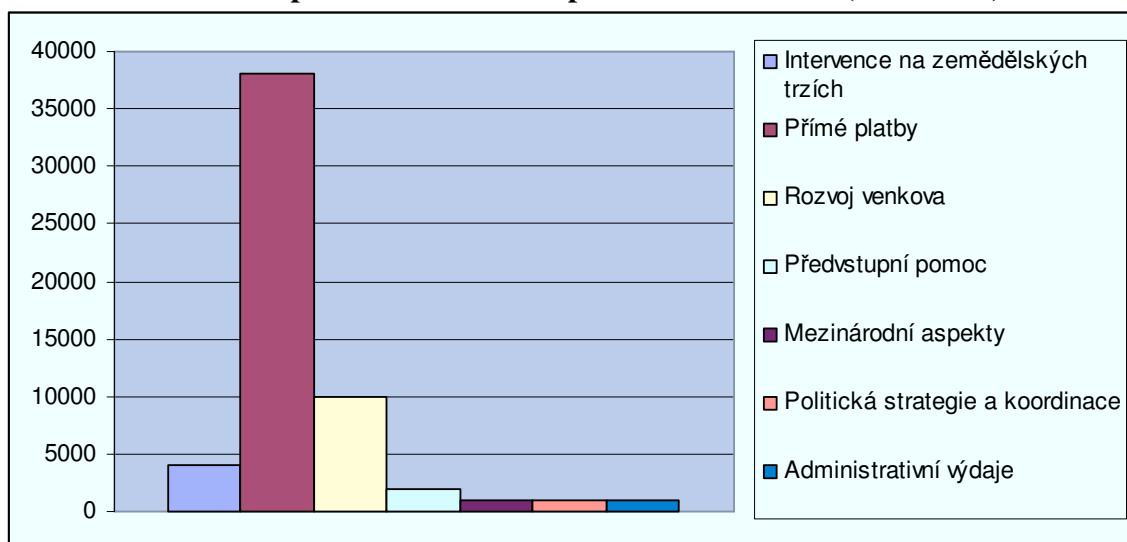
Příloha č. 8 – Zemědělství ČR v období 2007-2013

Obrázek č. 1: Přehled venkovských oblastí v ČR

Zdroj: http://eagri.cz/public/web/file/1020/Definitivni_verze_HRDP_platna_k_21._7._2008.pdf, 2008

Graf č. 1: Společná zemědělská politika v roce 2008 (v mil. Eur)

Zdroj: <http://fajmon.eu/docs/dokumenty/Soucasnost%20a%20budoucnost%20ceskeho%20zemelstvi%20v%20EU.pdf>, 2010; vlastní zpracování

Tabulka č. 1: **Prostředky EAFRD vyhrazené pro ČR v letech 2007-2013 (v Eur)**

Rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Celkem EAFRD	396 623 321	392 638 892	409 036 387	415 632 774	406 640 636	412 672 094	424 262 250
Z toho regiony konverg.	395 869 737	391 892 878	408 299 118	414 871 002	405 868 019	411 888 017	423 468 121

Zdroj: <http://fajmon.eu/docs/dokumenty/Soucasnost%20a%20budoucnost%20ceskeho%20zemelstvi%20v%20EU.pdf>, 2010; vlastní zpracování

Tabulka č. 2: **Prioritní osy OP Rybářství 2007-2013**

Prioritní osa 2	Akvakultura, zpracování produktů rybolovu a akvakultury a jejich uvádění na trh
	Opatření 2.1. Opatření pro produktivní investice do akvakultury
	Opatření 2.2. Opatření na ochranu vodního prostředí
	Opatření 2.3. Opatření v oblasti zdraví zvířat
	Opatření 2.4. Investice do zpracování a uvádění na trh
Prioritní Osa 3	Opatření společného zájmu
	Opatření 3.1. Společné činnosti
	Opatření 3.2. Opatření na ochranu a rozvoj vodních živočichů a rostlin
	Opatření 3.3. Podpora a rozvoj nových trhů a propagační kampaně
	Opatření 3.4. Pilotní projekty
Prioritní osa 5	Technická pomoc
	Opatření 5.1. Technická pomoc

Zdroj: http://eagri.cz/public/web/file/430/OP_R_191_11_07_msc_CZ.pdf, 2008; vlastní zpracování

Příloha č. 9 – Budoucnost českého zemědělství

Tabulka č. 1: **Popis tří základních variant SZP po roce 2013**

	Přímé platby	Tržní opatření	Rozvoj venkova
Varianta 1	Zavést spravedlivější rozdělení přímých plateb mezi členskými státy (avšak neměnit současný systém přímých plateb)	Posílit nástroje řízení rizik Zefektivnit a zjednodušit současné tržní nástroje, kde je to vhodné	Pokračovat v orientaci vyplývající z kontroly stavu SZP a spočívající ve zvýšeném financování řešení otázek týkajících se změny klimatu, vody, biologické rozmanitosti, energie z obnovitelných zdrojů a inovací
Varianta 2	Zavést spravedlivější rozdělení přímých plateb mezi členskými státy a podstatně změnit nastavení tohoto nástroje Přímé platby by zahrnovaly: <ul style="list-style-type: none"> • základní sazbu jakožto podporu příjmů, • povinnou dodatečnou podporu za konkrétní ekologické veřejné statky plynoucí z jednoduchých, zobecněných, ročních a nesmluvních agroenvironmentálních akcí na základě dodatečných nákladů na provedení těchto akcí, • doplňkovou platbu kompenzující zvláštní přírodní omezení, • dobrovolnou podporu vázanou na produkci pro konkrétní odvětví a regiony Zavést nový režim pro malé zemědělské podniky Zavést horní limit pro základní sazbu a současně zvážit příspěvek velkých zemědělských podniků k zaměstnanosti na venkově	Zlepšit a zjednodušit současné tržní nástroje, kde je to vhodné	Přizpůsobit a doplnit současné nástroje, aby byly lépe sladěny s prioritami EU, orientovat podporu na životní prostředí, boj proti změně klimatu a/nebo restrukturalizaci a inovace a posílit regionální a místní iniciativy Posílit současné nástroje řízení rizik a zavést volitelný nástroj stabilizace příjmů slučitelný s kritérii „green box“ WTO, který by kompenzoval podstatné snížení příjmů Lze uvažovat o určitém přerozdělení prostředků mezi členskými státy na základě objektivních kritérií
Varianta 3	Postupně zrušit přímé platby v jejich současné podobě Místo přímých plateb poskytovat omezené platby za environmentální veřejné statky a doplňkové platby za zvláštní přírodní omezení	Zrušit všechna tržní opatření s možnou výjimkou doložky o narušení, kterou by bylo možno uplatnit v případě závažných krizí	Opatření by se zaměřovala hlavně na boj proti změně klimatu a otázky životního prostředí

Zdroj: http://www.zscr.cz/aktuality/komise-predstavuje-plan-pro-perspektivni-spolecnou-a1609882/?discussion_add_new_post=1, 2010.